

2315
"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ Ι'	ΤΕΥΧΟΣ 86	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1983	Γραφεία: Οδός Μαυρομιχάλη 7 Α Τηλ. 36.21.651 - 65.99
---------	--------------	----------------	---

Φορεσιά Λιουντζουριάς
Costume de Lyntjouria

ΑΘΗΝΑ 1983

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ. ΔΑΓΚΛΗΣ
Ύπερρχηγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ. ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ

Άρχηγός Χειμάρρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Άνθυπίαρχος

ΧΑΡ. ΛΙΑΜΠΕΗΣ
Άνθυποπλοίαρχος
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος

ΜΙΑΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Ύφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ. ΧΡΟΝΗΣ

Ύπολοχαγός Οικονομικού
ΠΕΡ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος

ΧΡ. ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ. ΓΑΓΑΡΗΣ

Δημοσιογράφος
ΑΥΤ. ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

Επίτιμος Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Όμότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Άθηνών
Άκαδημαϊκός

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ό από Ιωαννίνων Άρχιεπίσκοπος
Άθηνών και πάσης Ελλάδος;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Μ. ΜΕΛΑΣ
Στρατηγός

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Άκαδημαϊκός

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Άκαδημαϊκός

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος - Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ,,
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Γραφεία: Οδός Μαυρομιχάλη 7
ΑΘΗΝΑ Κ.Α. 106' 79
Τηλ. 3621651

Υπεύθυνος σύμφωνα με το Νόμο:
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ
Αγία Παρασκευή Αττικής
Τερψιθέας 64 - Τηλ. 6599783
Κ.Α. 153 41

Τυπώνεται και αποστέλλεται με αυτο-
προαίρετη συνδρομή 500 δραχμών
το χρόνο.

Η «Ηπειρωτική Εταιρεία» διαθέτει
παλιά τεύχη του Δελτίου της και αντί-
τυπα των διαλέξεων της.

ΦΩΤΟ - ΟΦΦΣΕΤ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΓΚΟΥΖΕΛΟΣ
ΛΕΩΧΑΡΟΥΣ 11 ΤΗΛ. 3235375
ΑΘΗΝΑ Κ.Α. 105 60

Διευθυντής: Γεωργιος Ν. Χρόνιος
Τμήμα: ...

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ Ι'	ΤΕΥΧ. 86	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1983	Γραφ.: Μαυρομιχάλη 7 - 106 79 'Αθήνα Τηλ. 36.21.651 — 65.99.783
---------	-------------	----------------	--

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
 ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
 ΙΔΡΥΣΙΣ 1906 - ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ 1934
 ΕΙΣΔΟΧΗ **ΦΙΛΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ.. 1976
 ΟΔΟΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 7 - ΑΘΗΝΑΙ
 ΤΗΛ. 3621.651 — 6599.783

ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ

Ἡ «Ἠπειρωτικὴ Ἐταιρεία» ὀργανώνει τὴν 7ην Δεκεμβρίου 1983, ἡμέραν Τετάρτην καὶ ὥραν 7.30' μ.μ. εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, Ἐλευθ. Βενιζέλου 22 — Ὀμήρου, τὴν δευτέρα κατὰ σειράν πνευματικὴν ἐκδήλωσιν τῆς περιόδου 1983—84.

Κατ' αὐτήν, μετ' εἰσήγησιν τοῦ Προέδρου, θά ὁμιλήσῃ ὁ κ. Ἰωάννης Χατζηφώτης συγγραφεὺς - κριτικὸς με θέμα:

Τὰ Γιάννινα γενέτειρα τοῦ ρωμέϊκου Καραγκιόζη.

Παρακαλοῦμεν ὅπως εὐαρεστηθῆτε νὰ τιμήσετε τὴν Ἠπειρωτικὴν ἐκδήλωσιν με τὴν παρουσίαν σας.

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑ.

Ὁ Πρόεδρος
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
ΣΤΑΘ. Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

Ὁ Κοσμητῶρ
ΕΥΘ. ΝΙΚΟΥ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ

Ο γνωστός συγγραφέας, μελετητής κριτικός Ιωάννης Μ. Χατζηφώτης γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια, την πόλη του Καβάφη, το 1944, από γονείς Δωδεκανησίους. Παρακολούθησε τα εγκύκλια μαθήματα στην Πρασιναίο σχολή Ίδρυμα και τα γυμνασιακά στο Αβερύφειο Αλεξάνδρεια. Παράλληλα έβγαλε το αρχικό ήμισυγυμνάσιο. Έκανε στην Αθήνα σπουδές φιλοσοφίας και νεώτατος εργάστηκε σε εγκυκλοπαιδικές και άλλες εκδόσεις, σε πολλές αθηναϊκές εφημερίδες, όπως η «Νίκη», το «Έθνος», όπου κρατούσε τη στήλη της κριτικής του βιβλίου, ή «Νέα Πολιτεία», «Η Βραδυνή» κλπ. και στο ραδιόφωνο και την τηλεόραση ΕΙΡΤ και ΓΕΝΕΔ, με τακτικές εβδομαδιαίες εκπομπές. Υπήρξε έφορος του Συνδέσμου Ελλήνων Λογοτεχνών και σήμερα είναι τακτικό μέλος της Έθνικής Έταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών και της Πανελληνίου Ένώσεως Κριτικών Βιβλίου - Έντύπου και τακτικός έταίρος της Έταιρείας Βυζαντινών Σπουδών και της Έταιρείας Ιστορικών Μελετών επί του Νεωτέρου Ελληνισμού. Είναι τακτικός συνεργάτης της «Ιστορίας εικονογραφημένης» της «Πάπυρος Πρές», του περιοδικού «Ναυτική Ελλάδα», και του Α' Προγράμματος του ραδιοφώνου της ΕΡΤ. Έπίσης συνεργά-

ζεται στην αθηναϊκή εφημερίδα «Εστία», στην «Εκκλησιαστική Αλήθεια» της Αποστολικής Διοκονίας κλπ. Κυριότερα έργα του : «Θωμάς Πασχίδης (1836 — 1890)», «Άγιον Όρος (Λυθολογία Λογοτεχνικών κειμένων)», Βυζάντιο και Εκκλησία», «Η Ίερά Μονή Πανορμίτου Σύμης», «Φώτης Κόντογλου (5 μελετήματα)», «Η Αλεξάνδρεια κι ο Καβάφης» (νέα έκδοση, 5 τόμοι: α' Ιστορία της Αλεξανδρινής Λογοτεχνίας, β' Λυθολογία της Αλεξανδρινής Λογοτεχνίας, γ' Ολίγη αγαπημένη πολιτεία... δ' Καθαφικά μελετήματα - Άπαντα Δ. Ζαχαριάδη, ε' Καθαφικό συμπόσιο), «Κόντογλου ο μεταβυζαντινός», «Το κρυφό σχολειό», «Νέα στοιχεία για τον Περικλή Γιαννιπούλο», «Κριτική Βιβλιογραφία της Δωδεκανήσου» (1970—1976, τέσσερα τεύχη), «Μαρτυρίες για το δημόσιο και τον ιδιωτικό βίο των Συμαίων», «Το γλωσσικό μας ζήτημα», «Βίος και πολιτεία Κωνσταντίνου Σιμωνίδη (1820—1867)», «Μοναστηριολογία» κ.ά.

Εξέδωσε ανέκδοτα κείμενα Κωνστή Παλαμά, Άγγελου Σικελιανού κ.ά. Το 1966—1967 εξέδωσε το περιοδικό «Δωδεκανησιακά» από το 1971 εκδίδει το περιοδικό «Κριτικά Φύλλα», από το 1977 το περιοδικό «Παράδοση» και διεύθυνε τη σύνταξη του περ. «Ελληνικός Έρυθρός Σταντάρντ Νεότητος».

Μικρότερες εργασίες του έχουν δημοσιευθεί στην «Επετηρίδα Έτ. Βυζαντινών Σπουδών», τον «Παργασό», τη «Μνημοσύνη», την «Αθηνα», τα «Δωδεκανησιακά Χρονικά», τη Φιλολογική Πρωτογραφία», τη «Νέα Έστία» κλπ. Υπήρξε ιδρυτής και πρώτος Πρόεδρος του Πανελληνίου Συλλόγου Ορθόδοξου και Βυζαντινής Παραδόσεως «Οι Φίλοι του Άγίου Όρους».

Ἡ Ἀ Ἐξοχότης ἢ Διοίξεις

Τοῦ Ἐπιτίμου Εἰσαγγελέως Ἐφετῶν
ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΛΑΖΑΡΗ

**Νεκράνασταση τοῦ Στεργιάδη. Ὁ ὑπουργὸς Γεν. Διοικητῆς
Ἡπείρου ραπίζει τὸν Πρόεδρο τοῦ Δικηγορ. Συλλόγου Ἰωαννίνων**

ΣΗΜ. ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ : Ὁ Λευκάδιος Ἐπιτίμος Εἰσαγγελεὺς Ἐφετῶν κ. Χριστόφ. Λάζαρης ὑπηρέτησε ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὴν Ἡπειρο 1935—1941 καὶ 1968—1971 ὡς Εἰσαγγελεὺς Πρωτοδικῶν καὶ Ἐπίτροπος Στρατοδικείου. Τῆς μακρᾶς αὐτῆς τῆς Ἡπείρου δικαστικῆς θητείας ἀποσταμίευση, κοντὰ σ' ἄλλα, ἦταν καὶ ἡ γνώση τοῦ βίου τοῦ Ἡπειρωτικοῦ Λαοῦ, πού ἐκφράζεται μὲ τὰ δικαστικὰ περιστατικὰ τῶν ἀναμνήσεών του. Ἡ δημοσίευση ἀποσπασμάτων ἀπὸ τὶς Ἐπιμνήσεις αὐτὲς σὲ προηγούμενα τεύχη τοῦ «Δελτίου» τῆς Ἐταιρείας εἶχε προκαλέσει ζῶηρὸν τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὰ σχόλια τῶν Ἀναγνωστῶν μας ὄχι μόνον γὰρ τῆ γαλφουρότητα, μὲ τὴν ὁποία ὁ λόγιος Λευκάδιος συγγραφέας διηγείται, ἀλλὰ καὶ γὰρ τὴν ἀγάπη καὶ τὸ θαυμασμό του πρὸς τὸ ἱστορικὸ παρελθὸν τῆς Ἡπείρου καὶ τὸ Λαὸ τῆς.

α.γ.μ.

Ἦταν ἓνα πρῶινὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1937 πού ἐκυκλοφόρησε στὰ Γιάννενα ἡ συνταρακτικὴ εἶδησις: Τὸ προηγούμενο θράδου ὁ τότε πρόεδρος τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Γεώργ. Νιαβῆς, κληθεὶς εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Γεν. Δ)τοῦ Γ. Κυρίμη (ἀνωτ. ἀξ.) κοῦ ἐ.ἀ.) παρουσία δύο ἀξιωματικῶν τῆς Χωροφυλακῆς καί, δεχθεὶς ὕβρεις καὶ ἀπειλάς,

διότι δι' ἀναφορῶν καὶ διαβημάτων ἀντέδρα εἰς τὴν ὑπ' ἐκείνου ἐπιδιωκομένην ἴδρυσιν τοῦ Νομοῦ Θεσπρωτίας, (τὴν ὁποίαν ἐθεώρει ἐπιζήμιον διὰ τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων), καὶ ἀπαντήσας μετὰ παρησίας ἢ θρασύτητος, ἐραπίσθη ἐπανειλημμένως ὑπὸ τοῦ Γ. Δ)τοῦ. Ἀντεπίθεσις τοῦ Νιαβῆ διὰ γρόνθων ἐματαιώθη, ὡς ἐλέγετο, τῆ ἐπεμβάσει τῶν παρισταμένων ἀξιωματικῶν οἱ ὁποῖοι τοῦ ἐκράτησαν τὰ χέρια, καὶ μετὰ τοῦτο ὁ Νιαβῆς κρατηθεὶς ἀπεστάλη ὑπὸ συνοδείαν εἰς Ἀθήνας πρὸς περαιτέρω ἐκτόπισιν.

Εἰς ἐπίμετρον εἶχε φθάσει στ' αὐτιά μας ἡ φήμη ὅτι ὁ αὐτὸς Γ. Δ)τῆς ὅταν ἐνωρίτερον εἰς κάποιαν ἀπὸ τὰς ἐμπνεύσεις του τοῦ εἶχαν ὑπομνήσει ὅτι, κατὰ τὸν νόμον ὠρισμένοι ὑποθέσεις ἀνήκουν ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ δικαστήρια καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιληφθῆ ἢ διοίξεις, ἀπεφάνθη ἐντόνως:

—Ὁ νόμος εἶμαι ἐγὼ· κι' αὐτὰ πού ξεράτε ὡς τώρα νὰ τὰ ξεχάσετε!

Ἐπειτα ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες ὁ γράφων (ἀντεισαγγελεὺς Πρωτοδικῶν Ἰωαννίνων) παρενέβη ν' ἀναπληρώσω τὸν προϊστάμενόν μου εἰσαγγελέα Πέτ. Καραμπένη, τὸ ἀ-

πόγευμα εις τὴν Ἐπιτροπὴν Ἀσφαλείας συνερχομένην εἰς τὸ κατὰστημα τῆς Γεν. Διοικήσεως πρὸς ἐκτόπισιν ζωοκλεπτῶν κλπ. κακοποιῶν θάσει τῶν κειμένων διατάξεων. Εἰσερχόμενος, λοιπόν, εἰς τὴν Γεν. Διοίκησιν εἰδοποιήθη ὅτι ἡ συνεδρίασις θὰ ἐγίνετο εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Γεν. Γραμματέως ἀναπληροῦντος εἰς τὴν προεδρίαν τῆς ἐπιτροπῆς τὸν κωλυόμενον Γ. Διοικητὴν. Προχωρήσας εὐρήκα πρὸ τῆς θύρας τοῦ γραφείου τὸν μοίραρχον Γ. Τσῶλην (ὑποδ)τὴν τῆς Δ)σεως Χωροφυλακῆς καὶ ἀναπληρωτὴν τοῦ ἐκτὸς ἔδρας ἀπόντος διοικητοῦ ἀνθιστάμενον ἐν δυσφορία εἰς τὴν ὑπόδειξιν τοῦ συν)χου ἐ.ἀ... Μουζακίτη (ἀπεσπασμένου τότε παρὰ τῆ Γ. Διοικήσει Ἡπείρου):

— Ἐσεῖς νὰ φύγετε· θὰ μετάσχη τῆς Ἐπιτροπῆς ὁ κ. Καρατῶλος (μοίραρχος δ)τῆς τοῦ τμ. Ἀσφαλείας).

— Μὰ πῶς θὰ μετάσχη ὁ κ. Καρατῶλος ἀφοῦ ἐγὼ ἀναπληρῶ ὡς ὑποδ)τῆς τῆς διοικήσεως τὸν ἀπόντα κ. Διοικητὴν;

— Ὅχι· νὰ φύγετε· θὰ μετάσχη ὁ κ. Καρατῶλος.

Ὁ μοίραρχος Γ. Τσῶλης τότε, ἐν εὐλόγῳ δυσφορία καὶ οἶονεὶ ζητῶν ἠθικὴν ἐπικουρίαν, ἐστράφη πρὸς ἐμέ:

— Κύριε Εἰσαγγελεῦ, πῶς μπορεῖ νὰ συντεθῇ ἡ Ἐπιτροπὴ Ἀσφαλείας παρὰ τὴν ρητὴν διάταξιν τοῦ νόμου ἀφοῦ τὸν Δ)τὴν τῆς Χωροφυλακῆς ἀπόντα ἢ κωλυόμενον ἀναπληροῖ ὁ Ὑποδιοικητής; Ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ φύγω!

Ἐγὼ, τότε, ὑποπτευθεὶς τὸν λόγον διὰ τὸν ὁποῖον ἐπφιδιώκετο ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ ἱκανῆς μορφώσεως καὶ γνωστῆς ἠθικῆς ἀκεραιότητος μοίραρχου Τσῶλη, ἀλλὰ καὶ ὑπ' ὅσιν τῆς ἀρθείσης τότε ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως Μεταξᾶ μονιμότητος τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, (εἰς μίαν στιγμὴν ποῦ εἶχεν ἀπομακρυνθῆ ὀπηγαινοερχόμενος ἐν ἐκνευρισμῶ Μουζακίτης), συνέστησα ἀδιστακτικῶς εἰς τὸν μοίραρχον Τσῶλην.

— Φύγετε σεῖς, ἀφοῦ σᾶς δίδεται ρητὴ ἐντολὴ τῆς ἀνωτέρας ἀρχῆς, πρὸς πρόληψιν ἐπεισοδίου μὲ ἐνδεχομένης συνεπειᾶς εἰς θάρος σας. Ἐδῶ θὰ μείνω ἐγὼ ποῦ δὲν διατρέχω ὅμοιον κίνδυνον. Θὰ κάμω τὸ καθῆκον μου καὶ ἂν χρειασθῆ θὰ ἔχητε πλήρη τὴν μαρτυρίαν μου διὰ τὸν τρόπον τῆς ἀπομακρύνσεώς σας ἀπὸ τὴν συνεδρίασιν.

Ἐδῶ χρειάζεται μία παρένθεσις: Ἐθυμήθηκα ἐκείνη τὴν ὥρα τὴν ἀντιμετώπιση μιᾶς σατραπικῆς αὐθαιρεσίας τοῦ παλιότερου Γ. Διοικητοῦ Ἡπείρου (κατὰ τὸ 1917—18) φοβεροῦ Ἀριστ. Στεργιάδου ἀπὸ μέρους τοῦ νεαροῦ τότε πρωτοδίκου Νικ. Πλατύκα. Ὁ Πλατύκας μόλις πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ Στεργιάδης, ἀσκῶν τὴν ἐξουσίαν διὰ θαναύσου πολλακίς δυναμικῆς ἐπιβολῆς, εἶχε στείλει στὴ φυλακὴ κάποιον πολίτην ἐναντιωθέντα εἰς τὰς αὐθαιρέτους ἐμπνεύσεις του, παρουσιάσθη εἰς αὐτὸν καί, ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του, τοῦ ἐδήλωσεν εὐθαρσῶς καὶ ἀπεριφράστως ὅτι ἐὰν δὲν δώσῃ ἀμέσως ἐντολὴν ν' ἀπολυθῆ ὁ παρανόμως κατακρατηθεὶς, αὐτὸς ὡς ἀνακριτῆς θὰ ἐνήργει ἀνευ ἀναβολῆς ὅτι

ἐκ τῶν ἄρθρων 324 καὶ 327 τοῦ τότε ἰσχύοντος Ποιν. Νόμου ἐπέβαλλετο. Ὁ σατράπης, πού ἐράπιζε καὶ κατεπτόει τοὺς προβαίνοντας εἰς οἰανδήποτε ἀντίρρησην εἰς τοὺς χρησμούς του, περιελθὼν εἰς ἀδιέξοδον ἀπὸ τὴν θαρραλέαν δικαστικὴν ἐπέμβασιν, διέταξε τὴν ἄμεσον ἀποφυλάκισιν τοῦ παρανόμως κρατηθέντος πολίτου. Καὶ ἡ γενναϊόψυχος ἐπέμβασις τοῦ Πλατύκα ἔγινε τότε θρυλλος θαυμασμοῦ, παράδοσις καὶ ὑπόδειγμα εὐψυχίας εἰς τὸ καθῆκον διὰ τοὺς νεωτέρους του δικαστικούς. Κάτι μοῦ ψιθύριζε στὴν ψυχὴ μου αὐτῇ τὴν ὥρα, πὼς ἦρθε ἡ σειρά μου νὰ συνεχίσω τὴν παράδοσιν ἀντάξιός τοῦ Πλατύκα.

Τέλος, μετὰ τινὰς δισταγμούς ὁ μοίραρχος Τσώλης ἀνεχώρησε καταπικραμένος, καὶ ὁ γράφων ἐπροχώρησα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ γραφείου ὅπου συντομώτατα ἐνεφανίσθησαν ὁ γραμματεὺς καὶ ἐν συνεχείᾳ οἱ μοίραρχος Στέφ. Καρατῶλης καὶ Γεν. Γραμματεὺς Κων. Φιλοσοφόπουλος, καὶ ἤρχισεν ἡ συνεδρίασις εἰς ἀτμοσφαῖραν κατηφείας.

Ὁ εἰσηγούμενος μοίραρχος ἀνέσυρεν ἐκ τοῦ φακέλλου 3—4 δικογραφίας ἐκτοπίσεως ζωοκλεπτῶν καὶ ἀπήγγειλε κατὰ σειράν τὰ ὀνόματα τῶν ἐκτοπιστέων. Ὁ γράφων, πού εἶχα ἤδη μελετήσει τὰς δικογραφίας ἀποσταλείσας προσφάτως εἰς τὴν Εἰσαγγελίαν πρὶν ὑποβληθῶν εἰς τὴν Γ. Διοίκησιν, διετύπωσα δι' ἓνα ἕκαστον τῶν κρινομένων τὴν γνώμην μου, εἰς τὴν ὁποίαν συνεφώνησαν καὶ τὰ ἄλλα δύο μέλη τῆς ἐπιτροπῆς.

Τέλος ὁ μοίραρχος λαμβάνων τὸν τελευταῖον φάκελλον, ἀνέφερεν ἀτόμως καὶ δυσάκουστα, τὸ ὄνομα «Γ. Νιαβῆς» προσθέτων ἐντονώτερον:

— Αὐτὸς θὰ ἐκτοπισθῆ ὅπωςδήποτε!

— Καὶ θέβαια· τί θέλει συζητήσει; προσέθεσεν ὁ προεδρεύων.

Παρετήρησα τότε ἡρέμως ἀλλὰ σταθερῶς:

— Ἄν καλὰ ἐκατάλαθα ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Γ. Νιαβῆ καὶ ἂν ὑπάρχη δικογραφία κατ' αὐτοῦ, ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ νὰ δώσω ψῆφον ἂν δὲν μεῦ δοθῆ ἡ δικογραφία καὶ λάθω γνώσιν τῶν στοιχείων τῆς.

Ὁ μοίραρχος ἀπεκρίθη τότε:

— Βεβαίως ὑπάρχει δικογραφία, αὐτὴ ἐδῶ.

Προσέθεσα τότε:

— Παρακαλῶ νὰ διακοπῆ προσκαίρως ἡ συνεδρίασις διὰ νὰ τὴν μελετήσω, ἄλλως ν' ἀναβληθῆ δι' ἄλλην συνεδρίασιν.

Ὁ προεδρεύων τότε εἰς ὕφος δογματικὸν καὶ ἐγειρόμενος:

— Εἶναι ἐθνικὴ ἐπιταγὴ νὰ ἐκτοπισθῆ ὁ Νιαβῆς καὶ θὰ ἐκτοπισθῆ· ἐσεῖς καθῆστε νὰ μελετήσητε τὴν δικογραφία.

Ἄπεσῦρθησαν δὲ ἀμφοτέροι, ἐνῶ ὁ γράφων παραλθὼν τὴν δικογραφίαν ἠσχολήθην μὲ τὴν μελέτην τῆς. Αἱ αἰτιάσεις τῆς ἐκτοπίσεως ἦσαν τρεῖς: α) Ὁ Νιαβῆς ἀντέδρα εἰς τὸ ἔργον τῆς Κυβερνήσεως. β) Ὑβρίζεν εἰς τὰ καφενεῖα τὸν Γεν. Διοικητὴν καὶ γ) Ἦτο δραστὶκὸς ὀπαδὸς τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος.

Ἐκ τῶν αἰτιάσεων ὅμως τούτων

διὰ μὲν τὰς δύο πρώτας δὲν προεβλέπετο ἐκτόπισις ἐξ οὐδεμιᾶς τοῦ νόμου διατάξεως, διὰ δὲ τὴν τρίτην, μεταξύ ἄλλων 5—6 μαρτύρων, εἶχον ἐξετασθῆ ἑνόρκως τόσον ὁ τότε δ)τῆς τῆς Χωροφυλακῆς ἀντιστοίχης Ἡλίας Λάζος ὅσον καὶ ὁ εἰσηγούμενος δ)τῆς τοῦ τμήματος Ἀσφαλείας μοίραρχος Καρατῶλος θεβαιούντες, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ μάρτυρες, ὅτι οὐδεμίαν εἶχον πληροφορίαν περὶ κομμουνιστικῆς δράσεως τοῦ Γ. Νιαβῆ.

Βάσει τῶν δεδομένων τούτων διετύπωσα μειοψηφίαν κατὰ τῆς ἐκτοπίσεως ἐν σημειώματι διὰ τὸ πρακτικόν. Καὶ ὅταν μετ' οὐ πολὺ, εἰδοποιηθέντος ὑπὸ τοῦ γραμματέως, ἐπανῆλθον τὰ δύο ἀποχωρήσαντα μέλη πρὸς ἐπανάληψιν τῆς συνεδριάσεως, ὑπέμνησα πρὸς τοὺς προφορικῶς ὅτι, πλέον τῶν θεμάτων τῆς μειοψηφίας μου, ἐγενᾶτο καὶ τὸ θέμα νομιμότητος τῆς συγκροτήσεως τῆς ἐπιτροπῆς, τὸ ὁποῖον δὲν περιέλαβα εἰς τὸ σημείωμα τῆς μειοψηφίας μου, ἀφ' ἑνὸς διότι δὲν μποροῦσα νὰ ἔχω ὑπὸ ὄψιν τὸ κείμενον τῶν περὶ ἀναπληρωσεως τῶν διοικούντων ἀξιωματικῶν τῆς Χωρ)κῆς διατάξεων, ἀλλὰ κυρίως διότι οὔτε κατ' οὐσίαν ἔβλεπον δυναμένην νὰ νομιμοποιήσῃ τὴν ἐκτόπισιν. Μὴ ὑπάρχοντος ἄλλου θέματος ἀπεχαιρέτισα τοὺς μετασχόντας τῆς συνεδριάσεως καὶ ἀπῆλθον ἐν παγερᾷ ψυχολογικῇ ἀτμοσφαιρᾷ.

Ἐπειτα ἀπὸ ἀρκετῆς ἡμέρας, ἐνα συννεφιασμένο ἀπόγευμα, ἐργαζόμενος εἰς τὸ ὑπηρεσιακὸ μου γραφεῖο, ἐδέχθηκα ἐπίσκεψιν τοῦ

προέδρου Πρωτοδικῶν κ. Ἡλίας Σκαθέντζου:

—Καλημέρα Χριστόφορε! Ἄκουσε' μᾶς θέλει ὁ Γ. Διοικητής!

— Καλῶς ὠρίσατε κ. πρόεδρε, ἀλλὰ θέλει τὸν πρόεδρο καὶ τὸν εἰσαγγελέα ἢ τὸν πρόεδρο καὶ τὸ Λάζαρη;

—Θέλει ἐμένα κι' ἐσένα καὶ μᾶς περιμένει τώρα στὸ γραφεῖο του.

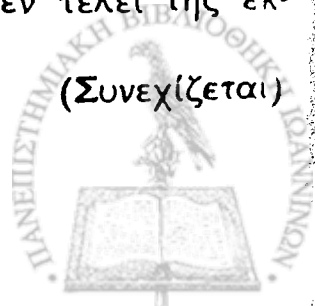
—Ἀφοῦ θέλει μαζὺ μὲ σᾶς κι' ἐμένα προσωπικῶς, κ. πρόεδρε, εἶναι προφανές πῶς μᾶς θέλει γιὰ τὴν ὑπόθεσιν Νιαβῆ καί... πρέπει νὰ πάρωμε τὰ μέτρα μας γιατί, ὅπως λέγεται, αὐτὸς δέρνει, κι' ἐγὼ δὲν εἶμαι διατεθειμένος ν' ἀνεχθῶ ράπισμα κατὰ τῆς Δικαιοσύνης ἐν τῷ προσώπῳ μου!

—Ὅχι πρὸς Θεοῦ! Εἶμαστε δύο κι' ἂν ἀποτολμήσῃ τέτοιο πρᾶγμα θὰ τὸν ἀντιμετωπίσωμε μαζί. (Ὁ πρόεδρος εἶχε πολεμήσει καὶ τραυματισθῆ παρασημοφορηθεὶς ὡς ἑφεδρος λοχαγός).

—Αἶ, τότε πᾶμε, κ. πρόεδρε, κι' ὁ Θεὸς βοηθός.

Τὰ κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν μας αὐτὴν εἰς τὸ γραφεῖο τοῦ Γεν. Διοικητοῦ κ. Γ. Κυρίμη περιγράφονται, ἐν συντομίᾳ ἀλλὰ χωρὶς οὐσιαστικὴν τινα παράλειψιν, εἰς τὴν κατωτέρω ἔκθεσιν τὴν ὁποῖαν προσυπογραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ προέδρου Πρωτοδικῶν Ἡλ. Σκαθέντζου ὑπέβαλα πρὸς τὸν προϊστάμενον τότε Εἰσαγγελέα Ἐφετῶν κ. Ἀνδρέαν Σταμόπουλον, ἐλθόντα ἐπὶ τούτῳ εἰς Ἰωάννινα ὡς ἐν τέλει τῆς ἐκθέσεως ἀναφέρω.

(Συνεχίζεται)

Τὰ Γιάννινα τῆς ζωντάνιας καὶ τῆς παρακμῆς

ΤΟΥ ΛΕΟΝΤ. Ι. ΜΕΛΑ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπ' τὸ προηγούμενο)

Ἡ πυρκαϊκὰ τῶν Ἰωαννίνων εἶχε δώσει μεγάλη πίκρα καὶ εἶχε κάνει ἐντύπωση καὶ εἶχε ἐπιφέρει κατὰθλιψη σ' ὄλους τοὺς Ἠπειρώτες καὶ ἰδιαίτερα τοὺς Γιαννιώτες τῆς ξενιτιάς. Ἔτσι ὁ Μπαλάνος Πάλλης γυιὸς τοῦ Ἰωάννου Πάλλη, ποὺ ἦταν καὶ ἀντιπρόσωπος τῆς κοινότητος Ἰωαννίνων στὴν Κων)πολη γιὰ τὰ διάφορα λάσσα, γαμπρὸς τοῦ Μπούμπα καὶ μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ γενέτειρά του, ἀγανακτισμένος γράφει σὲ ἐπανειλημμένες ἐπιστολὲς στὸ Σταῦρο Ἰωάννου ὀλόκληρες σελίδες. Θὰ παραθέσουμε ὀλίγα ἀποσπάσματα ἀπὸ τὶς ἐπιστολὲς του:

«Ἐντιμότετε Κύριε Σταῦρε Ἰωάννου (ὄθεν εὐρίσκεται)

3 Νοεμβρίου 1820 Κων)πολις.

«...Ἀπὸ αὐτὴν (Σημ. Λ. Μ. ἐπιστολή 28)7)θρίου 1820) βλέπω νὰ μοῦ ἐξιστρῆτε τὰ θλιθερὰ συμβεβηκότα τῆς τάλαινης Πατρίδος...». Ἐδῶ ἀρμόζει καὶ ἡ παροιμία «Δρυὸς πεσοῦσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται». Ἔτσι ἐπιτίθεται καὶ τοῦ Ψαλίδα. «...σφραγίζων τὴν αἰτίαν σας μὲ τὴν ἀναγκαίαν πληρωμὴν τοῦ ἑξαμηνιαίου Ψαλίδα ἐγγίζον ἤδη. Δύο πράγματα μὲ κάμνουν νὰ ἀπορήσω καὶ θαυμάζω πῶς τὸ παραβλέπετε ἢ εὐγένειά σας. Τὰ σχολεῖα μας ἀπὸ τὸν Ἰούλιον ἔπαυσαν, τί μισθοὺς

προετοιμάζεις τῶν διδασκάλων, τώρα ὁ Ψαλίδας δὲν ἠμπορεῖ, οὔτε μπουγιουρντιὰ ἀπὸ τὸν Νέρωνα νὰ μᾶς φέρῃ καὶ θιάση ὡς ἄλλοτε οὔτε ἀπὸ τὴν παλακίδα τοῦ υἱοῦ τοῦ Νέρωνος νὰ μπορῇ νὰ ζητήσῃ προστασίαν καθ' ἡμῶν. Πέθανε τὸ θόδι μας ἐξεσυμπεθερεύσαμεν ἐκάηκαν τὰ σχολεῖα μας, οὔτε διδασκάλους ἔχομεν οὔτε καὶ ἀνάγκην νὰ τοὺς πληρώσωμεν, ἕως ἕναν καιρὸν τὰ ἐλλή τῶν Χριστιανῶν τὰ ἐμεταχειρίζομεθα διὰ νὰ φωτισθοῦν οἱ νέοι μας, τώρα τὰ αὐτὰ διὰ νὰ τοὺς θρέψωμεν νὰ μὴν πεθάνουν, καὶ πάλιν ὅταν ὁ Θεὸς μᾶς δώσῃ διόρθωσιν εὐρίσκουν ὄλα τὸν τόπον τους...» καὶ συνεχίζοντας ἀποδίδε ἰεὺθύνην στὸν Σταῦρον Ἰωάννου καὶ γράφει «...Εἶναι σχεδὸν χρόνος καὶ ἐπέκεινα, ἐξ οὔ μοῦ ἐφανέρωσαν ὅτι ἔβαλαν νὰ κτίσουν βιβλιοθήκην Καπλάνη καὶ μοῦ ἔστειλαν τὸ σχέδιον, πῶς τώρα μοῦ γράφεις ὅτι τὰ βιβλία ἐκάηκαν; Διατί ἡ βιβλιοθήκη νὰ μὴν κτισθῇ; καὶ νὰ βαλθοῦν ὄλα τὰ βιβλία μας μέσα χωρὶς νὰ γίνουν πυρὸς κατανάλωμα;...» καὶ ἐξακόλουθως γράφει πῶς ἔπρεπε νὰ τεθοῦν τὰ βιβλία σὲ κάποια μπίμιτζα (ὑπόγειο) γιὰ νὰ σωθοῦν «...πρὸς διάσωσιν τοιούτων θησαυρῶν...».

Σὲ ἄλλη τετρασέλιδη πυκνογραμμένη ἐπιστολή του ὁ ἴδιος Μπαλάνος Πάλλης γράφει ἀπὸ τὴν Κων)

πολη στις 25 Νοεμβρίου 1820 πρὸς τὸν ἅγιον Ἰωαννίνων καὶ τοὺς προκρίτους τῆς ποτὲ πόλεως Ἰωαννίνων. «Παραιτῶμαι τῶν ὄσων δι' ἐγκυκλίου μου σᾶς προέγραψον μέσω τοῦ Δεσπότη μας ἀγίου Ἰωαννίνων, ἀφορόντων εἰς τὴν μεταξύ σας ἀδελφικὴν σύμπνοιαν καὶ καλὴν ἄρμονίαν, ἀναγκαιοτάτην ἤδη διὰ τὴν διόρθωσιν τῶν ἀτυχιῶν μας καὶ περιθάλψιν τῶν γεγυμνομένων δυστυχῶν ἀδελφῶν μας συμπατριωτῶν, οἵτινες ὡς θεβαιούμαι περιέρχονται ἀπὸ χωρίον εἰς χωρίον δεόμενοι τοῦ ἐπιουσίου, γυμνοὶ ἀφερέοικοι καὶ τεταλαιπωρημένοι, εἰς ἣν καὶ προσμένω τὴν ἀπάντησιν, θεβαιωτικὴν τῆς ἀδελφικῆς σας Ἐνώσεως καὶ εἰδοποιητικὴν τοῦ τρόπου δι' οὗ θέλει σᾶς ἐμβάσω τὰ τῶν λάσσω, καὶ τίνι τρόπῳ θέλει νὰ ἐξοικονομήσετε...».

Συνεχίζοντας γράφει πῶς «... παρευρεθεὶς εἰς τὸν μέγα δραγουμάνον ἀπήντησα τὴν ἐκλαμπρότητά του ἐν εὐκαιρία καὶ διαθέσει..» τοῦ ἐξιστόρησα ὅλη τὴν δυστυχία καὶ τὴν συμφυρὰ τῆς πατρίδος καὶ ζήτησα εὐσπλαγχνία καὶ προστασία ὃ δὲ ἐκλαμπρότατος μοὶ ἀπήντησε «...ἐπειδὴ μοὶ ἐδόσατε ὃ ἴδιος αἰτίαν ἰδοὺ σᾶς λέγω τὴν γνώμην μου. Ἀνάγκη πᾶσα νὰ γράψῃς τῶν προκρίτων συμπολιτῶν σου νὰ καταγράψωσι ἓνα ἄτζμου χαζίρι εἰς εἶδος ἀρτζιχαλίου πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα γεγραμμένον εἰς τὸ τουρκιστὶ καὶ ἀπὸ εἰδήμονα τῆς διαλέκτου, δι' αὐτοῦ νὰ ἐξιστοροῦσιν τὴν καλὴν διοίκησιν εὐδαιμονίαν τε καὶ ἡσυχίαν ἀπελάμβανον, ἄχρι τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως

καὶ πατρός του Σουλτάν Χαμίδι...» καὶ νὰ ἐξακολουθήσουν διάφορες λεπτομέρειες τῆς δυστυχίας των. Ἰδοὺ σᾶς περιέγραψα τὴν ὁδηγίαν τῆς ἐκλαμπρότητός του καὶ κάμετε τὴν ταχίστην νὰ σταλθοῦν διὰ νὰ εἶναι ἔτοιμα εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τὸν ὁποῖον ἢ ἐκλαμπρότης του ἐγκρίνει... τοὺς προτρέπει νὰ ἐνεργήσουν τάχιστα καὶ τελειῶνει γράφοντας τοὺς «...τὸ κινοῦν με ὅμως καλῶτατα ἐγνωρίζετε, καὶ τὸν πατριωτισμὸν μου διὰ νὰ τὸν ἐγνωρίσετε κατὰ καιροῦς, δὲν μπορεῖτε νὰ τὸν ἀρνηθῆτε...». «...Σᾶς ζητῶ ἀδελφικὴν συγγνώμην καὶ προσμένω ἀπάντησίν σας διὰ νὰ λάβω καὶ τὰ ἀναγκαῖα μέτρα. Ἐν τοσοῦτῳ σᾶς προσκυνῶ καὶ μένω» Δούλος σας Μπαλάνος Πάλης.

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση εἶχε κινῶν ὅλας ἀρχίσει τὸ Μάρτιο τοῦ 1821 καὶ ὁ πόλεμος μὲ τὰ Σουλτανικὰ στρατεύματα κράτησε ὡς τὶς 24 Ἰανουαρίου 1822, ὅταν καὶ σκοτώθηκε ὁ Ἀλῆς. Κράτησε κάπου ἐνάμισο χρόνο ἀφ' ὅτου κἀκαν τὰ Γιάννινα κ' ὅλη ἡ Ἠπειρος ἦταν σὲ ἀθλίωσιν κατὰστασι καὶ περισσότερο ἀπ' ὅλους οἱ Γιαννιώτες.

Ὁ Ἀναστ. Μπέρκος ἀπὸ τοὺς καλοὺς ἄρχοντες γράφει ἀπὸ τὸ χωριὸ Γρύμπιασιν τὸ 30 Μαρτίου 1821 πρὸς τὸν Σταῦρο Ἰωάννου, πού ἦταν τότε στὴν Ἄρτα.

«...Σᾶς παρακαλῶ ἐν ταυτῷ νὰ μοῦ φανερώσητε καὶ ὅτι ἐξεύρετε διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πολυπαθοῦς ὁλλὰ φιλότατης πατρίδος μας καὶ ἂν εἶναι ἐλπίς βασιλικῆς βοήθειας διὰ τὴν ἀνάκτησιν τῶν κατεστραμμένων οἰκείων μας καὶ ὁποῖαν ἀπό-

κρισιν ἐλάθετε παρὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ ὅποια ἄλλη ἐνέργεια ἔγινε...».

Καὶ ἐξακολουθεῖ ὁ ἴδιος στίς 18 Ἀπριλίου 1821.

«...Δὲν μὲ θλίβει ὀλιγώτερον καὶ ἡ ἄργητα ὅπου ἀκολουθεῖ διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, μάλιστα ὅτι εὐρισκόμενος τελείως ἀνάργυρος, καὶ ἐδῶ τὸ γέννημα ὀλιγοστεύει καὶ καθημερινῶς αὐξάνει ἡ τιμὴ του, ἥτις κατὰ τὸ παρὸν ἔφθασεν εἰς τὰ γρόσια ὀγδόντα αἰ ἑκατὸν ὀκάδες ἀραποσητι καὶ κατὰ τὰ σημεῖα ὀγλίγωρα, ἂν δὲν τελειώσει ὁ πόλεμος, θέλει ὑπερέβει τὰ ἑκατὸν, διὰ τοῦτο σὰς παρακαλῶ ὅ,τι ἐγνωρίζετε διὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου καὶ μοῦ τὰ φανερώσητε...».

Καὶ στὸ νησί δὲν ἔπαθαν λιγότερες καταστροφές. Παραθέτουμε μιὰ ἐπιστολὴ δύο ἀδελφῶν Ἀγγελῆ καὶ Ζώη Μαύρου, ποὺ ἦταν στὴν ὑπηρεσία τοῦ Σταύρου ἀπὸ τὰ Γιάννινα στίς 5 Μαΐου 1821 πρὸς τὸν Σταῦρο στὴν Ἄρτα.

«...καὶ ἂν εἶναι ὀρισμὸς σου νὰ μάθης διὰ τὸν Πέτρον τὸν νησιώτην αὐτὸς ἦτο στὴν Ἐλεγοῦσαν (Σημ. Λ. Μ. Ἐλεοῦσαν) καὶ κούσαμεν ἀπὸ τὸν κόσμον ὅτι τὸν κράτισαν εἰς τὸ νησί μαζί μὲ τὸν ἡγούμενον καὶ μὲ τὸν ἀδελφόν του καὶ τοὺς ἔχουν σὲ στενοχόργια διὰ νὰ μαρτηρήσουν βίον καὶ ἂν ἀροτὰς καὶ διὰ τὸν ἀνεψιὸν τοῦ δεσπότη τὸν διάκον τὸν ἔκοψαν εἰς τὸ νησί καὶ ἄλλοι νησιώταις ἐχαλάστηκαν ἕως δέκα πέντε νομάτες ἀπάνου τὸν ἀνακατεμὸν καὶ οἱ ἀπολειφθέντες ὅλοι ἐσκλαβόθησαν τόσον οἱ νησιώτες ὅσων καὶ οἱ ὀδανῆτες ὅπου βρίσκονταν ἐκεῖ

ἄντρες γυναῖκαις καὶ παιδιὰ ὅλοι σκλαβόθησαν ὁμῶς ἄς εἶναι πολὺ-χρονος ὁ ἡψυλότατος Βεζήρης Ρασίτ πασιᾶς ἐπρόσταξεν καὶ τοὺς ξαγοράζει ἀπὸ τὸν Χαζηνέ του μὲ γρόσια διακόσια πενήντα τὸν ἕναν μέγαν καὶ μικρὸν καὶ τοὺς ἐλευθερόνει εἰ δὲ ἀπὸ βιό τους ὅλος ὁ τουνιάς ὅπου βρίσκονταν τόσον νησιώτες ὅσων καὶ Ἰωαννίτες μόνον μὲ τὰ κορμιά τους ἐβήκαν...».

Πάλι ὁ Ἀναστ. Μπέρκος γράφει ἀπὸ τὰ Γιάννινα στίς 14 Μαΐου 1821 πρὸς τὸν εἰς Ἄρταν Στ. Ἰωάννου, προσαγορεύοντάς τον Εὐγενέστατον Φιλόστοργόν μοι Εὐεργέτην.

«...Ἡ αἰχμαλωσία τῶν νησιωτῶν καὶ ἡ ἐλευθερία τους σὰς ἔγινε γνωστή, διὰ τὸ ὑστερινὸν ἐχρειάσθησαν μερικὰ ἔξοδα καὶ ἔγιναν ἀπὸ τὸν κύρ Λασπᾶν, δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν τοῦ ἐδώθησαν ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Λεονταρῆ Μελαῖ Γρ. 1500 κατὰ τὸν συμπέρασμόν μου ἰκανά...» καὶ συνεχίζοντας γράφει: «...οἱ δυστυχεῖς δὲ Ἰωαννίτες εὐρίσκονται διεσπαρμένοι δυστυχεῖς, χωρὶς ἐπιχειρημα, χωρὶς κατοικίας, χωρὶς πατρίδα καὶ τὸ χειρότερον χωρὶς ἐλπίδα ποτὲ κυβερνήσεως...».

Ὁ Ἰωαννίνων Γαβριήλ μὲ ἐπιστολὴν του 14 Ὀκτωβρίου 1821 γράφει στὸ Σταῦρο στὸ Μονοδέντρι.

«...διὰ δὲ τὴν πληρωμὴν ἄς μᾶς στείλη ὅσα τοῦ φανῆ εὐλογον. Ἐπειδὴ ἄδεται κοινοῦ λόγου, καλλίτερα τὸ αὐγὸ τὸ σημερινόν, πάρεξ ἡ αὐριανὴ κότα...» καὶ σὲ συνέχεια γράφει πὼς δὲν τοῦ ἔγραψεν ὁ Μπαλάνος Πάλλης ἀπὸ τὴν Κων)πολὴ γιὰ τὰ λάσσα. Ἄλλα τότε ὁ Πάλλης θὰ εἶχε ἀποδράσει κι ὅλας κρυ-

φὰ ἀπὸ τὴν Πόλη μὲ τὴν κήρυξη τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τὸν βλέπουμε ἀργότερα στὴν Κέρκυρα.

Σχέδια γραμμάτων τοῦ Σταύρου ἀπὸ τὸ Μονοδέντρι στίς 25 Σεβρίου 1822 πρὸς τοὺς εἰς τὸ Τζεπέλοβο Ἰωαννίτας.

«Συμπολίται καὶ αὐθις σὰς ἀσπάζομαι. Ἡ σύναξις τῶν λάσσων πρέπει νὰ εἶναι μυστική ὅτι ὁ φθόνος καὶ ἡ κακία τῶν ἀνθρώπων εἶναι μεγάλη, κηρύξετε μακάρι καὶ εἰς τοὺς ἰδίους συμπολίτας ὅτι ἀμφιβάλλετε τὴν σύναξιν, διατὶ καθὼς εἰπῆτε ἐχαλάσαμαν καὶ θέλομεν νὰ κατέβῃ ἡ στίμα μας...» καὶ συνεχίζει «...Συμπολίται ἡ πόλις μας ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Σουλτὰν Μουράτ τοῦ Αου ἀπὸ τοὺς 1430, ὅπου ἐπροσκύνησε καὶ ὑπετάχθη μὲ συνθήκας καὶ χωρὶς πόλεμον ποτὲ ἀπειθήσε καὶ χαϊλίκι δὲν ἔδειξεν 35 χρόνους ὑποφέρομεν τὸν Ἀλῆ Πασιὰν καὶ εἰς τὴν ἔξωσίν του τὰ σπίτια μας ἐκάηκαν ἐγκρεμίσθησαν, τὰ ὑπάρχοντά μας ἀρπάχθησαν, ἐχαλάσθημεν...» καὶ συνεχίζοντας δίνει ὁδηγίαις γιὰ τοὺς φόρους.

Γιὰ νὰ δώσουμε μιὰ πραγματικὴ ἰδέα τῆς δυστυχίας καὶ τῆς ἀνασφάλειας ποὺ κατέτρυχαν τὰ Γιάννινα τὸ 1823 θὰ παραθέσουμε ἀπόσπασμα μιᾶς ἐπιστολῆς τὶς 3 Μαρτίου 1823 ἀπὸ τὰ Γιάννινα τοῦ Νούσια Χρυσοῦ καὶ Ι. Λάμπρου πρὸς τὸν Στ. Ἰωάννου ποὺ ἦταν στὸ Σκαμνέλι.

«...δὲν ἐστάθη τρόπος διὰ νὰ εὐρωμε πουθενὰ δανεικά, δὲν ἀφήσαμεν ὑποκείμενον νὰ τοῦ φιλήσωμεν χεῖρας καὶ πόδας κανέναν δὲν εὐρέθη νὰ μᾶς δώσῃ... ἔτζι κατὰ τὸ

βράδῳ ὅπου εὐρισκόμασθεν περιλυποὶ, βλέπομεν καὶ μᾶς ἐμφανίζονται ἕνα κομπόγιο ἀπὸ ἀπάνω μέρος ἤγουν ἀπὸ τοῦ Πέτα οἱ μισοὶ καὶ ὤρμισαν κατεπάνω μας ὡς θηρία μὲ φωνὰς καὶ ταραχάς, ἡμεῖς μὴν ἔχοντας τί ποιῆσαι, τοὺς ἐπήραμεν μὲ γλυκὰ λόγια αὐτοὶ δὲν ἤθελαν νὰ ἤξεύρουν ἀπὸ λόγια ὅτι ἡ πείνα δὲν τοὺς ἄφηνε νὰ ἀκούσουν λόγια, μερικοὶ Τοῦρκοι ὅπου εὐρέθησαν αὐτοῦ βλέποντας τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῶν Χριστιανῶν ἐλυπήθη ἕνας τὴν ἀνθρωπότητα ἔστειλεν εὐθὺς εἰς ἕνα φούρνον καὶ ἔφερε ψωμί καὶ τοὺς ἔδωσεν. Ὁ Θεὸς νὰ τὸν ἔχη καλά. Μετ' ὀλίγον ἔφθασαν οἱ ἄλλοι ἀπὸ τὸ κάτω μέρος, ὅπου εἶχε νυκτώσει ἔτυχεν καὶ ὁ Σεφέρ (ἀγῶς) μαζὺ μας καὶ βλέποντας ὅτι δὲν εἶναι ὁ τρόπος διὰ νὰ τοὺς δοθῇ ψωμί, ἐβιάσθη νὰ τοὺς διώξῃ μὲ φοβερισμόν ὕστερα καὶ μὲ σκοτώμόν, αὐτοὶ ἐφοβήθησαν καὶ βιασμένοι τρέχοντας, ἐμβῆκαν εἰς ὅποιον ὁσπίτι ηῦραν πόρταν ἀνοικτὴν, εἶδεν καὶ ὁ Σεφέραγας ἀλλέως δὲν γίνεται, ἔστειλε τὰ παληκάρια του μὲ γλυκὸν τρόπον καὶ μόλις καὶ μετὰ βίας τοὺς ἔβγαλαν ἀπὸ τὰ σπίτια. Ἴσως ἔμειναν καὶ μερικοὶ κρυμμένοι... Ἀπὸ τοῦτο ποὺ σὰς γράφωμεν δὲν εἶναι κανένα περιττόν, μὰ τὴν ἀγίαν τεσσαρακονθήμερον ὅπου προσμένομεν... στοχάσου τρόπους κυβερνήσεως...».

«...Καὶ ὡς τώρα τοὺς ἐκυβερνήσαμεν ἀπὸ τοὺς φούρνους ἡμέρας 28 καταγελῶντες τοὺς φουρτζῆδες μοναχὰ διὰ τοὺς μολευμένους, σπιτάλια καὶ φυλακὲς εἶναι χωρὶς ψωμί».
(Συνεχίζεται)

Λαϊκές Φορεσιές

Τοῦ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ Ἠπειρος δὲν εἶναι μόνον πατρίδα τῶν μεγάλων Ἐθνικῶν Εὐεργετῶν, δὲν στάθηκε μόνον στοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τοὺς χρόνους φυτῶριο τῶν ἀγωνιστῶν τῆς ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ὅπου αὐτοὶ ἀνδρώθηκαν κι ἔμαθαν τὴν πολεμικὴ τέχνη στὴν ἀποκληθεῖσα Πολεμικὴ Ἀκαδημία του. Δὲν εἶναι μόνον ἡ χώρα, ὅπου χάρις στὴ γενναιοδωρία τῶν τέκνων τῆς ἀνθήσαν σχολεῖα ὀνομαστά κι ἔγινε σημαντικὸ πνευματικὸ κέντρο τοῦ νεωτέρου ἑλληνισμοῦ, ἀπ' ὅπου ξεπήδησαν, σὰν ἀπὸ δούρειο ἵππο, ἑκατοντάδες διδάσκαλοι, ποὺ ἀψήφισαν τὰ ψύχη καὶ τὰ θάλλη, ἐδιάβηκαν θουνὰ καὶ κάμπους καὶ ἐπᾶνδρωσαν καὶ ἐστελέχωσαν τὰ σχολεῖα τοῦ ὑποδούλου Γένους καὶ συντέλεσαν στὴν προετοιμασία, τὸν πνευματικὸ ἐξοπλισμό, τῆς μεγάλης μας Ἐπαναστάσεως. «Ὡς ἀπὸ ρύακος ἐξερρήσαν», γράφει ὁ Ν. Δούκας «καὶ κτήρδευσαν τὴν Ἑλλάδα ἐν τῷ μεγίστῳ αὐτῆς αὐχμῷ».

Ἀπὸ τοῦ 14ου αἰῶνος μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου στὸν ἠπειρωτικὸ χῶρο ἀναπτύχθηκε σημαντικὰ, μὲ μαζικὴ παραγωγή τῶν προϊόντων τῆς, ἡ λαϊκὴ τέχνη σὰν βιοτεχνικὴ ἀπασχόληση τῶν Ἠπειρωτῶν, μὰ οἱ ρίζες τῆς θυθίζονται βαθειά, ὡς

τὴν ἐποχὴ τοῦ Δεσποτάτου. Ἀπὸ τὸ Ἐλβασάν, ποὺ ἡ τουρκικὴ ἰντελικέντσια εἶχε ἐπονομάσει «Νταρούς» - σιουαρά» δηλ. ο ἴ κ ο ς τ ῶ ν π ο ι τ η τ ῶ ν, μὲ τὰ περίφημα ἐσνάφια τῶν κ ο υ γ ι ο υ μ τ ζ ῆ δ ω ν (χρυσοχόων), μὲ τὸν πλοῦτο καὶ τὴν εὐμάρεια — ἡ ὀκᾶ δὲν εἶχε τετρακόσια, ἀλλὰ πεντακόσια δράμια! — ὅλα στὰ χέρια Χριστιανῶν, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ διασωθέντα κατάστιχα, ὡς τὸ νοτιώτατο Συρράκο καὶ τὶς Καλαρίτες, σὲ μιὰ γεωγραφικὴ ἐνότητα, ποὺ ἡ ἀπολυταρχικὴ εὐταξία τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ βοηθοῦσε ἀντικειμενικὰ στὴν πρόοδο, παρατηρήθηκε μιὰ ἐκπληκτικὴ ἀνθήση τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν τεχνῶν.

Ἐνας ὀλόκληρος κόσμος εἶχε σὰν ἀπασχόληση τὴν κατασκευὴ τῶν χωρικῶν ἐνδυμασιῶν. Σ ι ν ἄ φ ι α (ἐ σ ν ἄ φ ι α) μαστόρων στὶς πόλεις, μὰ καὶ μεμονωμένοι μαστόροι μὲ λίγους καλφάδες στὶς κωμοπόλεις ἔραβαν καὶ κεντοῦσαν ἀντρίκειες καὶ γυναικειες φορεσιές καὶ ἀπὸ τὰ ἐργαστήριά τους ἔβγαζαν «φ ο υ σ τ α ν ἑ λ λ ε ς» καὶ «φ λ ο κ ἄ τ ε ς» καὶ «τ ο υ ζ λ ο ῦ κ ι α», «μ π ρ ο ὕ τ σ ε ς» καὶ «π ε σ λ ι ᾶ» καὶ «τ ζ α μ α ν τ ἄ ν ι α» κι ἀρμάτων τὴν ἀντρικὴ.

ὁμορφιά καὶ τὴ λεβεντοσύνη.

Τὰ ὑλικά τῆς κατασκευῆς ἦταν «βιλάρι» μάλλινο ἄσπρο ἢ μαῦρο βαμμένο μὲ καρυδότσουφλα, καρμπογιὰ ἀπὸ τὶς ἴδιες τὶς χωρικές, «τσόχα» μαύρη ἢ θαθυγάλαζη, τσόχα ρούσια γιὰ τὸ τζαμαντάνι (γελέκο) ἢ τὰ ποτούρια (παντελόνια), κιούρκ (γούνα) γιὰ τοὺς γιακάδες ἢ τὶς φάσες τῶν μαυικιῶν καὶ τὰ πέτα καὶ τὸ μπροστινὸ ἄνοιγμα καὶ τὰ «πλουμιὰ» ἀνάλογα μὲ τὴν ἡλικία τοῦ κάθε πελάτη ἢ πελάτισσας καὶ τὰ οἰκονομικά τους μέσα ἀπὸ σέρμ (ἄσῆμι - σερμακέζοι) ἢ μὲ βαρδαγ γούρι (κλωστή), λάμπρο (πούλιες) καὶ μπαγιέτες χρυσές ἢ ἀσημένιες ἢ τιρτίρι

(χρυσοκλωστή), τερέδες (κουμπιά), ἢ καποντόνι (μεταξωτὴ κλωστή).

Οἱ πρῶτες ὕλες τῶν δημιουργημάτων τους ἦταν ἀπὸ τὴν χώρα τὴν ἴδια. Μὰ καὶ τὸ Τριέστι κι ἡ Βενετία, ἢ Πόλη κι ἡ Μασσαλία ἔστελναν μὲ τὰ θαπόρια ὅλα τὰ ἀκριθὰ ὑλικά, ὑφάσματα καὶ λιλιὰ καὶ μπιχλιμπίδια καὶ μέταλλα καὶ χρώματα.

Τὸ φόρτε τους ἦταν οἱ γυναίκες φορεσιές. Σ' αὐτὲς θάζαν τὴν τέχνη τους οἱ ἑλληνοράφτες καὶ τὸ ἴδιο τὸ αἶσθημά τους, ἀληθινὰ λεπτουργήματα ποὺ ντῦναν τὶς ρωμιοπούλες.

«Σαγιακία» καὶ «καθάδια» ἀπὸ μαλλί, «δίμιτο» ἢ ἀπὸ «τσόχα» θαθυγάλαζη, μανουσακὶ ἦταν τὰ ὑλικά τους καὶ τὰ

Η Π Ε Ι Ρ Ω Τ Ι Κ Η Π Ι Ν Α Κ Ο Θ Η Κ Η

Γιάννινα. Ἅγιος Γιάννης τῆς Μπουνίλας.

(Ἄρχεῖο Μιλτ. Οἰκονομίδη)

χρυσά ἢ ἀσημένια «χάρτζια» συμπλήρωναν με ἐργασία μηνῶν τὸ διάκοσμό τους ποὺ ἦταν διάκοσμος τῆς ψυχῆς τοῦ ἴδιου τεχνίτη ποιητῆ.

Τὰ σινάφια τῶν τε ρ ζ ἡ δ ω ν κι ἄ μ πα τ ζ ἡ δ ω ν, τῶν κα π ο τ ἄ δ ω ν καὶ τῶν ρ α μ ἄ ν ω ν, τῶν χρυσοραπτῶν καὶ σε ρ μα κ ἑ ζ ω ν παρακολουθοῦσαν ἀπὸ κοντὰ τὶς ἡπειρωτικὲς παροικίες καὶ στὴ Βλαχιά καὶ στὴν Πόλη.

Ποῖός δὲ θυμᾶται τὸ περίφημο τῆς Πόλης «Μπεζεστένι»; Πόσοι ἦταν; Θὰ μᾶς τὸ εἰπῆ ὁ λαϊκὸς τραγουδιστής. Θὰ μᾶς εἰπῆ ἀκόμη τοὺς καμηοὺς τῶν νηῶν ραφτάδων καὶ τὴ συνομιλία τους μετὰ τὰ ἀντικείμενα τῆς κατασκευῆς τους, ποὺ ἦταν φυσικὸ νὰ κάνουν, ἀφοῦ τὰ κρατοῦσαν μῆνες στὰ γόνατά τους καὶ μεταγγίζανε σ' αὐτὰ τοὺς πόθους τους.

Μέσα στὴν Πόλη στὸ τσαρσί,¹ μέσα στὸ Μπεζεστένι² χίλιοι ραφτάδες ράφτανε καὶ χίλια μαθητοῦρια κι ἓνα μικρὸ ραφτόπουλο ράφτει καὶ τραγουδάει :

— Σαγιαάκι μου λιανόραφτο καὶ πυκνοκεντισμένο καλὰ σ' ἔχω στὰ γόνατα, νάειχα καὶ τὴν κυρά σου.

Ἄρχοντοπούλα τάηκουσε ν' ἀπὸ τὸ παραθύρι.

— Τί λές, μωρέ, βελεντζινᾶ³ καὶ παληομπεζεβεέγκη;

Θὰ λά τὸ εἰπῶ τοῦ μάστορα, δουλειὰ νὰ μὴ σοῦ δώσει.

— Καὶ γὼ θὰ εἰπῶ τοῦ κύρη σου, πὼς σ' ἔχω φιλημένη.⁴

Ἔχομε δώσει πλήρη περιγραφή τῆς Λιουντζώτικης φορεσιᾶς. Στὸ Τεῦχος ἀριθ. 49 τοῦ Δελτίου. Θέλει ὅμως κανεὶς σελίδες καὶ σελίδες γιὰ νὰ συνθέσει αὐτὸ τὸ ἔπος τῆς ἑλληνικῆς λαϊκῆς τέχνης, τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας τῆς λαϊκῆς ψυχῆς, ποὺ ἀπετύπωσαν οἱ ὑπεράξιοι τεχνίτες στὰ ἔργα τῶν χειρῶν τους, ὅλη τὴν πύρα τῆς καρδιάς τους καὶ τοῦ νοῦ τῆ μαστοριά, εἴτε μετὰ τὸ καλέμι στὰ ξυλόγλυπτα, εἴτε μετὰ τὸ βελόνι στὰ ὑφάσματα, κατὰ τὸ διάστημα τῶν διακοσίων τελευταίων ἐτῶν πρὸ τῆς βιομηχανικῆς ἐπαναστάσεως.

Τὸ τακίμι τῆς Λιουντζιώτικης φορεσιᾶς ἀπὸ τὸ φέσι μέχρι τὶς κάλτσες κόστιζε ἐξῆντα χρυσὲς κι ἀπάνω λίρες καὶ ἦταν φορτωμένη στὸ μάλαμα. Δὲν γινόταν κάθε τόσο, ἀλλὰ μετὰ τὴ φορεσιά τῆς γιαιᾶς παντρευόταν ἡ ἐγγονή. Εἶχε ἐκτὸς τῆς ἀτίμητης ἀξίας τῆς ἐργασίας τῶν ἀξίων τεχνιτῶν, βυζαντινὴ μεγαλοπρέπεια καὶ καλλονὴ ἀσύγκριτη. Ὁ πλοῦτος τῶν ξενιτεμένων Λιουντζιωτῶν τῆς Πόλης εἶχε βρῆ τὸν τρόπο τῆς ἐξωτερικεύσεως καὶ ἐπιδείξεως στὴ νυφιάτικη αὐτὴ φορεσιά. Ἐξὶ μῆνες χρειάζονταν νὰ ραφεῖ καὶ νὰ κεντηθεῖ ὅλη μετὰ τὸ χέρι ἐπάνω στὰ γόνατα τοῦ τεχνίτη. Πολλὲς φορές ραβόταν ἐπιπιστώσει καὶ ὁ ἑλληνοράφτης περιμένε νὰ πληρωθεῖ ἀπὸ τὰ ἀναμε-

νόμμενα ἐμβάσματα. Τὸ κολοσσιαῖο ποσό, ὀλάκερη περιουσία, μᾶς τὸ δείχνει τὸ πάρα κάτω ἐπεισόδιο, πὺ βγαίνει ἀπὸ τοὺς «μεσελέδες» μας:

Μῆνες περίμενε ἕνας ἑλληνογράφης νὰ πληρωθεῖ τὸν κόπου του ἀπὸ κάποια οἰκογένεια, πὺ γιὰ τὴν κόρη της εἶχε ράψει τὴν περίφημη φορεσιά.

Εἶδε κι ἀπόειδε κάποια μέρα κι ἔκανε τὴν τακτική ἐπίσκεψη κρατώντας μιὰ τριχιά στὸ χέρι αὐτὴ τὴ φορά.

Ἄφου μὲ καλωσύνη τὸν δέχτηκαν καὶ στὴν ἐρώτηση, ἂν ἦρθε ἐμβασμα ἢ ἀπάντηση ἦταν ἀρνητική, τότε ὁ δύστυχος ἔρριξε τὴν μιὰ ἄκρη τῆς τριχιάς, πὺ βαστοῦσε στὴ γ ρ έ ν τ α τοῦ δωματίου καὶ ἐτοιμάστηκε γιὰ τὸ φοβερὸ διάβημα.

—Τί κάνεις, κύριε; Ἐρώτησε ἢ οἰκοδέσποινα.

—Τί ἄλλο μοῦ μένει νὰ κάνω, παρὰ νὰ κρεμαστῶ; Ἀπάντησε.

Ὅμως ἢ εὐγένεια τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, πὺ δὲν εἶχε ἀκόμα ἐφευρεθεῖ ἢ συναλλαγματική κι ὁ λόγος ἦταν λόγος, συνεβίβαζε τὶς διαφορές.

Εἶναι ἀληθινὰ συγκινητικὰ ἢ ἀγάπη, ὁ σεβασμὸς καὶ ἢ εὐγένεια, πὺ ἔδειχναν οἱ πελάτισσες πρὸς τοὺς καλλιτέχνες ἐκείνους ἑλληνογράφες. Καμμιά ἔπαρση, καμμιά περιφρόνηση συναλλασσομένων, παρὰ δικαία ἀναγνώριση τῶν κόπων καὶ τῆς ἀξίας.

Οἱ νυφάδες στὴν πρόβα τζενερά-

λε θεωροῦσαν χρέος νὰ φιλήσουν τὸ χέρι τῶν ραφτάδων, ἀπὸ ὅποια γενιά κι ἂν κρατιόνταν καὶ νὰ ζητήσουν τὴν εὐχή τους γιὰ τὸν ἐπικείμενο γάμο τους.

Κι' αὐτοί, γιὰ νὰ ἀναφέρουμε τὸν Σίκο (Βασίλειο) Ντέντε ἀπὸ Ἐρίντι, τοὺς ζητοῦσαν σὰν χάρη στὴν κηδεῖα τους νὰ πᾶνε ντυμένες μὲ τὴ φορεσιά πὺ εἶχε βγῆ ἀπὸ τὰ χέρια τους.

Ὁ Βίτο Μιχῆλης πάλι, σὰν τὶς καμάρωνε ντυμένες, τραγουδοῦσε ἕνα τραγούδι μὲ τὰ πάρα κάτω λόγια :

Ὁμορφὴ μου σὰν ἄστρο, σῶμα μὲ
μάτια ὄλο φῶς
ἀστράφτεις σὰν τζεβαῖρι, σὰν ἀ-
ληθινὸ τζεβαῖρι.

Νὰ σοῦ εὐχηθῶ νὰ εὐτυχήσης, τζε-
βαῖρικό, ἄτρο ὑπέροχο,
βενέτικο χωρὶς ψεγάδι. Ἐγὼ εἶ-
μαι λάτρης τῆς ὁμορφιάς σου!

1. Τ σ α ρ σ ἰ = Πλατεία καὶ ἀγορά.

2. Μ π ε ζ ε σ τ έ ν ι = Τὸ περίφημο Τζοβαῖρ Μπεζεστένι τῆς Πόλης, ἀδιέξοδος μὲ σειρά μεγάλων καταστημάτων, πὺ τὰ περισσότερα ἦταν χρυσοχοεῖα. Εἰδικοὶ φύλακες ἐφύλαγαν τὶς μεγάλες πόρτες πὺ δὲν ἀνοίγαν ἂν δὲν μαζευόταν ὄλοι οἱ καταστηματάρχες.

3. Βελετζινᾶς = εὐτράπελος.

4. Τὸ ἔχω ἀπὸ ἀνακοίνωση, πὺ μοῦ ἔκαμε ὁ φιλόμουσος Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Ἐμποροραπτῶν Ἀθηνῶν Νικόλ. Μάσσιος ἀπὸ τὴ Δερβτσάνη τῆς Β. Ἡπείρου.

Η ΚΑΡΣΕΛΟΠΟΥΛΑ & ΤΑ ΤΣΑΡΟΥΧΙΑ

ΤΟΥ ΑΝΑΣΤ. Δ. ΠΑΠΑΓΓΕΛΗ

Στους γάμους στο χωριό μου συνειδητοποίησα για πρώτη φορά τη ματαιότητα των έγκοσμίων. Μικρό παιδάκι θυμάμαι πολλούς συχωριανούς μου που παράγγελναν στους «γύφτους» να τους «πάρουν», να τους τραγουδήσουν, δηλαδή, αν τραγούδι της ντολής τον «πλούσιο»:

—“Αϊντε, ποιός πλούσιος απέθανε και πήρε θιό μαζύ του;

—Πήρε τρείς πήχες σάβανο να ντύσει το κορμί του..

Κι άργότερα και πάντα στις κηδείες φιλοσοφούμε επί της ματαιότητας των έγκοσμίων και θυμούμαστε τη σοφή κουθέντα που είπε ένας ζητιάνος στο ζάπλουτο Ώνάση :

— Και σύ, όπως κι εγώ δυο μέτρα γής δικαιούμαστε, πατριώτη...

Άλλά κι' αυτά τα δυο μέτρα γής πρόσκαιρα τα δικαιούμαστε, μάς κάνουν... έξωση άλλοι νεοφερμένοι και σε μιὰ καρσελοπούλα μαζεμένα τα κόκκαλά μας, σε νάνες μιὰ πάνω στην άλλη αναπαυόμαστε (;) στο κοιμητήρι της Περίληφτης ή όπου άλλου προτιμάτε.

Σε άλλα μέρη δεν έχουν ούτε σακκούλες, ούτε καρσελοπούλες (πωλούνται κιβώτια όστων, έχει κρεμασμένη μιὰ ταμπέλα ένας φίλος μου που έχει... σχετικό μαγαζί σε κεντρικό δρόμο), τον καινε το νεκρό και ήσυχάζουν. Εμείς τά βαστάμε

τά κόκκαλα για να κάνουμε... άποσταξη και να θγάζουμε τη λευτεριά και να την τραγουδάμε. Χαίρε ω χαίρε λευτεριά...

Σε μιὰ κηδεία είμασταν με το φίλο μου το Σωτήρη και περιμέναμε να τελειώσει ή «τελετή» του ένταφιασμού για να συλλυπηθούμε τους συγγενείς.

—Σε μιὰ κηδεία ήμουν έδω μ' ένα φίλο μου, μου διηγόταν ο Σωτήρης, και περιμέναμε, σαν καληώρα σήμερα, και μου λέει ο φίλος μου: Περιμένε Σωτήρη, να πεταχτώ ν' ανάψω ένα κερι τοῦ πατέρα μου. Ήταν τότες το όστεοφυλάκιο σ' ένα κτίριο που είναι στην αύλή, μόλις μπαίνουμε δεξιά, τώρα μεταφέρθηκε κάτω άπ' την τεράστια αίθουσα συλλυπητηρίων άπάνω οί ζωντανοί και κάτω οί καρσελοπούλες.

Πήγε, λοιπόν, ο φίλος του Σωτήρη κι' έψαχνε να θρει την καρσελοπούλα με τα κόκκαλα του πατέρα του. Άμέτρητες στη σειρά με το όνομα του κατόχου των όστων, ένα σταυρό στη μέση κι' από δω κι' άπό κει τις χρονολογίες της έλευσης και άπέλευσης άπ' το μάταιο κόσμο μας.

“Όπως διάβαζε στά κουτιά βλέπει το όνομα ενός φίλου του δικηγόρου, που όταν ζούσε κι' είχε άνοιχτά τα μάτια ύπηρετώντας τη Θέμιδα, με μέσα θεμιτά και μή, με όρθόδοξους

καὶ μὴ τρόπους, εἶχε ζαπώσει τὰ μισὰ Γιάννινα κι' εἶχε σκοπὸ νὰ χάψει καὶ τὰ ὑπόλοιπα. Ξαφνιασμένος ὁ φίλος τοῦ Σωτήρη σταμάτησε μπροστά στὴν καρσελοπούλα καὶ τὴ ρωτᾷ:

—Ἐδῶ εἶσαι Κωστάκη μου; Πῶς διάολο, σὲ χώρεσε ἔσένα ἐτούτη γιὰ ἡ καρσελοπούλα, πού νόμιζες πῶς δὲ θὰ σὲ χωρέσουν τὰ Γιάννινα;

Πάντα ὅταν πάω στὴν Περίληφτη θυμᾶμαι τὴν ἱστορία τῆς καρσελοπούλας καὶ πάντα θυμᾶμαι μιὰ σεβαστὴ ἀρχοντογυναίκα τῶν Γιαννίνων, Σεβαστὴ ὄνομα καὶ πράμα, κοντὰ στὴν Περίληφτη εἶναι τὸ σπίτι της. Ἄν καὶ δυσκολευόταν λίγο ἡ γλώσσα της ἀπὸ κάποιο ἐγκεφαλικὸ ἐπεισόδιο, τὸ μυαλό της δούλευε καθαρότατα κι' ἡ κουθέντα της ἦταν μέλι. Ἐπειδὴ ἤξερε ὅτι μοῦ ἀρέσουν οἱ ὄμορφες ἱστορίες, μοῦ διηγήθηκε κάποτε πού πῆγα νὰ τὴ δῶ τὴν ἱστορία μὲ τὰ τσαρούχια.

—Ἦταν ἓνας δικηγόρος ἐδῶ στὰ Γιάννινα, πού ἀνάμεσα στοὺς πελάτες του εἶχε κι' ἓνα χωριάτη, καλὸ καὶ ἐχούμενο νοικοκύρη. Μιὰ ζωὴ μπαινόβγαίνε στὸ γραφεῖο τοῦ δικηγόρου γιὰ πολλές καὶ διάφορες ὑποθέσεις του. Χωριάτης ἦτανε, κτήματα καὶ διαφορὲς εἶχε, ζωντανὰ εἶχε, οἱ ἀγροζημιὲς κι' οἱ μικροδιαφορὲς εἶναι συνηθισμένα πράματα γιὰ τοὺς χωριάτες, κληρονομικὰ εἶχε, κτηματικὲς διαφορὲς εἶχε κι' ἔτσι πάντα μὲ τὸ δικηγόρο του εἶχε νὰ κάνει. Ἐκτὸς ἀπ' τὶς κανονικὲς ἀμοιβὲς τὰ ἔκτακτα δὲ λείπανε στὸ δικηγόρο. Αὐτὰ καὶ γάλατα καὶ τυριά καὶ γιασύρτια χρονικῆς τὰ πῆ-

γαίνε στὴ γυναίκα τοῦ δικηγόρου. Δὲν παρέλειπε ποτὲς τὸ ἀρνὶ τῆς Πασχαλιάς καὶ σ' ἄλλες ἔκτακτες περιπτώσεις. Ἦταν ἀπ' τοὺς πελάτες πού δυὸ - τρεῖς τέτοιους νὰ εἶχε ἓνας δικηγόρος, φύλαε τὸ σπίτι του καὶ τὴ φαμίλια του.

Κι' ἦταν ὁ χωριάτης αὐτὸς λογικὸς καὶ καλὸς ἄνθρωπος κι' ὄχι σὰ κάτι χωριάτες πού ἔχουν «δικομανία», πὺ θέλουν ν' ἀναπνέουν δικαστήριο. Ἦξερα ἓναν τέτοιο πού σ' ὄλη του τὴ ζωὴ ξοδεύονταν στὰ δικαστήρια (καὶ στοὺς δικηγόρους) πού μοῦ εἶπε ὅταν ἀνταμώσαμε:

—Ἄν εἶχα μυαλό, τρεῖς πολυκατοικίες θὰ εἶχα μὲ τὰ λεφτὰ πού ξόδεψα στὰ δικαστήρια.

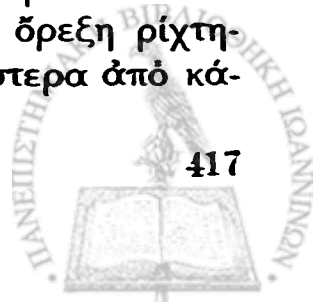
Κάτι τέτοιους τοὺς μεταχειρίζονταν καταλλήλως ὀρισμένοι δικηγόροι (καὶ δικολάβοι) τοῦ παλιοῦ καιροῦ. Θυμᾶμαι ἓνα δικολάβο στὸ χωριό μου πού σὲ κάτι τέτοιους (παθιασμένους) ἔλεγε:

—Τί θέλεις νὰ τοῦ κάνουμε (τοῦ ἀ. ἰδίου) μήνυση ἢ μηνυσάρα;

Ἦ ἀμοιβὴ τοῦ δικολάβου ἦταν πενήντα δραχμὲς γιὰ τὴ μήνυση καὶ πεντακόσιες γιὰ τὴ μηνυσάρα...

Καὶ θυμᾶμαι, μὲ τὴν εὐκαιρία μιὰ «ἱστορία» πού τὴν εἶχα ἀκούσει μικρὸς ἀπὸ ἓνα θεῖό μου καὶ πού ἀργότερα τὴ διηγόμουν σ' ὄλους τοὺς συνομηλικούς μου πού θὰ θγαίνανε δικηγόροι.

Ἦταν, λέει, ἓνας παλῆς δικηγόρος πού γέρασε στὸ ἐπάγγελμα καὶ σπούδασε τὸ γιό του δικηγόρο καὶ τοῦ παρέδωσε τὸ γραφεῖο του. Ὁ νεαρὸς δικηγόρος μὲ ὄρεξη ρίχτηκε στὴ δουλειὰ καὶ ὕστερα ἀπὸ κά-

μποσο καιρό λέει στον πατέρα του με περηφάνεια:

— Είδες πατέρα, εκείνη την υπόθεση που δεν μπόρεσες να την τελειώσεις σε τριάντα χρόνια εγώ τη σκόλασα σ' ένα μήνα!

— "Ωχ, είπε ο γέρο - δικηγόρος. Τί έκανες μωρέ κακό σκυλί; Έγώ μ' αυτή την υπόθεση σᾶς φύλαξα, σᾶς μεγάλωσα και σᾶς σπούδαξα και σὺ πήγες να την κλείσεις;

...Ὡραία συμβουλή για τους νέους δικηγόρους..

Ἄλλὰ ἄς ἔρθουμε στο δικηγόρο και τὸ χωριάτη τῆς κυρᾶ Σεβαστῆς.

Κάποια φορὰ κάτι ἔκτακτο, κάτι ἐπεῖγον συνέβηκε στο χωριάτη και τρεχάλα ἦρθε στὰ Γιάννινα, στο δικηγόρο του. Δὲν τὸν βρῆκε στο γραφεῖο και πήγε στο σπίτι. Ἄναστατωμένος λέει στή γυναίκα τοῦ δικηγόρου που κατέβηκε να τοῦ ἀνοίξει τὴν πόρτα:

—Θέλω να ἰδῶ τὸν κύρ Χ, εἶναι ἀπόλυτη ἀνάγκη.

—Ἀπάνω εἶναι, ἀλλὰ βγάλε τὰ τσαρούχια να περάσεις.

—Βρὲ κυρᾶ εἶναι ἀπόλυτη ἀνάγκη να τὸν ἰδῶ, μὴ με καθυστερεῖς.

—Αὐτὸ δὲ γίνεται. Βγάλε τὰ τσαρούχια να σ' ἀφήσω να περάσεις.

Μὲ τὰ χέρια τὸν μπόδισε να περάσει ὅταν πήγε να τὴν παραμερίσει ὁ χωριάτης. Δὲ στάθηκε τρόπος να τὸν ἀφήσει να περάσει και τότε με πίκρα κι' ἀγανάχτηση τῆς λέει ὁ χωριάτης:

—"Ε, ὦρῃ κυρᾶ, αὐτὰ τὰ χαλιά κι' οἱ στῶσες, που τὰ χαίρεσαι ἐσὺ τᾶχω πληρωμένα ἐγώ. Μὴ φοβᾶσαι δὲ θὰ σοῦ τὰ λερῶσω, δὲν πρόκειται να ξαναπατήσω στο σπίτι σας (και στο γραφεῖο σας)..

Ἄπ' τὸ χωράφι, ἀπ' τὰ σφαχτὰ του ἦρθε ἐπειγόντως στο δικηγόρο του. Και εἶχε τρύπια τὰ τσερέπια του...

Γιάννινα 12.7.83

Ἄναστ. Παπαγγέλης

Ὁ ὑπουργὸς Γεν. Διοικητῆς Ἡπείρου

ΤΟΥ ΓΕΩΡΓ. ΑΡΙΣΤ. ΧΡΗΣΤΙΔΗ

Ὅταν κηρύχθηκε ἡ δικτατορία τοῦ Μεταξᾶ, ὁ λαὸς τῆς Ἡπείρου τὴ δέχτηκε σύμφωνα μὲ τὰ πολιτικὰ του φρονήματα.

Οἱ βασιλικοὶ καὶ οἱ ἐν γένει αντιβενιζελικοὶ τὴν δέχτηκαν μὲ χαρὲς καὶ πανηγύρια.

Τώρα ἐπιτέλους τὸ Ρωμέικο, πὸν προπολεμικὰ ὄλοι, τὸ λέγαμε λόγῳ τῆς φτώχειας καὶ τῆς ἀνεργίας Ψωροκώσταινα, μὲ τὸν Βασιλιᾶ καὶ τὸν Μεταξᾶ θὰ πάει μπροστά.

Οἱ παλαιοὶ Βενιζελικοὶ πὸν εἴμαστε καὶ ἡ πλειοψηφία πάντοτε στήν Ἡπειρο, μᾶς κακοφάνηκε ἀρκετά. Μερικοὶ φυσικὰ σκέφτηκαν καὶ τί προκοπή ἔκανε ἡ χώρα μὲ τὴ Δημοκρατία, τίς ἐλευθερίες τοῦ λαοῦ καὶ δὲν συμμαζεύεται;

Ἄς κάνουμε λίγο ὑπομονή νὰ δοῦμε πρῶτα - πρῶτα ποιόν θὰ διορίση Ὑπουργὸ Γενικὸ Διοικητῆ Ἡπείρου καὶ ἀπὸ κεῖ θὰ καταλάβουμε τί μᾶς περιμένει.

Δὲν ἄργησε πολὺ καὶ τὸ κατάλαβαν.

Γενικὸς Διοικητῆς διορίστηκε ἕνας γνωστὸς ἀπὸ χρόνια ἀπόστρατος, αἰχμάλωτος τοῦ Γκαίρλες μάλιστα.

Ὁ νέος Ὑπουργὸς Γενικὸς Διοικητῆς μὲ τὸν ἄρβυ αὐτὸν τίτλο εἶχε ἐπιβλητικὴ ἐμφάνιση, ὄμορφος ἄντρας καὶ ψηλὸς. Ἦταν ὅμως κοῦφος καὶ ἀλαζών.

Οἱ Βενιζελικοὶ χαχάνηζαν ἐνῶ οἱ Βασιλικοὶ ὀαγκώθησαν.

Οἱ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι τῆς Γενικῆς Διοικήσεως πὸν ἦσαν φυσικὰ ὄλοι ἀπὸ τὴν παλαιὰ Ἑλλάδα καὶ δὲν τὸν ἤξεραν ἐντυπωσιάστηκαν.

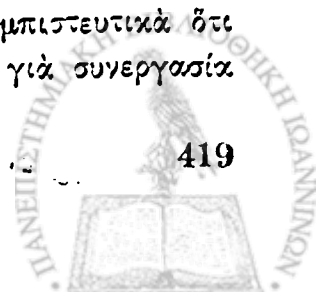
Ὅμως δὲν ἄργησαν καὶ πολὺ νὰ καταλάβουν μὲ ποιόν εἶχαν νὰ κάνουν. Στὴν πρώτη σύσκεψη μὲ τὸν Ἐπιθεωρητῆ Δασῶν, ὁ κ. Ὑπουργὸς ἄρχισε νὰ τοῦ διηγεῖται ὄλα του τὰ στρατιωτικὰ κατορθώματα στήν ἐκστρατεία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ὁ Ἐπιθεωρητῆς ἄκουε μὲ κάποιο σχετικὸ θαυμασμὸ γιὰ τὸ κ. Ὑπουργὸς εἶχε ὄχι μόνον τὸν τρόπο του μὰ ὅπως εἶπαμε παραπάνω ἦταν καὶ ἐπιβλητικὸς.

Στὸ τέλος ὅμως ὁ κ. Ὑπουργὸς τὰ παράκανε, γιὰ τὸν ἔπιασε φαίνεται ὁ οἶστρος γιὰ αὐτοπαινέματα γιὰ καλὰ καὶ διηγῆθηκε μὲ κάθε λεπτομέρεια πῶς πέρασε ἀπὸ ἕνα πολεμικὸ ἀεροπλάνο στὸ ἄλλο καθ' ὃν χρόνον πετοῦσαν τὰ ἀεροπλάνα!

Τὸ τελευταῖο αὐτὸ ἀνήκουστο κατόρθωμα συνέτριψε κάθε θαυμασμὸ γιὰ τὰ ἡρωϊκὰ κατορθώματα καὶ ὁ κ. Ἐπιθεωρητῆς σκεπτότανε πλέον τί εἶδους ἄνθρωπος ἦταν ὁ κ. Ὑπουργὸς. Φυσικὰ κανένα ζήτημα δὲν λύθηκε μὰ καὶ οὔτε συζητήθηκε ἐκεῖνη τὴ μέρα.

Ἐπὶ πλέον ὅταν σηκώθηκε νὰ ἀποσυρθῆ ὁ Ἐπιθεωρητῆς, τὸν ἐπλησίασε ὁ κ. Ὑπουργὸς καὶ τοῦ εἶπε ἐμπιστευτικὰ ὅτι στὸν ἀντιθάλαμο περίμενε γιὰ συνεργασία

ὁ Ἐπιθεωρητὴς Οἰκονομικῶν ποῦ ἦταν κυ-
ριολεκτικῶς χαμένο κορμί!

Ὅταν μπήκε ὁ Ἐπιθεωρητὴς Οἰκονο-
μικῶν τοῦ εἶπε τὰ ἴδια κατορθώματα στὴ
Μικρὰ Ἀσία καὶ ἐμπιστευτικὰ τὸν διαβε-
βαίωσε ὅτι ὁ Ἐπιθεωρητὴς Ἐκπαιδεύσεως
ποῦ περιμένει δὲν ἦταν παρὰ τενεκὲς ξε-
γάνωτος.

Ἔτσι ἀρχίζουν καὶ ἔτσι τελειώνουν οἱ
σοβαρὲς αὐτὲς συνεργασίες μὲ τὸν κ. Ὑ-
πουργὸ τὶς πρῶτες μέρες.

Οἱ κ.κ. Ἐπιθεωρηταὶ ἴτε κρίσι, τὰ κα-
τάπιναν ὅλα, δικτατορία βλέπετε.

Καμμιά φορά ὅμως δὲν βάσταξε ὁ ἕνας
Ἐπιθεωρητὴς καὶ ἀπεκάλυψε πρὸν ἄλλον
ὅτι ὁ Ὑπουργὸς τὸν εἶπε χαμένο κορμί!

— Ἀμ' τοῦ κάνει ὁ ἄλλος, ἐσένα σὲ εἶ-
πε τενεκὲ ξεκάρφωτο!

Πὲς πὲς ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλον οἱ κ.κ. Ἐ-
πιθεωρηταὶ ἀρχισαν τὰ χάχανα γιατί ἐπι-
τέλους κατάλαβαν μὲ ποιὸν εἶχαν νὰ κά-
νουν.

Κι' ἐνῶ ἀρκετὸς κόσμος διασκεδάζε μὲ
αὐτὰ τὰ καμώματα τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ἐ-
μεῖς οἱ Βενιζελικοὶ ρίχναμε καὶ καμμιά
πετριά, «τί ἄλλο περιμένατε ἀπὸ δικτατο-
ρία;»

Δὲν ἦταν ὅμως τὸ ἴδιο μὲ τὸν παλαιὸ
βασιλικὸ τὸν Βασίλιο Βούρη Πρόεδρο
τοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἰωαννί-
νων.

Ἦταν τὰ πραγματικὰ κατορθώματα αὐ-
τῆ τῆ φορά τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ποῦ χρόνια
πολλὰ εἶχε δάλει τὴν ἀγορὰ τῶν Γιαννί-
νων στὸ χέρι καὶ χρωστοῦσε σ' ὅλον τὸν
κόσμο.

Ξέραμε ὅλοι σχεδὸν ὅτι ὁ φουκαρὰς ὁ
σιμτζῆς ζητοῦσε τὰ χρήματά του γιὰ τὸ
ψωμί ποῦ τοῦ ἔδωσε τόσες φορές βερσεῖ,
ἐκεῖνος τὸν φοβέριζε μὲ τὴν μαγκούρα.

Ὅταν ὁ χασάπης, ὁ παπουτσῆς, ὁ μπα-

κάλης ζητοῦσαν τὸ δίκαιό τους ὁ ἐπιθλη-
τικὸς αὐτὸς ἀπόστρατος τὰ κατάφερνε νὰ
τὰ φέρνει γύρω καὶ νὰ μὴ πληρώνει.

Δὲν βάσταξε πλέον ὁ Βούρης πῆρε χαρ-
τί καὶ καλαμάρη καὶ πῆρε σβάρνα τὴν ἀ-
γορά.

— Πόσα σοῦ χρωστᾶει ὁ κ. Τάδε ὁ κ.
Ὑπουργὸς ἀπὸ παπούτσια;

— Τί εἶναι αὐτὰ ποῦ λὲς κυρ Βασίλη.
Εἶναι καιρὸς αὐτὸς γιὰ μπλεξίματα;

— Γιατί ψέμματα εἶναι ποῦ σοῦ χρω-
στᾶει χιλιάδες ἀπὸ παπούτσια;

Καὶ ὁ φοβισιάρης ὁ παπουτσῆς ἀναγ-
καζότανε νὰ ὁμολογήσει καὶ μὲν αὐτὰ δὲν
ἦταν ψέμματα, μὰ καὶ νὰ ἐπιμένῃ «ἔτσι νὰ
ζήσης κυρ Βασίλη ἄσε με ἐμένα στὴν
μπάντα».

Ὁ Βασίλης ὁ Βούρης (ποῦ ὁ κοσμάκης
νόμιζε ὅτι σὰν παλαιὸς βασιλικὸς θὰ εἶχε
καὶ τὰ μέσα) ἐκεῖ, δὲν ξεκόλλει ἀπὸ τὸ
μαγαζί.

— Πόσο, πὲς μου καὶ μὴ σὲ νοιάζει, ἐ-
δῶ εἶμαι ἐγώ. Δὲν μ' ἐμπιστεύεσαι;

— Τόσες χιλιάδες δραχμῆς, ὁμολογοῦσε
καμμιά φορά ὁ παπουτσῆς.

Τὰ ἴδια γίνιηκαν καὶ μὲ τὸν ὑφασματο-
πώλη, μὲ τὸν ψιλικαῦζῆ, μὲ τὸν μπακάλη,
μὲ τὸν χασάπη καὶ μ' ὅλους ἐν γένει.

Ὁ Βούρης τὸ πῆρε σὸ πράγμα στὰ το-
βάρη. Παράτησε τὸ ἐμπορικὸ του ὁ ἀν-
θρώπος καὶ ἀσχολήθηκε μέρα νύχτα νὰ ἀ-
νακαλύψῃ πόσα τέλος πάντων χρωστοῦσε
στοὺς Γιαννιώτες ὁ κ. Ὑπουργός.

Ἐγινε μεγάλος κατὰλογος μὲ δνομα, ἐ-
πάγγελμα, διεύθυνση καὶ πατρίδα.

Μ' ἕνα ἐμπιστευτικὸ ἐγγράφο δικό του
ποῦ ἔλεγε ὅτι εἶναι αἰσχρὸς νὰ μὴ μπορεῖ
ὁ Βασιλιάς καὶ ὁ Μεταξᾶς νὰ θροῦν καλ-
λίτερο ἄνθρωπος ἀπ' αὐτόν, τὸ ταχυδρόμη-
σε μὲ συστημένο γράμμα στὸν Μανιάδακη,

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 430)

Ο ΔΕΣΠΟΤΗΣ

ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ

Ἐπιτ. Γενικοῦ Ἐπιθ) τοῦ Μαθηματικῶν

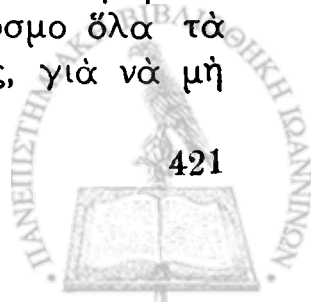
Πόλεμος. Χαράματα τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1940, ὁ Δεσπότης θρέθηκε στὰ σύνορα κι' εὐλόγησε τὸν ἀγῶνα λέγοντας : «οὔτοι ἐν ἄρμασιν καὶ οὔτοι ἐν ἵπποις· ἡμεῖς δ' ἐν πνεύματι Θεοῦ καὶ τῆς Ἑλλάδος». Σ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ πολέμου δὲν ἔλειψε ἀπὸ τὸ μέτωπο.

Παράλληλα ἀσχολήθηκε ἐντατικά μὲ τὴν περίθαλψη τοῦ ἄμαχου πληθυσμοῦ. Εὐθύς μὲ τὴν ἔναρξη τοῦ πολέμου ἰδρύθηκε στὴν Ἀθήνα ὁ «Ἀμερικανικὸς ἔρανος προστασίας τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ» μὲ πρόεδρο τὸν Κορυζῆ. Ἡ κεντρικὴ ἐπιτροπὴ συνέστησε στὶς παραμεθόριες περιοχές, ὑποεπιτροπές. Μιὰ τέτοια ὑποεπιτροπὴ συγκροτήθηκε στὰ Γιάννινα μὲ πρόεδρο τὸν Δεσπότη, Σπυρίδωνα Βλάχο. Μέλος τῆς ὑποεπιτροπῆς καὶ Διευθύντρια Γραφείων καὶ Ἀποθήκης ὀρίστηκε ἡ ἀείμνηστη μεγάλη δέσποινα Ἀγγελικὴ Χατζημιχάλη. Στὴ Γραμματεία τῆς Ἐπιτροπῆς ἀποσπάστηκα. Ὑπηρετοῦσα τότε ὡς καθηγητῆς Μαθηματικῶν στὸ Γυμνάσιο Θηλέων Ἰωαννίνων. Στὴ θέση αὐτὴ ἔμεινα καὶ σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς κατοχῆς, ὡς τὴν ἀπελευθέρωση, βοη-

θώντας τὸ Δεσπότη στὶς πολλές του δραστηριότητες. Θὰ διαλέξω λίγα ἀπ' ὅσα ἔζησα κοντὰ στὸ Δεσπότη. Δὲ θὰ πῶ σήμερα γιὰ τὴν τεράστια ἔκταση τῆς περιθάλψεως. Ὅλα τὰ ἀρχεῖα τῆς περιόδου τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς πρέπει νὰ βρίσκονται ἀκόμη στὰ ὑπόγεια τῆς Μητροπόλεως τακτοποιημένα τελικὰ ἀπὸ τὴν ἀείμνηστη Βαρβάρα Τσίλη, νηπιαγωγό, ποὺ παρ' ὅλη τὴν εὐθραυστη ὑγεία της ἦταν ἡ ψυχὴ τῆς ἀποθήκης καὶ προσέφερε ἔργο ἀντάξιο μιᾶς μεγάλης Ἑλληνίδος.

Ἄν μπορούσα νὰ κάμω τὸν ἀπολογισμὸ — πράγμα ποὺ ἤθελε ὁ Δεσπότης καὶ ἔπρεπε νὰ τὸ κάμω, ἀλλὰ δὲν τὰ κατάφερα — θὰ ἔβλεπε ὁ κόσμος κατάπληκτος τὴν τεράστια ἔκταση τῆς περιθάλψεως. Σήμερα θ' ἀνασύρω ἀπὸ τὴ μνήμη μου κάποια περιστατικά.

—Στὶς ἀρχές τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος τοῦ 1941, ὅταν πιά φαινότανε ἡ ἐπερχόμενη κατάρρευση, ἡ κεντρικὴ ἐπιτροπὴ το ἔράνου στὴν Ἀθήνα μὲ τηλεγράφημά της, μᾶς ἔλεγε νὰ ἀνοίξομε τὴν ἀποθήκη καὶ νὰ μοιράσομε στὸν κόσμο ὅλα τὰ εἶδη, χωρὶς ἀποδείξεις, γιὰ νὰ μὴ

τά πάρουν οί Γερμανοί. Ἡ Χατζημιχάλη, μὲ δική της πρωτοβουλία ἄρ-
χισε τὴ διανομὴ, ὡς πὺ ἕνα τηλε-
φώνημα τοῦ Δεσπότη σταμάτησε τὴ
διανομὴ καὶ μᾶς καλοῦσε στὸ γρα-
φεῖο του. "Ὅταν πῆγαμε, ἡ Χατζη-
μιχάλη, ἡ Βαρβάρα κι' ἐγώ, μᾶς
εἶπε:

«Ἡ σκλαβιά ἔρχεται καὶ μὴ γε-
λιέστε· θὰ μείνομε τουλάχιστο τέσ-
σερα χρόνια σκλαβωμένοι. Θὰ πρέ-
πει νὰ σκεφτοῦμε τὸν κόσμο. Ἡ ἀ-
ποθήκη μας πρέπει νὰ γίνεῖ ὁ πυ-
ρήνας. Θέλω νὰ πιστεύω, ὅτι οἱ
Γερμανοὶ δὲ θὰ τὴν πειράξουν, ὅ-
ταν πούμε ὅτι εἶναι τοῦ Ἐρυθροῦ
Σταυροῦ. "Ἄλλωστε ἡ Ἀμερικὴ δὲν
εἶναι στὸν πόλεμο. "Ἄν πάλι γελα-
στῶ, τί οἱ Γερμανοί, τί οἱ γύφτοι
πὺ θὰ τρέξουν, τὸ ἴδιο εἶναι. Τὰ
εἶδη μας θὰ περάσουν στὰ χέρια
ἐκείνων πὺ ἀργότερα θὰ ἐκμεταλ-
λεύονται τὸν κοσμάκη. Οἱ κατακτη-
τὲς δὲν τὰ ἔθιξαν καὶ ἡ περίθαλψη
συνεχίστηκε σ' ὅλην τὴν κατοχὴ.
Προφητικὰ ἦταν τὰ λόγια τοῦ Δε-
σπότη.

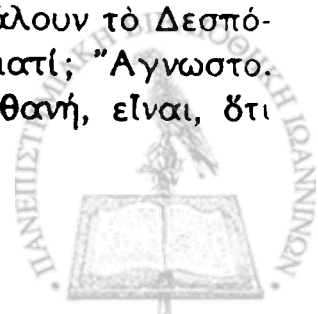
—Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1943 πῆρα
μιὰ ἄδεια ἀπ' τοὺς Ἴταλοὺς νὰ
πάω στὴν πατρίδα μου νὰ δῶ τὴν
οἰκογένειά μου. Ἦταν τέλη Ἰου-
νίου. Ἐνῶ ἐτοιμαζόμουνα νὰ φύγω,
ἕνα μεσημέρι ὁ Δεσπότης μοῦ εἶπε
νὰ πάω τὸ ἀπόγευμα στὸ γραφεῖο
του, γιὰ ἕνα σοβαρὸ ζήτημα. "Ὅταν
πῆγα μοῦ λέει, ὅτι πρέπει ν' ἀνα-
βάλω τὸ ταξίδι γιὰ λίγο καὶ μοῦ ἔ-
δωκε ἕνα φύλλο ἀπὸ κόλλα διαγω-
νισμοῦ νὰ διαβάσω. Ἦταν γραμμέ-
νη μὲ μολύβι καὶ μὲ τὰ γράμματα
τοῦ Κοντοπάνου. Κατάπληκτος διά-
βαζα ὅλες τίς κινήσεις τῶν Ἴταλι-

κῶν στρατευμάτων στὴ Βορειοδυ-
τικὴ Ἑλλάδα καὶ στὴν Ἀλβανία.
Δὲν εἶχα ὑποπτευτεῖ, ὅτι οἱ δραστη-
ριότητες τοῦ Δεσπότη ἐκτείνονταν
καὶ σ' αὐτὸν τὸν τομέα. Κοὶ μοῦ
λέει ὁ Δεσπότης: «Γιὰ ν' ἀναγκα-
σθῶ νὰ σὲ χρησιμοποιήσω καὶ σ'
αὐτὴ τὴν ὑπόθεση, σημαίνει ὅτι θρέ-
κα σὲ μεγάλη ἀνάγκη». "Ὅταν τοῦ
εἶπα, ὅτι ἔπρεπε ἀπὸ καιρὸ νὰ μὲ
χρησιμοποιήσει μοῦ ἀπάντησε: «"Ὁ-
χι, παιδί μου εἶσαι νέος κι' ἔχεις οἰ-
κογένεια, ἐγὼ εἶμαι μαγκούφης». Μοῦ
ἔδωκε ὁδηγίες πῶς νὰ τὰ κρυ-
πτογραφήσω, κατὰ κάποιον τρόπο,
γιὰ νὰ στείλει τὰ σημειώματα στὴ
Συμμαχικὴ Ἀποστολὴ στὴν περιο-
χὴ τῆς Δωδώνης. Αὐτὸ κράτησε δυὸ
ἢ τρεῖς ἑβδομάδες. Ἦταν ἡ ἐποχὴ
πὺ οἱ Σύμμαχοι εἶχαν πατήσει τὴν
Ἰταλία.

Ἀπὸ πὺ ἔπαιρνε τίς πληροφορί-
ες, εἶναι μιὰ ἄλλη ἱστορία. Ἐκ τῶν
ὑστέρων κατάλαβα ὅτι ἀπ' τὴν ἀρ-
χὴ τοῦ πολέμου, ἂν μὴ καὶ πρὶν, εἶ-
χε εὐρὺ δίκτυο μέσα στὴν Ἀλβα-
νία. Τὰ δελτία τὰ ἔφκιανα διπλά
γιατὶ τὸ ἕνα τὸ κράταγε γιὰ τὸ ἀρ-
χεῖο του. Πὺ ἄραγε νὰ θρῖσκειται
αὐτὸ τὸ ἀρχεῖο;

Λίγους μῆνες πρὶν πεθάνει μοῦ ἔ-
λεγε νὰ μοῦ δώσει τὰ χαρτιά του
νὰ τὰ τακτοποιήσω. Δυστυχῶς δὲν
πρόφτασε νὰ μοῦ τὰ δώσει.

—Στὶς 8 Σεπτεμβρίου 1943 γύρι-
σα ἀπὸ τὴν ἄδειά μου. Ἦταν ἡ ἡ-
μέρα πὺ ἡ Ἰταλία ἐσυνθηκολόγη-
σε. Οἱ Γερμανοὶ ἀστραπιαῖα κατέ-
λαβαν τὰ Γιάννενα. Πρῶτη τους
ἐνέργεια ἦταν νὰ θάλουν τὸ Δεσπό-
τη σὲ περιορισμό. Γιατί; "Ἄγνωστο.
Μιὰ ἐκδοχὴ, ὄχι πιθανή, εἶναι, ὅτι

κάποιοι καλοθελητάδες είπαν στους Γερμανούς πώς ο Δεσπότης προσπαθεί να στείλει όλους τους Ίταλους στο βουνό. Ο περιορισμός κρτάησε, αν θυμάμαι καλά, 8 ήμερες. Μόλις του έπετράπη ή έλευθεροκοινωνία, μου παράγγειλε να πάω στο γραφείο. Κάθησα στο διάδρομο γιατί στο γραφείο ήταν ένας συνταγματάρχης Γερμανός, ο επιτελάρχης του στρατηγού Λάντς, με τον διερμηνέα. Από μιὰ κατάλληλη θέση έβλεπα μέσα στο γραφείο, χωρίς να φαίνομαι. Στη διάρκεια του περιορισμού οί Γερμανοί έζήτησαν από τὸ Δεσπότη να βγάλει μιάν έγκύκλιο όπου να καταδικάζει τὸ αντίρτικο. Ο Δεσπότης έγραψε τὴν έγκύκλιο και τὴν έστειλε για λογοκρισία. Φυσικά ούτε λέξη για τὸ αντίρτικο. Γι' αυτό τὸν επισκέφθηκε ο επιτελάρχης για να του πει, ότι δὲν τὸς άρέσει ή έγκύκλιος. Ο Δεσπότης του άπάντησε ότι σαν θρησκευτικός άρχηγός που είναι έτσι έπρεπε να γράψει και μιὰ και δὲν τὸς άρέσει να μὴ σταλεί. Τότε ο Γερμανός έβγαλε από τὸ χαρτοφύλακά του μιὰ έτοιμη έγκύκλιο και ζήτησε από τὸν Δεσπότη να τὴν υπογράψει. Ποιός είδε τὸ Θεό και δὲν τὸν φοβήθηκε. "Ο,τι είδα και ότι, άκουσα είναι φωνογραφικά άποτυπωμένα στο μυαλό μου. Ένοιωθα περήφανα και έτρεμα από φόβο. Πιάνοντας τὰ γένεια του λέει στὸν διερμηνέα:

«Βρέ, να του πεις, ότι αυτά τὰ γένεια έχουν πενήντα χρονῶν ιστορία. Πρὶν να ρθει έδῶ όφειλε να τὴν ξέρει κι' αν δὲ θέλει να τὴν ξέρει να

φύγει». Ο διερμηνέας, ύστερα από πολλούς δισταγμούς, τὰ είπε. Ἄτάραχος ο Γερμαναράς λέει: «Έλπίζομεν ότι ο Σεβασμιώτατος θα μετανοήσει». Ἄπαντάει ο Γέροντας: «Να του πεις, ότι εγὼ υπογράφω μόνο δικά μου κείμενα και αν αυτό είναι άπειλή πέστου, ότι ή έλευθερία μου και ή ζωή μου είναι δική τους αλλά ή ψυχή μου είναι δική μου».

Σηκώθηκε ο Γερμανός κι' έφυγε λέγοντας ότι θα στείλει τὴν άλλη μέρα να πάρει τὴν έγκύκλιο υπογραμμένη. Τὴν πήρε αλλά άνυπόγραφη.

Μπήκα στο γραφείο και αντίκρυσαν έναν άνθρωπο έξαλλο. Τὰ μάτια του πέταγαν φωτιές, σαν προβολείς αυτοκινήτου μέσα στη νύχτα. Ταραγμένος όπως ήταν μου είπε να γυρίσω τὸ άπόγευμα κάτι να γράψω. Ήταν ένα υπόμνημα στο τρατηγὸ Λάντς.

Λίγες ήμέρες πρὶν, ο Λάντς έβγαλε προκήρυξη πὸς για κάθε Γερμανὸ που θα φονεύεται στὴν Ἡπειρο — και έννοουσε όλόκληρη τὴν Ἡπειρο — θα εκτελοῦνται δέκα έπιφανείς Γιαννιωτες.

Πάνω στο θέμα αναφέρονταν τὸ υπόμνημα. Τὸ αντίγραφο είναι στο άρχείο του Δεσπότη. Που νάξερα να κρατήσω αντίγραφο από όλα όσα εγὼ έδακτυλογράφησα. Κράτησα όμως στο μυαλό μου, κι' άργότερα τὸ έγραψα τὸ μεγαλύτερο μέρος:

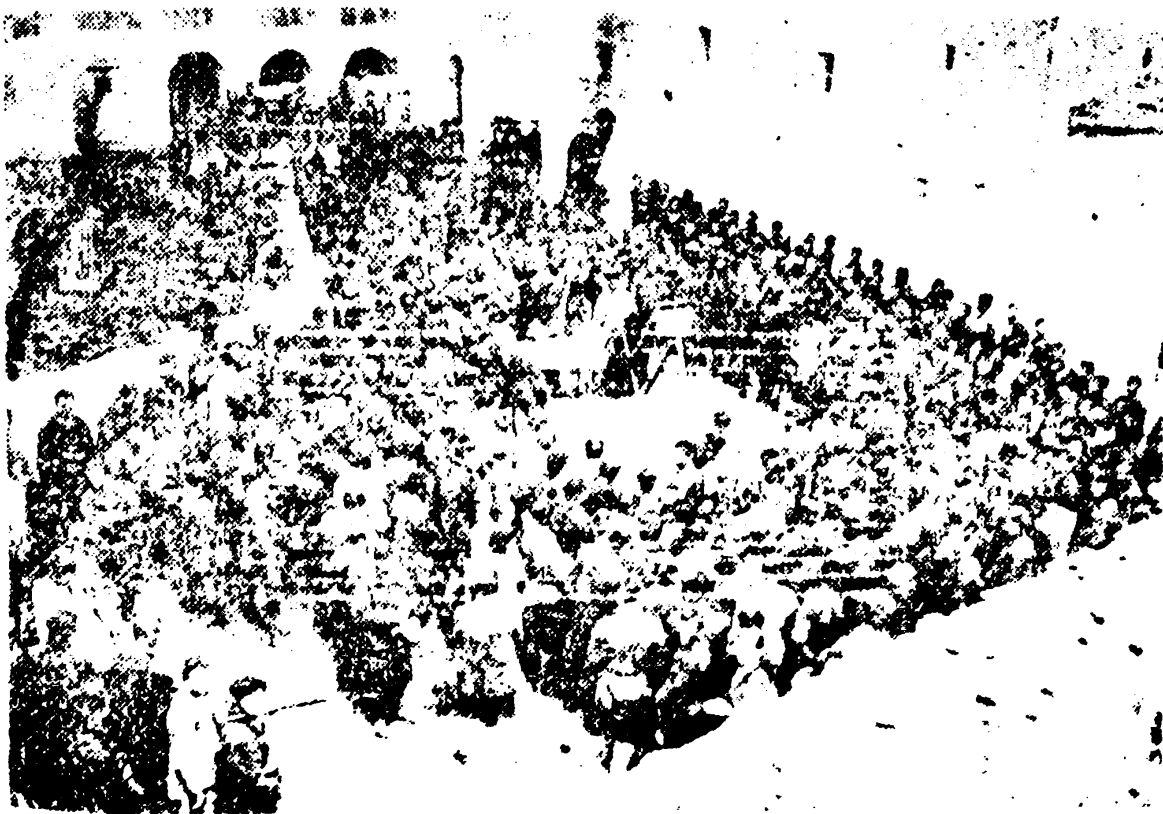
«Πρὶν να θέση εις εφαρμογήν τὸ άπάνθρωπο τούτο μέσον ο Στρατηγός (ΣΥΝΕΧΕΙΑ και στὴ σελίδα 443)

Η Π Ε Ι Ρ Ω Τ Ι Κ Η Π Ι Ν Α Κ Ο Θ Η Κ Η

Είσοδος του Διαδόχου Κωνσταντίνου στα Γιάννινα (22.2.1913).

(Αρχείο Δημ. Χρηστίδη)

Από τον Αυτονομιακό Αγώνα της Βορείου Ήπειρου. (1914). Ήερολοχίτες και Λαός στη Μονή Τσέπου. (Αρχείο Άλεξ. Χ. Μαρμπούλου)

Το σπίτι του Νεκταρίου Αγίου Γεωργίου της Γαλιτίας. (Άρχείο Άποστ. Βερτοδούλου)

Βούρμπιανη 1957. Άποψη απ' το παλιό Συγλειό.

(Άρχείο Ν. Παπασωτηρίου)

Οἱ νεροτριβές καί τὰ μαντάνια

ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΣΚΟΥΤΕΛΑ

Ἐκεῖ κάπου στήν ἄκρη τοῦ χωριοῦ ὅπου κυλάει ἤσυχα τὸ νερὸ στὸ εἰδικὰ κατασκευασμένο αὐλάκι γιὰ τὸ Μύλο (πούρχεται ἀπ' τὸ κοντινὸ ποτάμι, ρέμα ἢ κεφαλάρι), ἀκοῦς νὰ χτυπᾶν ρυθμικὰ τὰ μαντάνια, πού μοιάζουν σὰ πελώρια ξύλινα σφυριὰ ἀνάποδα κρεμασμένα ἀπὸνα ὀριζόντιο δοκό.

Ἐκεῖ, στ' ἀγνὸ φυσικὸ τοπίο μὲ τὸ πάλεμα τοῦ νεροῦ, τὸ θόρυβο τῆς φτερωτῆς τοῦ μύλου, τῆς νεροτριβῆς, μὲ τ' ἀπλωμένα χρωματιστὰ ὑφαντὰ στὶς μεγάλες πέτρες, μὲ τὸ μυλωνᾶ νὰ κατασκευάζει νεροθάρελα σὰ βαθύσκιωτα πλατάνια καὶ τὰ μπόλικα νερὰ νὰ κατρακυλᾶν στὶς μαῦρες πέτρες, νιώθεις ἕνα αἶσθημα ἀσύγκριτης χαρᾶς, στήν ἔντονη αὐτὴ γραφικότητα καὶ φεύγει ἀπὸ μέσα σου ἡ ρουτίνα τῆς σκληρῆς καθημερινότητας.

Οἱ μύλοι, οἱ νεροτριβές καὶ τὰ μαντάνια ἀποτελοῦν σήμερα, ὅπου ὑπάρχουν θέβαια, τ' ἀξιοθέατα στὸ χωριὸ γιὰ τοὺς ξένους. Τὰ μέσα αὐτά, πού ἄλλοτε ἐξυπηρετοῦσαν βασικὲς τοπικὲς ἀνάγκες, εἶναι μιὰ ὑψηλὴ ἐπινόηση ἀπλοϊκῶν ἀνθρώπων, γι' αὐτὸ σοῦ προκαλοῦν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον. Μαρτυρᾶνε ἕνα διαφορετικὸ τρόπο ζωῆς μιᾶς περασμένης ἐποχῆς.

(Ἐδῶ ἀναφέρομαι μόνο στὶς νε-

ροτριβές καὶ τὰ μαντάνια, γιὰ δὲ τοὺς μύλους καὶ μυλωνάδες θ' ἀναφερθῶ ξεχωριστὰ κι' ἀναλυτικὰ γιὰ τὶ παρουσιάζουν ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον).

Οἱ κάτοικοι, λοιπόν, τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν ἦταν ὑποχρεωμένοι τὶς περισσότερες φορές νὰ ἐφευρίσκουν καὶ νὰ κατασκευάζουν μόνοι τους ἀντικείμενα τῆς καθημερινῆς χρήσης.

Τὰ μαντάνια κι οἱ νεροτριβιές (νεροτριβές) ἀποτελοῦσαν ἕνα κομμάτι τῆς ὄλης βιοτεχνίας τῶν ὑφαντῶν, τῶν τόσο ἀπαραίτητων στὶς ὄρεινές κρυαδερές περιοχές.

Τ' ἀπλυτο καὶ λερωμένο μαλλί (πουκάρι) γιὰ νὰ φτάσει στὴ τελικὴ του ἐπεξεργασία: τὴ ζηλευτὴ φλοκάτη, περνοῦσε ἀπὸ διάφορες φάσεις. Οἱ γυναῖκες ἔπρεπε νὰ τὸ πλύνουν, νὰ τὸ ὑγράνουν, νὰ τὸ λαναρίσουν, νὰ τὸ γνέσουν, νὰ τὸ ὑδιάσουν, νὰ τὸ θάψουν καὶ νὰ τὸ ὑφάνουν.

Μετὰ τὴν ὑφανση στὸν ἀργαλειό, τὰ ζαλιγκώνονταν οἱ ὑφάντρες καὶ τὰ πηγαιναν σὰ μαντάνια καὶ τὴ νεροτριβιά γιὰ «γένεμα» ὅπως λέγαν.

Πάνω σὲ μιὰ ὀριζόντια ξύλινη θέση χτυπιόνταν ὦρα πολλή ἀπὸ τὰ μαντάνια μέχρις ὅτου «δέσουν» καὶ «στρώσουν». Μετὰ τὰ βούτα-

γαν στή νεροτριβιά για να καθαριστούν, να φρεσκαρισθούν και να μαλακώσει το χνουδι. Κι' άφου πλένονταν καλά τὰ τραβούσαν οί γυναίκες με μεγάλες κλίτσες και τ' άπλωναν στις γύρω πέτρες και χαμόκλαρα για να στεγνώσουν.

Και με πόση χαρά και ίκανοποίηση τὰ ζαλιγκώνονταν για τὸ σπίτι, για να μεγαλώσει ὁ γίκος! (προϊκα τῆς τσιούπρας). Ὁ γίκος! άποτελοῦνταν άπό πολλά, συνήθως ύφαντά με ὁμοίμορφη δίπλωση τὸ 'να πάνω στ' άλλο πὸ άρχιζε άπό τῆ κασέλα ἢ άπό κάποιο πάγκο. Ὁ γίκος συνθέτονταν άπό φλοκάτες, βελέντζες, μπαντανίες, καρμιλωτές, στρώσεις, διαδρόμους, τσιόλια, σπαλέτα, τροβάδια, σαμαροσκούτια, χειράμια, κάπες κ.ά. Κι ὅταν οί κοπέλλες τὰ δίπλωναν για να τὰ θάλουν στο γίκο, χαιρόντουσαν και σχολίαζαν τὸ σχέδιο, τὴν ύφανση και τὸ «γένωμα».

Ὅταν τύχαινε να γυρίζουν άπ' τῆ νεροτριβιά πολλές γυναίκες μαζι ζαλιγκωμένες πολύχρωμα, γενομένα ύφαντά, σου θύμιζαν γάμο! Ὁμορφο θέαμα.

Κι αν κοντοστεκόσουν να τὰ χαρεῖς, σουλεγαν «φτύστα να μην άβασκαθοῦν» κι έσύ τὸς έλεγες «και προικιά στο γάμο σου ἢ στήν κόρη σου».

Και δυὸ λόγια για τῆ σύνθεση και τῆ λειτουργία τῆς νεροτριβῆς :

Ἡ νεροτριβῆ άποτελοῦνταν άπό μιὰ μεγάλη ξύλινη γούρνα (σὰ τεράστιο χουνί). Τὸ νερὸ έπεφτε με δύναμη στή γούρνα μέσα άπό μιὰ μεγάλη ξύλινη κάναλη, σχεδὸν κάθετη πρὸς τῆ γούρνα και πὸ στένευε στο κάτω μέρος για να δημιουργεῖται μεγαλύτερη πίεση τοῦ νεροῦ. Τὸ νερὸ έπεφτε στή γούρνα και άνασάτωνε τὸ έσωτερικὸ τῆς, τὰ δὲ μάλλινα στριφογύριζαν και άνεβοκατέβαιναν στή γιομάτη άπό νερὸ γούρνα. Οί γυναίκες άπ' τις άκρες τὰ έπέβλεπαν και τὰ φρόντιζαν (πρόσεχαν μη πεταχτεῖ κανένα άπ' έξω).

Σήμερα, σπάνια παρατηρεῖται τὸ φαινόμενο αὐτὸ στα ὄρεινά χωριά μας. Λίγοι τὰ κατοικοῦν, έλάχιστες οί νεροτριβιές και άραιῆ ἢ χρήση τους.

Και δέν θ' άργήσει να γίνουν ὁ άπόηχος ένὸς καιροῦ πὸ πάει να γίνει νοσταλγία και μνήμη...

Π. Σ.

ΤΟ ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΟ ΣΩΜΑ ΚΑΠΕΤΑΝ ΣΙΔΕΡΗ (1912)

(Ανταρκτικό Σώμα Καπετάν Σιδέρη (1912).)

(Αρχείο Άντιστ. Γιβουζίου)

Ζαγοροισίες στις Γιορτές της Έκατονταετηρίδος (1931).

(Αρχείο Άλεξ. Χ' Μαρμπούλου από «Ατλαντίδα» Νέας Υόρκης).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΟΥΡΗΣ

ὁ πρῶτος Διευθυντὴς τοῦ Ἀστεροσκοπείου

ΤΟΥ ΝΙΚΟΛ. Θ. ΜΑΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡπειρώτες δὲν εἶναι μόνο αὐτοὶ ποὺ γεννήθηκαν στὴν Ἡπειρο, ἀλλὰ καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν ρίζες θαθεῖες στὰ χῶματά της καὶ θρέφονται μὲ ἐκεῖνα τὰ ἰδιαικιά, ποὺ μόνο ἡ Ἡπειρωτικὴ γῆ μπορεῖ νὰ δώσει.

Τέτοιος Ἡπειρώτης, ἦταν καὶ ὁ Γεώργιος Κ. Βούρης. Γεννήθηκε τὴν 20 Ἰουλίου τοῦ 1802 στὴ Βιέννη, ἀλλὰ ὁ πατέρας του Κωνσταντῖνος Βούρης ἢ Μπούρης κατάγονταν ἀπὸ τὰ Γιάννενα. (Βλέπετε: Γ. Λάγιου. «Τὸ Ἀστεροσκοπεῖον Ἀθηνῶν καὶ οἱ τρεῖς διευθυνταὶ του», σελ. 3).

Πλούσιος ἔμπορος, ἀλλὰ καὶ γνήσιος Ἑλληνας ὁ Κωνσταντῖνος Βούρης ἀνέθρεψε τὸν γιό του σύμφωνα μὲ τὰ νάματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ὁ νεαρὸς Βούρης ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα, στὸ σχολεῖο τῆς ἑλληνικῆς παροικίας τῆς Βιέννης, καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν γυμνασιακὴν του σπουδὴν γράφτηκε στὸ ἐκεῖ Πανεπιστήμιο, ὅπου σπούδασε Φιλοσοφία καὶ Νομικὴ (1820—1824). Ὁ Βούρης ἦταν βαθύνοστος καὶ ὀξύδερκῆς. Καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῶν σπουδῶν του, ἦταν ὑπότροφος λόγῳ τῆς ἀρίστης ἐπίδοσής του. Τὸ ἀνήσυχο ὁμῶς πνεῦμα του μὴ ὀρίσκοντας πληρότητα στὰ ἀντικείμενα τῶν σπουδῶν του, ἀναζητήσῃς ἄλλες κατευθύνσεις γιὰ τὴ γνώση. Ἔτσι: στράφηκε στὴ μελέτη τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς Ἀστρονομίας. Ἡ γοητεία τῆς ἀπεραντασύντης τοῦ οὐρανοῦ σαγήνευε τὸν Βούρη καὶ τὸν ἔκανε λάτρη

της. Κοντὰ στοὺς καθηγητὰς A. ETTINGSHAUSEN καὶ J. LITTROW, ὁ Βούρης μύηθηκε στὴς βασικὰς ἐπιστῆμας μὲ τὴς ὁποῖες ἀσχολήθηκε ὅλη τὴν ὑπόλοιπη ζωὴ του.

Μετὰ τὸ Πανεπιστήμιο διδάξε γιὰ δέκα χρόνια στὸ Ἑλληνικὸ Σχολεῖο τῆς Βιέννης (1826—1836). Ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια ἀσχολεῖται συστηματικὰ μὲ τὴν Ἀστρονομία καὶ μάλιστα τὸ 1834 δημοσιεύει τὴν πρώτην του ἐργασίαν μὲ τίτλο: «ELLIP-TISCHE BAHNBERE CHUNG DES BIELA SCHEM COMETEN AUS 96 BEOBACHTUNGEN DES JAHRES 1832».

Τὸ 1836 ὁ Βούρης κατέβηκε στὴν Ελλάδα σὰν διερμηνέας στὴν Αὐστριακὴ Πρεσβεία. Λίγο ὁμῶς ἀργότερα ἱδρύεται τὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν καὶ ὁ Βούρης ἐκλέγεται πρῶτος τακτικὸς καθηγητῆς στὴν ἔδρα τῆς Φυσικῆς.

Ὅταν ἔνας ἄλλος λαμπρὸς Ἡπειρώτης, ὁ θαρῶνος Γεώργιος Σίννας — ἐκ Μοσχόπολεως Βορείου Ἡπείρου — δώρησε τὸ ποσὸ τῶν 500.000 δραχμῶν γιὰ τὴν ἱδρύσῃ Ἀστεροσκοπεῖον στὴν Ἀθήνα, ὁ Βούρης ἀνέλαβε τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ὅλου ἔργου. Πῆγε μάλιστα τὸ 1845 στὴ Βιέννη γιὰ νὰ ἀγοράσῃ τὰ πρῶτα ὄργανα τοῦ νέου Ἀστεροσκοπεῖου.

Ἡ θεμελίωσις τοῦ πρώτου Ἀστεροσκοπεῖου τῶν Βαλκανίων, ἔγινε τὴν 16ῃ Ἰουνίου τοῦ 1842 κατὰ τὴν διάρκειαν ἐκλεί-

φως του Ἡλίου. Ἐκφωνητής του πανηγυρικοῦ τῆς ἡμέρας ἦταν ὁ μετέπειτα πρῶτος διευθυντής του, ὁ Γεώργιος Κ. Βούρης.

Πράγματι μετὰ τὴν ἀποπεράτωση τοῦ περικαλλοῦς οἰκοδομήματος — σχεδιασμένο ἀπὸ τὸν ἀρχιτέκτονα Θεόφιλο HANSEN — τὸ 1846 ὁ Βούρης ἀνέλαβε τὴν διεύθυνση τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου Ἀθηνῶν.

Ἀπὸ αὐτὴ τὴ θέση καὶ παρὰ τὶς φερέρες δυσκολίες πού συνάντησε, ὁ Βούρης κατέλειπε σημαντικό ἐπιστημονικὸ ἔργο, μεγάλο μέρος τοῦ ὁποῖου δημοσιεύθηκε στὸ περιοδικὸ ASTRONOMISCHE NACHRICHTEN καὶ ἄλλοῦ, ἢ ἔμεινε ἀδημοσίευτο γιατί γιὰ λόγους οἰκονομικοῦς ἢ ἔκδοσης «Χρονικῶν» τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου παρέμεινε ὄνειρο ἀνεκπλήρωτο.

Οἱ ἐργασίες του περιελάμβαναν πολλοὺς καὶ διάφορους τομείς τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν. Ὑπελόγησε τὶς συντεταγμένες τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου, ἐκτέλεσε μεσημβρινὲς παρατηρήσεις γιὰ τὸν προσδιορισμὸ

τῆς θέσης 3000 ἀστρῶν, ἐπιόδεύεισε τὴν ὑπὸ τοῦ ἀστρονόμου BESSEL ἀνακάλυψη τῆς ἴδιας κίνησης τοῦ Σειρίου, προσδιόρισε τὴν τροχιά τοῦ πλανήτη Ποσειδῶνα καὶ ἄλλα.

Ἐπίσης δημοσίευσε μεγάλη σειρά διδακτικῶν βιβλίων, μετεωρολογικὲς παρατηρήσεις, μελέτη γιὰ τὸ κλίμα τῶν Ἀθηνῶν, καθὼς καὶ ἐργασίες πάνω στὴ θεωρία τῶν πιθανοτήτων καὶ τὴν θεωρία τῶν ἀριθμῶν.

Ὅμως οἱ πολλὲς δυσχέρειες, διοικητικῆς φύσεως, καθὼς καὶ ὁ κλονισμὸς τῆς υγείας του, ἀνέκοψαν τὴν δραστηριότητά του καὶ τὸν ἀνάγκασαν τὸ 1855 νὰ ἐγκαταλείψει τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ πάει στὴ Βιέννη.

Ἐκεῖ ζώντας σὲ μεγάλη φτώχεια συνέχισε νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ δημοσιεύει τὶς ἐργασίες του. Ὅμως μόνον μέχρι τὸ 1860. Κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον καὶ συγκεκριμένα τὴν 16ῃ Ἰουλίου ὁ μεγάλος Ἡπειρώτης ἐρευνητὴς παρέδωσε τὸ φεγγεῖό του πνεῦμα σὲ ἡλικία 58 ἐτῶν.

Ὁ ὑπουργὸς Γεν. Διοικητῆς Ἡπείρου

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴ σελίδα 420)
τὸν πανίσχυρο τότε Ὑπουργὸ Ἀσφαλείας, ἔσωκλείσπας καὶ τὸν λεπτομερέστατο αὐτὸν κατάλογο.

Δὲν πέρασαν λίγες βδομάδες καὶ νᾶσου δύο ἀξιωματικοὶ μὲ τὰ πολιτικὰ ἀπ' τὴν Ἀσφάλεια Ἀθηνῶν.

Ἦσαν τὰ μαγαζιά καὶ τὰ ὄνδια τὰ σύμφωνα μὲ τὸν κατάλογο.

Φόδος, τρομάρα καὶ σύγχυση σὲ πολλοὺς ἐπαγγελματίες τῶν Γιαννίνων.

—Σὲ μπελάδες θὰ μᾶς δάλλῃ ὁ Βούρης.

Καμμιά ἀρνηση δὲν ἔπιανε στοὺς δύο ἀξιωματικοὺς τῆς Ἀσφαλείας.

—Τίποτε δὲν ἔχετε νὰ φοβηθῆτε ἂν λέτε ἀλήθεια.

Τσιμουδιά οἱ φουκαράδες αὐτοί.

—Εἶνα: ψέμματα αὐτὰ πού γράφει ὁ κατάλογος;

—Ὅχι, δὲν εἶναι ψέμματα μά...

Ἔτσι μὲ χίλια θάσανα ἀπὸ μαγαζὶ σὲ μαγαζὶ, οἱ ἀξιωματικοὶ ἐπιστοποίησαν διόσα ἔλεγε ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐπιμελητηρίου ἦταν ὅλα σωστά.

Σὲ λίγες βδομάδες τὸν πούσανε τὸν κ. Ὑπουργὸ καὶ ναὶ μὲν κανένας δὲν πῆρε τίποτε ἀπὸ κείνα πού τοὺς χρωστῶσε, βέβαια: ὁ Βούρης ἤρῳχασε πλέον!

ΑΝΔΡΕΑΣ ΧΑΤΖΗΣ

ΣΗΜ. ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ:

Πάμε τριάντα πέντε χρόνια πίσω. Έκεί στα 1949. Η γνωριμία μας με τον Άνδρ. Χατζή. Λειτουργούσε δίπλα στο Σ: γ έ Β ρ ε τ τ ά ν: α στην οδό Πανεπιστημίου το Πρατήριο του Συνδέσμου Έργαστηρίων Χειροτεχνίας (ΣΕΧ). Ήταν το δίδυμο μαζί με το Έλληνικό Σπίτι της οδού Νάξου έργο της αλλησπόνθητης μεγάλης Φίλης μου Άγγελικής Χατζήμηγάλη.

Το δεύτερο ήταν φυτώριο απ' όπου έβγαιναν κορίτσια βιοτέχνιδες, που θα πεδαιουχούσαν την ανάπτυξη της Έλληνικής Χειροτεχνίας και βιοτεχνίας σύμφωνα με τα πρότυπα και τις υποδείξεις της Άγγελικής.

Το πρώτο, καταφύγιο απλών βιοτεχνών, που απέθεταν τα χειροποίητα έργα τους Έλληνικής Λαϊκής Τέχνης «προς πώλησιν επί προμηθεία» για ν' αποφύγουν να γίνουν θορά του έμπορίου πωλούντες μ π ι ρ - πα ρ ά αυτά.

Έτσι, κατά διαστήματα, άποροι βιοτέχνες εργαζόμενοι στα σπίτια και κατασκευάζοντες ποικίλα αντικείμενα ήταν οι Πελάτες της Διαρκούς Έκθέσεως του Έργαστηρίου Χειροτεχνίας.

Άλλά πέραν των άπόρων και εύκαιρων Πελάτες ήταν και γνωστά Έργαστήρια - Καταστήματα στην Αθήνα και την Έπαρχία, που εξέθεταν κι αυτά τα είδη τους. (Τξομάκας της οδού Περικλέους κ. ά.). Κοντά σ' αυτός κι ο Άνδρ. Χατζής

από τα Γιάννενα. Ήμιθανές έδρανε δειλά - δειλά το ύγιές έμπόριο (ή Μαύρη Άγορά ψυγορραγούσε) από την τετραράγωνα Κατοχή και τη λαίλαπα του έμφυλίου πολέμου. Και ήταν παρηγοριά το χαρτζιλίκι των απλών ανθρώπων, άμοιδή του κόπου των χειρών για τα καλλιτεχνικά τους δημιουργήματα (ύφαντά Κρήτης, κεντήματα, ξυλόγλυπτα, κεραμικά, σμάλτα, άκουαρέλες, ψηφιδωτά, άσχημοτεχνικά και χαλκουργικά).

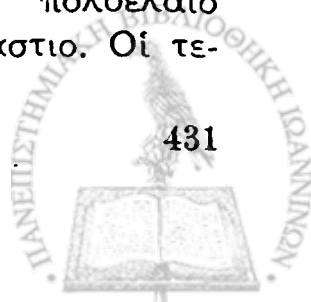
Και είχαμε την διαχειριστική έξυπνη έτηση των Πελατών Βιοτεχνών με την Ειρήνη Λοΐζου, τη σημερινή Κυρία Κοτρώζου. Και σ' ένα τέτοιο τέσ ατέτ γνώρισα το σεμνό Άνδρέα Χατζή, που μās έφερε από τα Γιάννενα, τα αντικείμενα της γιαννιώτικης μεταλλοτεχνίας, όπου έβαζε στα αντικείμενα αυτά της κατά παράδοση Ήπειρωτικής Λαϊκής Τέχνης την πύρα της καρδιάς του και τις ποικιλίες της φαντασίας του, είτε στο άσήμι, είτε στο χαλκό.

Συγκέντρωνε την εκτίμηση της Μεγάλης Κυράς, της Άγγελικής, για τη μαστοριά του και την προσήλωσή του στα παρδοσιακά πρότυπα.

Μνημόσυνό του έδω, όσα γράφει η Ρούλα Άγγελάκη στη «Γυναίκα» τον Ιούνιο του 1977 με τον τίτλο «Τα Γιαννιώτικα άσχημα του Μπαρμπα-Άνδρέα».

α.χ.μ.

—Στά Γιάννενα, αν θα 'ρθείτε με το καλό, θα δείτε ένα πολυέλαιο που έχω φτιάσει. Τεράστιο. Οί τε-

χνίτες δὲν ἤξεραν ἀκόμα. «Τί εἶναι τοῦτο, τί εἶναι κείνο, ποῦ εἶναι ὁ κορμός, ἡ θάση, ἀφεντικό;» ρωτοῦσαν! Ἐγώ, μόλις ἦρθε τὸ θραδάκι, ἄρχισα νὰ ζητάω τὰ ἐξαρτήματα. Μέσα σὲ μισή ὥρα τὰ εἶχα συναρμολογήσει. «Ὅταν τὸν κρεμάσαμε, ἔμειναν ἔκπληκτοι!

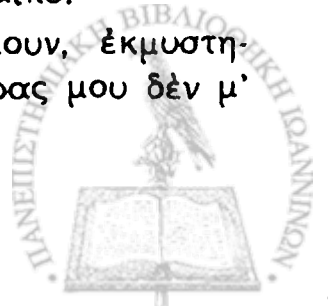
Λόγια τοῦ Ἀνδρέα Χατζῆ, τοῦ Νέστορα τῆς ἡπειρώτικης λαϊκῆς τέχνης, τοῦ δημιουργοῦ μὲ τὸ ἀλάθητο ἔνστικτο καὶ τὴν πλούσια φαντασία. Χαλκὸς καὶ μπροῦντζος, ἀπόκτησαν στὸ ἐργαστήρι τοῦ «μπάρμπα Ἀνδρέα» φόρμες εὐρηματικές, πρωτότυπες, πρακτικές. Ἐνῶ τὸ διακοσμητικὸ στοιχεῖο τῶν καλλιτεχνημάτων διατήρησε ἔντονη τὴν ἡπειρώτικη μορφή, τὸ βυζαντινὸ μοτίβο, τὴ μυκηναϊκὴ τεχνοτροπία. Σὲ ἀναγνώριση τῆς προσφορᾶς του στὴ λαϊκὴ μας τέχνη, ὁ Ἐθνικὸς Ὄργανισμὸς Ἑλληνικῆς Χειροτεχνίας ἀπένευμε, πρὶν ἀπὸ λίγο καιρὸ, στὸ Ἀνδρέα Χατζῆ τὸ βραβεῖο σὲ μνήμη Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη.

Συναιτήσαμε τὸν Ἀνδρέα Χατζῆ στὴν Ἀθήνα τριγυρισμένο ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του. Ἐδειχνε πολὺ κουρασμένος. Σίγουρα, ὄχι ἀπὸ τὴ ζωὴ, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ πολλὰ χρόνια πρὸς κουβαλᾶ στὴ ράχη του. Καρφωμένος στὴν πολυθρόνα, ἐλάχιστα ὀμιλητικός, παρακολουθοῦσε τὴ σύντροφό τῆς ζωῆς του, Παρασκευή, τὸ γιό του Δημήτρη, ἀξιοσυνεχιστὴ τῆς οἰκογενειακῆς παραδόσεως καὶ τὴν εὐγενική του κόρη τὴν ἀρχαιολόγο κ. Βασιλικὴ Χατζῆ - Κατερινάρη, νὰ ξετυλίγουν τὸ κουβάρι τῆς ζωῆς του. Τὰ μάτια του στοχαστικά, σπιν

θηροβόλα, στραφτάλιζαν ἀπὸ τὴ φλόγα δημιουργίας ποὺ καίει ἀκόμη μέσα του.

Ἦταν τὸ 1890 ποὺ γεννήθηκε ὁ Ἀνδρέας Χατζῆς ἢ τὸ 1895; Κανεὶς δὲ μπορεῖ νὰ πεῖ μὲ σιγουριά, μιὰ καὶ στὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατομένης Ἠπείρου, σπάνια κράταγαν ληξιαρχικὲς πράξεις. Τὰ Γιάννενα ζοῦσαν τότε τὴν παρακμὴ τους. Στὰ ξακουστὰ γιαννιώτικα ἐργαστήρια, ὅπου τὸ ἀσήμι δουλευόταν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, εἶχε πέσει ὁ μαρρασμός. Οἱ παραγγελίες δὲν ἔρχονταν πιά ἀπ' ὄλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδας. Πολλοὶ καὶ καλοὶ τεχνίτες εἶχαν πάρει τὸ δρόμο γιὰ τὴν ξενιτιά. Στὴ Μόσχα, τὸ Βουκουρέστι, τὴ Ρώμη καὶ τὴν Αἴγυπτο, πάντα ὑπῆρχε μιὰ θέση γιὰ τὸ Γιαννώτη ἀσημιτζή. Τούτη, ὅμως, ἡ φυσιολογικὴ πτώση δὲν μπόρεσε νὰ σθῆσει τὸ ντόπιο καλλιτεχνικὸ στοιχεῖο. Ἡ λαϊκὴ τέχνη συνέχιζε νὰ εἶναι ἀστείρευτη πηγὴ ἐμπνεύσεως καὶ πλεόπτου γιὰ κείνους ποὺ τὴν ἐνοιωθάν. Στὴν οἰκογένεια Χατζῆ, ὑπῆρχε αὐτὴ ἡ ξεχωριστὴ ἀγάπη γιὰ τὸ παλιό, τὸ παραδοσιακὸ ἀντικείμενο. Ὁ πατέρας, Γιώργος Χατζῆς, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ σπάνια κεντήματα καὶ ἀσημικά ποὺ ἐμπορευόταν ἤξερε νὰ κεντᾶ τίς πλουμιστὲς φορεσιᾶς τῆς Ἠπείρου. Ἐτσι, ἀπὸ πολὺ μικρὸς, ὁ Ἀνδρέας γνώρισε τοὺς αὐθεντικούς θησαυροὺς τοῦ τόπου του. Μέσα του, φούντωνε ἡ ἀγάπη, ἡ μανία, ὅπως λέει ὁ ἴδιος, γιὰ κάθε τι τὸ χειροποίητο τὸ λαϊκό.

— Τόσο μικρὸς ἦμουν, ἐκμυστηρεύεται, ποὺ ὁ πατέρας μου δὲν μ'

ἄφηνε ν' ἀσχολοῦμαι. Ἄλλὰ ἐγώ, τᾶπαιρνα μὲ τὸ μάτι!

Τὸ μεγάλο του ξεκίνημα ἔγινε τὸ 1927, μὲ τὶς πρῶτες Δελφικὲς Γιορτές. Στὸν πάλαι ποτὲ Ὀμφαλὸ τῆς Γῆς, ἔδωσαν τὸ παρὸν ὄλοι ὄσοι ἔνοιωθαν δεμένοι μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν παράδοση αὐτοῦ τοῦ τόπου. Ἀνάμεσά τους κι' ὁ Ἀνδρέας Χατζῆς. Ἡ ὠραιότατη συλλογὴ του ἀπὸ μάλινα ὑφαντά, μεσοβίτικα κυρίως, στάθηκε ἡ ἀφορμὴ νὰ τὸν προσέξει ἡ Ἀγγελικὴ Χατζημιχάλη. Ἀπὸ τότε ξεκίνησε ἡ δημιουργικὴ τους συνεργασία, πὺ σταμάτησε μόνο μὲ τὸ θάνατο τῆς ἐκλεκτῆς καλλιτέχνιδας καὶ λαογράφου. Ὅσο γιὰ τὰ ὑφαντά πὺ μὲ τόσους κόπους τὰ μετέφερε ἀπὸ τὰ Γιάννενα στοὺς Δελφούς... ἔξαφανίστηκαν!

— Ἀνάρπαστα ἔγιναν ὄλα! περηφανεύεται σήμερα. Σκοτώθηκαν οἱ κυρίες ποιῆς θὰ τὰ πρωτοπάρουν!

Καὶ καθὼς οἱ θύμησες τὸν πλημμυρίζουν, μονολογεῖ μὲ νοσταλγία.

— Τί θυμᾶμαι τότε... Τί θυμᾶμαι...

Ὁ γυρισμὸς στὰ Γιάννενα ἄνοιξε καινούργιους ὀρίζοντες, ἀλλὰ δημιούργησε καὶ ὑποχρεώσεις στὸν Χατζῆ. Φανατικὸς λάτρης τῆς παραδόσεως ἔελεπε μὲ πίκρα νὰ καταστρέφονται λαϊκὴ χειροποίητα ἔργα. Τότε, ὅπως λέει ὁ ἴδιος, τὰ παλιὰ ἀσημένια χειροτεχνήματα, ἂν τι νὰ τὰ προσέξουν σὰν μουσειακὰ ἀντικείμενα, τὰ ἔστειλαν στὸ χυτήριο. Τὰ γιαννιώτικα ἀσημιτζήδικα λειτουργοῦσαν τῶρα μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ σβήνουν τὰ σημάδια τῆς πα-

ραδοσιακῆς ἡπειρώτικης μεταλλοτεχνίας, πὺ οἱ ρίζες τῆς χάνονται στοὺς μινωϊκοὺς καὶ μυκηναϊκοὺς χρόνους. Ἔτσι, χιλιάδες περίτεχνα ἔργασμένα ἀσημικὰ ,σκεύη καὶ κοσμήματα, ἔλειωσαν στὴ φωτιά, θυσία στὸν ξενόφερτο συρμὸ πὺ ἀπαιτοῦσε ἀσημένια τὰ κουταλοπεύρουνα!

Ὁ Χατζῆς ἀποφασίζει νὰ δράσει πρὶν νὰ εἶναι πολὺ ἀργά. Ἀνοίγει τὸ πρῶτο του ἐργαστήρι καὶ συγκεντρώνει ὄσα ἀσημένια χειροποίητα ἔργα μπορεῖ. Μελετᾷ σ' ὄλες τὶς λεπτομέρειες τῆς φημισμένης γιὰ τὴν τοπικὴ ἰδιοτυπία, ἡπειρώτικη παράδοση. Παράλληλα, ἀνήσυχος δέκτης τῶν καιρῶν πὺ ἔρχονται, ἀναζητᾷ τὶς πρακτικὲς λύσεις, ὅπου τὸ παλιὸ θὰ δένει ἀρμονικὰ μὲ τὸ σύγχρονο. Κι' ἀρχίζει τὴ μεγάλη προσπάθεια. Στὴν ἀρχὴ δούλευε τὸ ἀσήμι καὶ κατόπιν μέταλλα πὺ φτηνά, προσιτὰ σ' ὄλους, τὸ χαλκὸ καὶ τὸ μπροῦντζο. Τὸ διακοσμητικὸ στοιχεῖο τὸ βρῆκε στὸ τσοπάνικο κουδούνι, σ' ἓνα παλιὸ ἡπειρώτικο κέντημα, στὸ δικέφαλο βυζαντινὸ ἀετό, σὲ κάποιον σχέδιο ἀπὸ ὑφαντὸ ἢ ἀπὸ ἓνα γλυπτὸ ἐντοιχισμένο στὴν ἐκκλησιά. Τὰ ἀντικείμενα ὄμως πὺ βγῆκαν ἀπὸ τὸ ἐργαστήρι του προορίζονταν, τὶς περισσότερες φορές, γιὰ χρῆση πρακτικὴ. Φωτιστικά, κηροπήγια, λάμπες, εἶδη γραφείου, ὀμπρελοθήκες, πλόσκες, θάζα, πιάτα, μπρίκια, ἔχουν πρακτικὴ, λειτουργικὴ φόρμα, ἐξυπηρετοῦν τὸ σημερινὸ ἄνθρωπο, ἀλλὰ ταυτόχρονα, διατηροῦν τὴ σφραγίδα τοῦ πα-

λιού, άξεπέραστου λαϊκού τεχνίτη τής Ήπειρου.

Πρέπει άκόμη νά ποῦμε πώς ό Χατζής ήταν δημιουργός χωρίς νά είναι τεχνίτης. Τό άλάθητο ένστικτό του δεχόταν γόνιμα τό λαϊκό έρέθισμα. Ή ζωηρή φαντασία του μετέτρεπε τήν έμπνευση σέ χειροπιαστή πραγματικότητα. "Όταν τό μυαλό του είχε συλλάθει τή φόρμα, τό μοτίβο πού θα τή στόλιζε, ή άπόλυτη γνώση τής μεταλλοτεχνίας του έπέτρεπε νά ύπολογίσει άκόμα και τήν πιό μικρή λεπτομέρεια. Άπ όκει και πέρα, ή ύλοποίηση τής ιδέας ήταν άπλώς θέμα χρόνου. Ό χαλκός ή ό μπροῦντζος έπρεπε νά χυθοῦν, νά πάρουν τό σχήμα τους, νά λιμαριστοῦν, νά σκαλιστοῦν. Σ' όλη τή διαδικασία, ό Χατζής παρακολουθοῦσε, καθοδηγοῦσε τούς τεχνίτες, πού πολλές φορές δούλευαν τό μέταλλο χωρίς νά γνωρίζουν ή νά μποροῦν νά καταλάβουν τί άκριβώς έφτιαχναν.

-- Λίγο νά ξέφευγε, τονίζει κατηγορηματικά, και τ'όθλεπα, χάλασέ το, διέταξα. Άπό τήν άρχή. "Άν δέν γινόταν τέλειο, δέν γινόταν.

"Όλη αύτή ή επίπονη καλλιτεχνική προσφορά, ίσως νά χανόταν, άν ή Άγγελική Χατζημιχάλη και ό Όργανισμός Χειροτεχνίας άργότερα, έν στήριζαν τό λαϊκό δημιουργό. Στην πηγή, εκεί πού βρίσκονταν οι ρίζες τής τέχνης του, τά έργα του δέν ήταν κατανοητά. "Έπρεπε νά κατακτήσει τήν Άθήνα, τό μεγάλο κέντρο, νά έπιτύχει τήν άναγνώρι-

ση τών πολλών για νά γίνει ή γνώσια ήπειρώτικη τέχνη του άποδεκτή στα Γιάννενα.

Σήμερα, ό Άνδρέας Χατζής έχει άποτραθηχτεί πιά άπό τήν ενεργό δράση. Τό εργαστήρι τό κρατά ό γιός του, κι' εκείνος, άπόμεινε ν' άφσυγκράζεται σιωπηλός τούς ήχους τών σφυριών πάνω στό μέταλλο.

— Πώς νοιώσατε όταν πήρατε τό τιμητικό βραβείο, τήν έπίσημη άναγνώριση για τό έργο σας; τόν ρωτήσαμε.

— Πώς νά νοιώσω, άπάντησε στενάζοντας. Έγώ αύτά τά θεωροῦσα παραμύθια. Κανείς έπρεπε στήν τέχνη του νά εργάζεται και χωρίς νά ύπολογίζει ότι θα πάρει βραβείο.

Κι' ή μονάκριβη θυγατέρα του τόν κυττάζει τρυφερά και συμπληρώνει :

— Τό βραβείο για τόν πατέρα, όλα αύτά τά χρόνια, ήταν ή εύχαριστηση νά βλέπει τό όμορφο κομμάτι. Φυσικά αύτό ήταν άντιεμπορικό. Τό εργαστήρι σπάνια γέμιζε άπό κόσμο. Ό Άνδρέας Χατζής ήταν πάντα για τήν τέχνη.

P. A.

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ οί κύριοι Άναγνώσται νά μās γνωστοποιοῦν τή νέα τους διεύθυνση.

Η Π Ε Ι Ρ Ω Τ Ι Κ Η Π Ι Ν Α Κ Ο Θ Η Κ Η

Παναγία Λομποτίτισσα. Από τη Συλλογή Διονυσίου Λοβέρδου του Βυζαντινού Μουσείου. (Κατά παραχώρηση της Κυρίας Ίωάννας Βασιλειάδου (Κουμπάρη 10).

Ἡπειρωτικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση

- ◆ Γράφομε καὶ μᾶς γράφουν
- ◆ Στέλλομε καὶ μᾶς στέλνουν

Μνημὲς ποὺ σκαλίζουν τὸν πόνο μας

Εὐγενικός Φίλος τῆς Ἑταιρείας ὁ Ἀρεσπαγίτης κ. Ἰ. Κουσουλός, ἀπὸ τοὺς τακτικούς ἐνισχυτὲς τοῦ ἔργου τῆς, ἀπαντώντας σὲ ἐπιστολὴ μας δίνει τὴν ἐξήγησιν τοῦ θεσμοῦ του μ' αὐτήν.

Χαλάνδριον τῆ 6 Ὀκτωβρίου 1983

Ἀξιότιμε κύριε Μαιμνόπουλε,

Ἐλάβον τὴν ἀπὸ 26 Σεπτεμβρίου τ. ἔ. ἐπιστολήν ἰσας, ὡς καὶ τὴν ἀπόδειξιν λήψεως συνδρομῆς μου ὑπὲρ τῶν σκοπῶν τῆς Ἑταιρείας σας. Εὐχαριστῶ πολὺ διὰ τὰ καλὰ σας λόγια, εὐχαρίστως δὲ ἀπαντῶ ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματός σας ἂν εἶμαι Ἡπειρώτης ἢ ὄχι. Δὲν εἶμαι Ἡπειρώτης καὶ ἀσφαλῶς θὰ σᾶς δημιουργῆ περιέργειαν, πῶς, καίτοι μὴ Ἡπειρώτης, ἔχω σχέσεις μὲ τὴν Ἑταιρείαν σας. Ἐγεννήθην καὶ ἔζησα μέχρι τῆς ἡλικίας τῆς ἰσραεὺστέως μου σ' ἓνα χωριὸ τῆς Κορινθίας, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται «Πύργος» καὶ εἶναι σφημιωμένο πρὸς πλάγιὰς τῶν ὄρσειρων Χελιδονίου καὶ Εὐρωσσίνης. Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ἀφ' ὅτου ἀκόμη ὑπηρέτων ὡς Πρωτοδικῆς εἰς τὸ Πρωτοδικεῖον Ἀθηνῶν, ἐλάμβανον τὸ μηνιαῖον Δελτίον τῆς Ἑταιρείας σας, χωρὶς ἀκριδῶς νὰ γνωρίζω πόθεν. Ὑποπτεύομαι

μαί ὅμως, ὅτι τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν σύζυγον τοῦ φίλου μου, τότε Πρωτοδικῆς καὶ νῦν Ἀντιπρόεδρου τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου κ. Ἡλία Κάμτσου, ἀείμνηστον Αἰμιλίαν. Ἐκτοτε λαμβάνω ἀνελλιπῶς τὸ Δελτίον καὶ τὸ διαβάζω μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν, διότι ἡ ὕλη του, ὁμολογῶ, μὲ ἐκανοποιεῖ καὶ μ' ἐνθουσιάζει. Παρηκολούθησα κατὰ τὸ παρελθόν καὶ πολλάς πνευματικὰς ἐκδηλώσεις τῆς Ἑταιρείας σας καὶ μάλιστα ἀνελλιπῶς, καθ' ὃν χρόνον διέμενον εἰς τὸ Κέντρον τῶν Ἀθηνῶν, ἀφ' ὅτου ὅμως ἐγκατεστάθην εἰς Χαλάνδριον ἢ καθοδὸς μου διὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν ἐκδηλώσεων αὐτῶν εἶναι κάπως δύσκολος. Δὲν θὰ παραλείψω ὅμως εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσω περισσότερα διὰ τὴν Ἡπειρον.

Διὰ τὸ ἐξαιρετικὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον ἔχει μέχρι τῶρα πραγματοποιήσει ἡ Ἑταιρεία σας, συγχαίρω καὶ Ὑμᾶς, ὡς Πρόεδρον αὐτῆς καὶ ὅλους τοὺς συνεργάτας σας καὶ εὐχαίρω νὰ συνεχισθῇ τὸ ἔργον αὐτὸ μὲ τὴν αὐτὴν προθυμίαν.

Ἐγώ, καίτοι, ὡς προεῖπον, μὴ Ἡπειρώτης, θὰ ἐξακολουθήσω νὰ εἶμαι θιασώτης τοῦ ἔργου σας καὶ τὸ κατὰ δύναμιν ἐνισχυτὴς τῶν σκοπῶν τῆς Ἑταιρείας σας.

Μὲ μεγάλην ἐκτίμησιν
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΣΟΥΛΟΣ

Συνταξιόχος Ἀρεσπαγίτης
Δημοσθένους 15, Χαλάνδριον - Ἀττικῆς

Ἐκκλήσιον τῆς Ἑλλάδος

Ἄπο τὸ φωτογραφικὸ ἔρανο στὸ φωτογραφικὸ "Ἀτλάντα

Ἡ ἔκκλησή μας γιὰ τὴ φωτογραφικὴ ἀποτύπωση τοῦ Ἑπειρωτικοῦ χώρου βρίσκει ὀλοένα ἀπήχηση. Ξανατονίζομε ὅτι ἡ δημοσίευσή τους εἶναι ὁ μόνος τρόπος γὰ ἀποθησαυριστοῦν.

Οἱ ἄνθρωποι δέγονται συναίσθηματικὰ μὲ τὰ ἀντικείμενα τοῦ καθημερινοῦ βίου. Εἶναι φυσικὸ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ γὰ τὰ κρατοῦν, σὰν βιωματικὲς συγκινησεις, στίς κασέλες καὶ στὰ συρτάρια. Σταθμοὶ ζωῆς. Καὶ μάλιστα φωτογραφίες.

Ἄλλὰ οἱ γενεές — ζωνάρια τίς λέγαν οἱ παλιοὶ — διαδέχονται ἢ μία τὴν ἄλλη. Εἶναι φυσικὸ ἐπίσης γιὰ τοὺς ἀπογόνους τὸ ἐνδιαφέρον γι' αὐτὰ γὰ λιγότευει. Ἔτσι ὁ κίνδυνος γὰ χαθοῦν γίνεται ἀφευκτος. Ἀμυδρὴ ἐλπίδα ὑπάρχει γιὰ ἓνα ἐλάχιστο μέρος ἀπ' αὐτὲς γὰ φτάσουν στοὺς παλαιοπῶλες καὶ ἀπὸ κείνους στὰ χέρια τῶν Συλλεκτῶν.

Εἶναι χρέος μας γὰ διασώσουμε ἀπὸ τὴν παράδοσιν τῶν πατέρων μας ὅ,τι μποροῦμε γιὰ τίς γενιές, ποὺ ἔρχονται, τοὺς Φιλοτέχνους, τοὺς Μελετητὲς τοῦ βίου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, τοὺς Ἐρευνητὲς τῆς Ἱστορίας.

Ὁ Φωτογραφικὸς Ἄτλας τῆς Ἠπειροῦ, θὰ ἔχει γενικὲς ἐνότητες στίς ὁποῖες θὰ ἐνταχθεῖ τὸ φωτογραφικὸ ὕλικό.

1) Ἱερὰ Σκηνώματα, 2) Ἀρχαιολογικὰ Μνημεῖα, 3) Παραδοσιακὰ Κτίρια, 4) Οἰκισμοὶ ἰδιαιτέρου ἀρχιτεκτονικοῦ κάλλους, 5) Γεφύρια, 6) Τοπεῖα καὶ φυσικὲς καλλονές, 7) Σκηνές τοῦ καθημερινοῦ βίου, τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων (Γέννησις, Βάπτισις, Γάμος, Χοροί, Πανηγύρια, γιὰ τὴν ἐνδυματολογικὴ πλευρά), 8) Σχολεῖα, 9) Μεγάλαι Διδάσκαλοι, 10) Ἀγωνιστές, 11) Εὐεργέτες Μικροὶ - Μεγάλαι, 12) Ἱδρύ-

ματα Ἠπειρωτικῆς Εὐεργεσίας, 13) Κληρικοί, 14) Ἑορτασμοὶ καὶ Ἐπέτειοι.

Ἡ ὑποδομὴ τοῦ Φωτογραφικοῦ Ἄτλαντα χτίζεται κάθε μῆνα μὲ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ Δελτίου τῆς Ἑταιρείας.

Οἱ ἀποστελλόμενες φωτογραφίες θὰ ἐπιστραφοῦν στοὺς κατόχους σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τους.

α.χ.μ.

Πολύτιμη εἰσφορὰ στὸ Φωτογραφικὸ Ἔρανο μᾶς ἔρχεται ἀπὸ τὴ Δέσπω Καρβέλη μασὶ μὲ διηγήματά της βραβευμένα.

Καὶ τὰ διηγήματα καὶ οἱ φωτογραφίες ἀναπλάθουν τὸ παρελθόν, καὶ ξυπνοῦν μνημεις, ποὺ πολλοὺς θὰ συγκινηθοῦν.

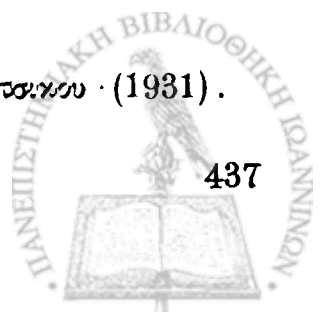
Ἡ παρέλασι προσώπων, ποὺ δὲν ὑπάρχουν πιά, τὸ μαρτυρολόγιον τῶν ἀγωνιστῶν τῆς Ἐθνικῆς Ἀντάστασις, τὰ ὄνειρα νεανικῶν ἐνθουσιασμῶν, θὰ κάνουν πολλοὺς γ' ἀναπολήσουν τὰ περασμένα, 50 καὶ 60 χρόνια ἀπὸ τότε, ἀναμνήσεις κοντὰ στὸ κομπολόγι, τὸ σύντροφον αὐτῶν τῶν διαλογισμῶν.

α.χ.μ.

- 1) Φωτογραφία Καθηγητῶν καὶ Σπουδαστῶν τοῦ Διδασκαλείου Ἰωαννίνων (1934).
- 2) Τριταξίου Δημοτικοῦ Σχολείου Κάντσικου Κονίτσης (1930).
- 3) Μαθητῶν Δημοτ. Σχολείου Καστάνιανης Κονίτσης.
- 4) Δασκάλων Καστάνιανης Κονίτσης.
- 5) Ἀποψη Ἀρματοῦ, ἢ Ἀρμάτων θέσι Λάκκα.

ΦΑΚΕΛΛΟΣ Α'

- 1) Δασκάλου σὴ Ζίτσα.
- 2) Στὸ Βράχο τοῦ Κάντσικου (1931).

- 3) Δασκάλοι στή Ζίτσα (1928).
- 4) Γενική Συνέλευση Δημοδιδασκάλων στον Παρακάλαμο (1936) λίγο πριν τής δικτατορίας Μεταξά.
- 5) Δασκάλοι και νέοι Ζητιώτες (1929).
- 6) Έκδρομή Τριταξίου Διδασκαλείου Ίωαννίνων στη Δωδώνη - Άλποχώρι (1927).
- 7) Έκτελεσθέντες δασκάλοι (Μάιος 1944) και εξόριστοι Φολεγάνδρου - Άκροναυπλίας (1938).
- 8) Α΄ τάξη Διδασκαλείου στο Βελισσάριο (1929).
- 9) Από τή λαϊκή γιορτή του Διδασκαλείου Ίωαννίνων (1934) με στολές Ζίτσας.
- 10) Έκδρομή του Διδασκαλείου στο Μπιζάνι (1934).
- 11) Από τή λαϊκή γιορτή Διδασκαλείου (1934) με στολή Δελδυνακίου.
- 12) Ή Χρυσάνθη Ζιτσαία με φορεσιά Ζαγορίσια στους Άσπραγγέλους (1937).
- 13) Ήπειρώτες εξόριστοι στήν Άκροναυπλία (1938—39).
- 14) Ούλαμος ύποψηφίων δεκανέων στο Νοσοκομείο Ίωαννίνων (1928).
- 15) Άσθενείς στο Νοσοκομείο Ίωαννίνων (1931).
- 16) Ήπειρώτες Δασκάλοι Έκδρομείς στήν Έλευσίνα (1930).
- 17) Άποψη Ζίτσας (1939).
- 18) Άνάσταση στή Ζίτσα (1909—1910).

ΦΑΚΕΛΛΟΣ Β΄

- 1) Άποψη Πάδων Κονίτσης (1936).
- 2) Χορός Πασχαλινός στις Πάδες.
- 3) Όμιλος Παδιωτών τό 15Αδγουστο στο πανηγύρι.
- 4) Φορεσιά ώριμης Παδιώτισσας (1936)
- 5) Γυναικείος χορός Πασχαλινός στις Πάδες (1936).
- 6) Παδιώτικες φορεσιές (1936).
- 7) Παδιώτικες φορεσιές (1936).
- 8) Στο σπίτι του Γιάννη Γιάνκα στις Πάδες (1936).
- 9) Στις Πάδες.
- 10) Στο δρόμο για τό Δάστρατο (1936).
- 11) Με λαγό στις Πάδες (1936).
- 12) Τοπικό Συνέδριο Δημοδιδασκάλων στις Πάδες (1937).
- 13) Πρωτομαγιά Δασκάλων στο Δάστρατο (1936).
- 14) Γκρούπ Δασκάλων στις Πάδες.
- 15) Με τον ΕΟΣ στή Μονή Στοιμίου Κονίτσης (30.8.1936) Παπαρρόδου, Μπέγκας, Στάρας, Σπανού, Σκαλιστής, Άπ. Βερτόδουλος, Γκαράνης, Κοκκινάκης, Μαρτίνης, Δ. Σαλβαρά.
- 16) Μερική άποψη Παλιουσελείου Κονίτσης σε κάρτ - ποστάλ (1937).
- 17) Όρειβατική έκδρομή στις Πάδες (1936).
- 18) Τό Ήρωο στα Άρματα (1937).
- 19) Ίδιόγραφη κάρτα. Άποστ. Βερτοδούλου.

Ἑσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις

Οἱ χρηματικὲς εἰσφορὲς πρὸς τὴν
 «Ἑπειρωτικὴ Ἐταιρεία», ἐκπίπτουν
 στὶς Δηλώσεις Φόρου Εἰσοδήμα-
 τός.

Ἀπὸ μῆνα σὲ μῆνα συνεχίζεται κατὰ
 πρὸς δὲν ἔχει εὐκολὰ προηγούμενο. Εἶναι
 τὸ δημοψήφισμα τῆς ἀγάπης τῆς «Ἑπει-
 ρωτικῆς Ἐταιρείας», πρὸς τοὺς φίλους
 τῆς, τὰ Μέλη τῆς καὶ τοὺς Ὑποστηρικτάς
 τῆς καὶ αὐτῶν, πρὸς ἀνταποκρινόμενοι, τῆ
 στηρίζουν μὲ τίς πάσης φύσεως αὐτοπρο-
 αίρετες εἰσφορὲς τους. Καὶ τονίζομε πῶς
 κάθε συνδρομὴ γιὰ τὸ Δελτίο καὶ τοὺς γε-
 νικώτερος σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας εἶναι
 αὐτοπροαίρετη. Καὶ κρίκοι αὐτῆς τῆς
 ἀλυσίδας τῆς ἀγάπης σ' αὐτοὺς τοὺς ἀ-
 πάνθρωπους καιροὺς, πρὸς ζοῦμε εἶναι αὐ-
 τὸ τὸ μῆνα, οἱ:

Ἄρχ.	
Ὁ κ. Ἀριστείδης Κάτσιος γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ κ. Ἀλέξ. Μπάτζιος γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Παν. Χωρικήης γιὰ ἀγορὰ βιβλίων	1000
Ὁ κ. Κώστας Σίμος λογοτέχνης ἀπὸ Κάιρο γιὰ τοὺς σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας	1000
Ὁ κ. Μιχ. Παπαδόπουλος ὁμοίως	1000
Ὁ δικηγόρος κ. Ἀθαν. Λέκκας εἰς μνήμην τῆς Ἐλευθερίας Τα- σοπούλου - Πέτροβα	2000
Ὁ κ. Πέτρος Σκουτέλης συνδρο- μῆς τοῦ Δελτίου	500
Ὁ κ. Κώστας Τσακούμης ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας εἰς μνήμην τῆς συ- ζύγου του	1500

καὶ γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ Εὐεργέτης τῆς Ἐταιρείας Γου- νασιάρχης κ. Νίκος Παπαζωτη- ρίου τὴν καθωρισμένη ἐτησίᾳ ἐ- νίσχυση τῶν σκοπῶν τῆς Ἐται- ρείας	20.000
καὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Δελτίου	10.000
Ἡ κυρία Ἑλλη Βυθινοῦ γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Δημόσιος Γράβος γιὰ τοὺς γε- νικωτέρους σκοποὺς	1000
Ὁ κ. Νίκος Μπάκος συνδρομὴ τοῦ Δελτίου	800
Ὁ ἀγιογράφος Κων. Γιούσης ἀπὸ τῆ Ν. Ὑόρκη τὸ ἰσότιμο 20 δολλαρίων	1809
Ὁ κ. Δημ. Μήτσης συνδρομὴ τοῦ Δελτίου	500
Ὁ κ. Γεώργ. Κεχαγιᾶς δικηγόρος ὁμοίως	500
Ὁ κ. Βαγγέλης Παπᾶς γιὰ ἐνί- σχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἐταιρείας	500
Ὁ κ. Φώτης Νικόπουλος γιὰ τὸ γενικώτερο ἔργο τῆς Ἐταιρείας	1500
Ἡ κυρία Κικὴ Καλαμίτση γιὰ τὸ Δελτίο	800
Ἡ λογογράφος Κατερίνα Καλαμί- μίτση ὁμοίως	800
Ὁ παλαίμαχος δημοσιογράφος Χριστόφ. Σακελλάριος, ἐκδότης τῆς «Φωνῆς τοῦ Πρωγόνου» πα- ρὰ τίς ἀντιρρήσεις μας γιὰ συν- δρομὴ τοῦ Δελτίου	500
Ἡ κυρία Ἀγγελίνα Γκαλαβία γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000
Ὁ Ἐπίτιμος Γεν. Ἐπιθεωρητῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως κ. Ἰωάν. Παπα- δάτος, ὁμοίως	1000

Ὁ κ. Δημ. Ροῦμπος γιὰ τὸ Δελτίο	500	του Μιλτιάδη Οἰκονομίδη	2000
Ὁ Ἐπιθ. Γυμνασιάρχης κ. Ἰωάν. Χαρίτος γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ὁ δημοσιογράφος κ. Κώστας Τέκτων μᾶς στέλλει γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ἡ κυρία Ἡρώ Δόξα γιὰ τὸ Δελτίο	1000	καὶ γιὰ ἐπίσχυσι, «μικρὴ βέβαια» ὅπως μᾶς γράφει ὁ παλιὸς μας φίλος τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας κ. αὐτὸ εἰς μνήμην τῆς πολυαγαπημένης συζύγου του Ἐλευθερίας τρία χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό της	2000
Ἡ κυρία Μαργαρίτα Βασάλου γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ὁ κ. Σπύρος Ρίζος ἐπίτιμος Διευθυντῆς οἰκονομικῶν Ἐφορευθῶν γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000
Ὁ Γυμνασιάρχης κ. Ἄνδρ. Βαταβάλης γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000	Ὁ τέως Δήμαρχος Ἄρτης, λόγιος καὶ δημοσιογράφος κ. Ἰωάννης Παπαβασιλείου κατάρθεσε ὑπὲρ τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας τὸ ἔναντι ποσὸν	2000
Ὁ κ. Σπυρ. Μουστάκης ὁμοίως	1000	εἰς μνήμην τῶν Γονέων του Ἀναγνώστου - Ἀναστασίου Παπαβασιλείου καὶ τῶν ἀδελφῶν του Ἰφιγενείας, Φιλομήλας Γεωργίου, Ἀμαλίας, Εὐγενίας καὶ Βασιλείου ἀποδιδωσάντων ἀντιστοίχως κατὰ τὰ ἔτη (1891, 1915, 1933, 1945, 1977 καὶ 1981)	
Ὁ κ. Κώστας Ἀδαμίδης γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ὁ κ. Θεόδωρος Θεοδώρου γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ἡ κυρία Ἠλέκτρα Παπαστεφάνου ὁμοίως	1000	Ὁ Γυμνασιάρχης κ. Εὐάγ. Πριτσος γιὰ τὸ Δελτίο καὶ γιὰ τὸ διδύμο Ἄθην. Τσεκούρα	1000
Ὁ κ. Κων. Βασιλείου ὁμοίως	500	Ὁ Δάσκαλος κ. Σπύρος Τσαντίνης ὑπὲρ τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας	4000
Ὁ κ. Νικόλ. Ράδος, ὁμοίως	1000	Ὁ κ. Κώστας Κατραπάνης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Ἀλέξ. Τζάκος ὁμοίως	500	Ὁ ἀντιστράτηγος ἐ.ἀ. κ. Σωτήριος Ἀναγνωστόπουλος εὐεργετῆ καὶ πάλι τὴν Ἐταιρεία μὲ τὰ	
Ὁ ἰατρὸς κ. Γ. Γκιάτης ἀπὸ Κέρκυρα ὑπὲρ τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας εἰς μνήμην Κοσμᾶ Μπαμίχα, τῆς γνωστῆς Δελτινιώτικης οἰκογενείας τῆς Βορ. Ἡπειροῦ ἀντὶ στεφάνου	2000		
Ὁ κ. Γεώργ. Μανωλάκος γιὰ τὸ Δελτίο	500		
Ἡ κυρία Μαρία Γιαπράκου ὁμοίως	500		
Ἡ κυρία Ντίνα Γ. Βαλούρδου βιομηχάνου τὴν τακτικὴν τῆς χορηγία εἰς μνήμην τοῦ ἀπὸ Ραθένια Παύλου Κιτσανέλη	3000		
Ὁ ταξιάρχος ἐ.ἀ. κ. Πέτρος Λουκάς εἰς μνήμην τοῦ πατέρα του Παναγ. Λουκά	2000		
καὶ γιὰ τὸ Δελτίο	1000		
Ὁ Καθηγητῆς κ. Νίκος Κόρδας γιὰ τὸ Δελτίο	1000		
Ἡ κυρία Ἐλένη Οἰκονομίδου εἰς μνήμην τοῦ πολυκλαύστου Γιώργου Οἰκονομίδη, πού χάθηκε ἀπὸ ἀνάμιεσι μᾶς ξαφνικά, ἐνῶ ἐσχεδιάζαμε σκοποὺς γιὰ τὰ κατάλοιπα τοῦ λογοτέχνου πατέρα			

παρακάτω ποσά καὶ αἰτιολογίες:			
α) Εἰς μνήμην τῆς συζύγου τοῦ Φωφῶς Ἀναγνωστοπούλου	15.000	Ὁ κ. Ἰωάν. Κοτσούλης γιὰ τὸ Δελτίο	500
β) Δι' ἐνίσχυση οἰκονομική τῆς ἐκδόσεως τοῦ Δελτίου	15.000	Ὁ κ. Θεόδ. Μαρτίνης γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000
Ἐπὲρ τῶν γενικωτέρων ἀκόμα σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας		Ὁ κ. Δημ. Πρανετῆς συνταξιούχος Τραπεζικός ἀπὸ Τριχωνίδα φίλος τῆς Ἐταιρείας	500
γ) Εἰς μνήμην τοῦ ἐπ' ἀδερφῆ γαμβροῦ τοῦ Νικολ. Ἀθηνέλη	15.000	Ὁ κ. Γεώργ. Παπακώστας γιὰ τὸ Δελτίο	500
δ) Εἰς μνήμην τοῦ Χρήστου Γεωργ. Ράπτου	10.000	Ἡ κυρία Ἐλένη Φεραδούρου γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ἡ κυρία Κούλα Σλήτα εἰς μνήμην τοῦ συζύγου τῆς γεωπόνου Γεωργίου Σλήτα	1000	Ἡ κυρία Ἐλπίς Δήμα γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ κ. Θωμᾶς Δέρβος γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000	Ὁ κ. Γεώργ. Τσιμῆς γιὰ τὸ Δελτίο	400
Ἡ κυρία Λένα Δασκαλοπούλου γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ Ὀρθοδοντιστῆς-ἰατρὸς κ. Γιάννης Μπασογιάννης γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000
Ἡ ἀρχιτέκτων κυρία Ἐρικ. Ἰωαννίδου γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ Κος καὶ ἡ Κα Ἀποστ. Παπαζήση γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Βασίλ. Βρέλλης εἰς μνήμην τῆς θείας τῶν Σοφίας Παραμυθιώτου διδασκαλίσσης	2000	Ὁ κ. Ἀπόστολος Ζώης ὁμοίως	500
Ὁ ἴδιος γιὰ τὸ Δελτίο ὑπόλ. συνδραμῆς	200	Ὁ κ. Χαρίσης Πέτσας ὁμοίως	500
Ὁ ἀντιστράτηγος ἐ. ἀ. κ. Ἀθαν. Δασκαρόλης φίλος τῆς Ἐταιρείας γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ κ. Χρ. Τσάβαλος ὁμοίως	500
Ὁ συνταξιούχος τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος κ. Κων. Σάρρας γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	3000	Ὁ κ. Περικλῆς Δούκας ὁμοίως	500
		Ὁ ἰατρὸς ἀπὸ τὰ Γιάννενα κ. Παναγ. Γιωθάννης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
		Ὁ κ. Τιμόλ. Ζηκίδης ὁμοίως	500
		Ὁ στρατηγὸς κ. Πέτρ. Ζήγκας ὁμοίως	500
		Ὁ κ. Γεώργ. Ζαμάνης ὁμοίως	500
		Ὁ Πρόεδρος τῆς Συντεχνίας Ἀρτοποιῶν κ. Προκόπ. Κατσέλης γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000

ΙΔΡΥΜΑ ΣΠΑΣΤΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΣΗΜ. ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ:

Ένα καλό ξεκίνημα έχει γίνει για ένα μεγάλο Κοινωνικό Σκοπό, τὸ "Ιδρυμα Σπαστικῶν καὶ Κωφάλαλων Παιδιῶν τῆς Ἡπειροῦ. Ὅξυ τὸ κοινωνικὸ πρόβλημα τῶν ἄτυχων Παιδιῶν καὶ τῶν ἀτυχεστέρων Γονέων, πού παρὰ τὴν κατάστασή τους, δὲν στέργουν νὰ τ' ἀπομακρύνουν ἀπὸ κοντὰ τους γιὰ Ἰδρύματα αὐτοῦ τοῦ εἴδους σὲ ἄλλα σημεῖα τῆς χώρας. Ἀλλὰ στὰ πλάσματα αὐτὰ δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἡ ἀγάπη τῶν Γονιῶν τους. Μιὰ λύση ἦταν νὰ γίνει κάποιον Ἰδρυμα κοντὰ στὶς πατρογονικὰς Ἐστίες τους. Ἔτσι: θὰ γινόταν δυνατὸ καὶ ἡ ἀγάπη τῶν Γονιῶν νὰ φτάσει καὶ ἡ Κοινωνικὴ Περίθαλψη νὰ τ' ἀγκαλιάσει. Σ' αὐτὸ τὸ ἰσχυρὸ μετουσιώθηκαν οἱ προθέσεις τοῦ Γιατροῦ Γεωργίου Γύρα νὰ διαθέσει ἓνα γήπεδο 5 στρεμμάτων στὴ Ζίτσα καὶ τὸ ποσὸ ἑνὸς ἑκατομμυρίου Δραχμῶν μὲ φορέα τοῦ ἔργου τὴν Ἀδελφότητα «Μάννα τοῦ Πωγωνίου».

Ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία» εἶδε μὲ ἐνθουσιασμὸ τὴν ἰδέα καὶ πρόθυμα παρέχει τίς στήλες τοῦ Δελτίου τῆς γιὰ τὸν κοινοφελῆ σκοπό. Χρέος τῶν Ἡπειρωτῶν εἶναι νὰ γίνει πραγματικότητα ἡ καλὴ Ἰδέα. Ἔχομε ἀρκετὰ Δυναστεῖες Ἡπειρωτικοῦ πλοῦτος τόσο στὴν Ἀθήνα, ὅσο καὶ στὴν Ἡπειρο.

Εἶναι χρέος ὅλων μας ἓνα ἀσήμαντο μέρος αὐτοῦ τοῦ συγκαταμένου πλοῦτος νὰ κοινωνικοποιηθῆι στὴν ὑπηρεσία τῆς δυστυχίας τῶν συναθρώπων μας. Ἄν εἴχαμε μετὰ κάποιον ἀνάπηρον παιδί; Ἄν οἱ ποταμοὶ τῆς κληρονομικότητος μᾶς φέρουν αὔριο ἓνα ἐγγονάκι; α.χ.μ.

Οἱ εἰσφορές, ἀπὸ τὸν ὄβολο τῆς χήρας,

ἄς κατευθυνθοῦν στοὺς ἀποδέκτες:

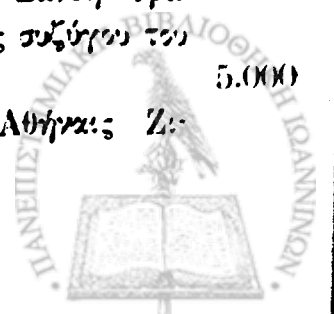
A' ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ. Κεντρικὸ Αἶθρο 86. Λογαριασμοὶς Ἀδελφότητος «Μάννα τοῦ Πωγωνίου» ἀριθμὸς 480.304.

B' ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ «MANNA ΤΟΥ ΠΩΓΩΝΙΟΥ» Σπετσῶν 8, Ἀγία Παρασκευή. (Οἰκία Προέδρου Ἐλευθερίας Δόβα).

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπ' τὸ προηγούμενον)

Εἰς μνήμην τῆς ἀγαπητῆς καὶ ἀξέχαστης τῶν Ἑλένης Γεωργ. Γύρα πού πέθανε πρὸ 14 μηνῶν ὁ ἄνδρας τῆς καὶ ἡ μητέρα τῆς προσφέρουν καὶ ἄλλα 8.000.000 δρχ. στὴ «Μάννα τοῦ Πωγωνίου» γιὰ νὰ ἀρχίσῃ ἡ οἰκοδόμησις τῆς Ζίτσα τῆς Στέγης γιὰ τὴ Σπαστικὰ καὶ Κωφάλαλα Παιδιὰ τῆς Ἡπειροῦ.

	Δρχ.
Νικόλαος Παπασωτηρίου (4η δόσις)	50.000
Βασιλικὴ Τσέλιου (Λαμία) (2α δόσις) εἰς μνήμην τοῦ συζύγου τῆς Ἀναστ. Τσέλιου	5.000
Εὐθυμία Σιάπικα εἰς μνήμην τοῦ συζύγου τῆς Γρηγορίου Σιάπικα	10.000
Μίχος Μίνως	10.000
Ἀντώνιος Παππᾶς, εἰς μνήμην προσφίλους του	10.000
Οὐρανία Στοφόρου, Τρίκαλα	2.000
Παναπειρωτικὸς Σύνδεσμος Λαρίσης, Λάρισα	5.000
Ἀδελφότης Τεριαχίου Ἡπειροῦ	1.000
Βασούλα Γέτα (2η δόσις)	1.000
Σιδμπολα Εὐγενία	5.000
Ἀθανάσιος Βαδῆμας, Σάθη Θράκης, εἰς μνήμην τῆς συζύγου τῆς Ἑλένης Βαδῆμα	5.000
Σύνδεσμος τῶν ἐν Ἀθήναις Ζι-	

Ο ΔΕΣΠΟΤΗΣ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ από τη σελίδα 423)
γός Λάντς, θά σκεφθῆ τὴν τιμὴν τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ καὶ τὴν τιμὴν τοῦ ἰδίου, διότι ὁ ἀδέκαστος πάντων κριτῆς, ἡ Ἱστορία, θά γράψῃ μὲ μαῦρα γράμματα, ὅτι ἀθῶοι ἄνθρωποι ἐπλήρωσαν τὰ τυχόν ἐγκλήματα ἄλλων. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως σκοπιμότητος, πλανᾶται ὁ Στρατηγός Λάντς ἂν νομίζει, ὅτι μὲ τοιαῦτα μέσα θά περιστέλλει τὴν ἔξοδον τῶν Ἑλλήνων στὸ βουνό. Μπορῶ νὰ τὸν διαβεβαιώσω, ὅτι τὸ ἀντίθετον θά ἐπιτύχῃ».

Ὅταν ὁ πρωτοσύγγελός του πήρε τὸ ὑπόμνημα νὰ τὸ πάει στὸν Ἐπιτελάρχῃ, αὐτόματα ὁ Δεσπότης ἠρέμησε. Σὰν νὰ μὴ συνέβῃ τίποτε. Φαινότανε καθαρὰ στὸ πρόσωπό

του ἡ λύτρωση καὶ ἡ ἱκανοποίηση τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ἔκαμε τὸ καθῆκον του, ἀδιαφορώντας γιὰ τὶς συνέπειες. Ἐμεῖς ὅμως περᾶσαμε μέρες ἀγωνίας.

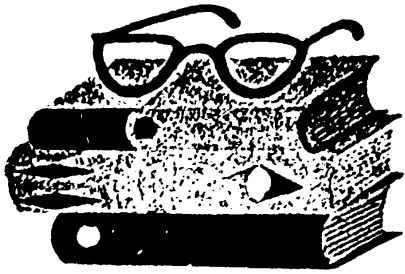
Σὲ λίγες ἡμέρες ὁ Λάντς ἔβγαλε ἄλλη προκήρυξη μὲ τὴν ὁποία, γιὰ κάθε Γερμανὸ ποὺ θά φονεύεται σὲ ἀπόσταση 20 χιλιομέτρων ἀπὸ τὰ Γιάννενα κλπ., «παρὰ τὰς πιέσεις ποὺ ἐδέχθην πανταχόθεν». Ὅταν τὸ εἶπα στὸ Δεσπότη, σχολιάζοντας τὴν ὑποχώρηση στὰ 20 χιλιόμετρα μοῦ λέει: «Τὰ βλέπεις θρὲ ποὺ φοβήθηκες; Αὐτοὶ εἶναι θρασύδειλοι καὶ οἱ θρασύδειλοι μόνο τὴ γλώσσα τῆς παληκαριᾶς καταλαβαίνουν».

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΑΤΟΣ

τσαίων, προϊόν ἀξίας δωρηθέντων 30 Ἡμερολογίων Τσιπίων Ζίτσας	6.000
Ἐρμηνουὴλ. Λαμπριδῆς	5.000
Ἀννίκα Γκαλαδία, Ἄρτα (2η δόσις)	1.000
Μαρία Ἀδαμαντιδίου (2η δόσις)	1.000
Κων)νος Ζωγράφος	500
Λουκάς Μάτης (2η δόσις)	2.000
Ἐνωσις Ἀποδήμων Ἐλαφοπέτρου - Ἡλείου	1.000
Δημήτριος Μέρκος	1.000
Στ. Παπαδάτος, εἰς μνήμην ἀνο) γοῦ Ἀναστασίου Παπαπέτρου	1.000
Ἄρ. Γκριτζάλης, ὁμοίως ὡς ἄνω	1.000
Ἰω. Παπακωνσταντίνου, ὁμοίως ὡς ἄνω	1.000

Χριστ. Παπαῆς, ὁμοίως ὡς ἄνω	1.000
Περ. Πετρόπουλος, ὁμοίως ὡς ἄνω	1.000
Κρ. Χρυσοσπάθης, ὁμοίως ὡς ἄνω	1.000
Πανεπειρωτικὴ Ἐνωσις Νοτίου Ἀφρικῆς «ΠΥΡΡΟΣ» ἐν Γιοχάννσμπουργκ Ἀφρικῆς, 2.000 Δολλάρια	178-826
Γεώργιος Γκενές, πρόεδρος Παν. Ἐν. Ν. Ἀφρικῆς ἐν Γιοχάννσμπουργκ Ἀφρικῆς, εἰς μνήμην ἀειμνήστου θεοῦ του καὶ εὐεργέτου του ΧΡΗΣΤΟΥ ΚΩΣΤΑ	15.000
Δημήτριος Καραμπᾶς	1.000
Σπύρος Ἀποστόλου (2η δόσις) εἰς μνήμην Γεωργίου Βασιλειάδου	3.000

(Συνεχίζεται)

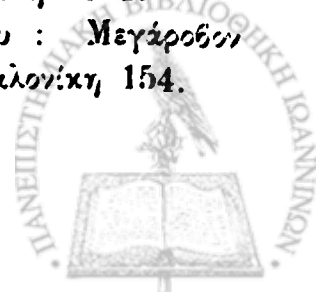
A) ΒΙΒΛΙΑ ΑΠΟ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

- 'Αποστόλου Π. Παπαθεοδώρου: Μνήμη των πρωτεργατών για την άλωση των 'Ιωαννίνων. (Άφιέρωμα στα 70 χρόνια). 'Ιωάννινα 1983.
- Πάνου Δημ. Τζιόβα : 'Η Κοινοτική διένεξη του Σκαμνελιού στα 1871. Γιάννινα 1983.
- JOHN MURAT: Τὸ μεγαλύτερον ἔργλημα τοῦ αἰῶνα. «Τὸ ξεκλήρισμα τοῦ 'Ελληνισμοῦ». 'Αθήναι (1982).
- Βάγια Χαρ. Κώστα: Τὰ ἀσπεριδοειδή στὴν Ἄρτα. Ἄρτα 1982.
- Σκουτέλα Ρήγα: Ἄμαχος πληθυσμός. 'Αθήνα.
- 'Επιτροπή 'γία τὴν 'Εθνικὴ ἀκεραιότητα καὶ ἐπιβίωση, ἀρ. 2. Φάκελλος Αἰγαίου. 'Αθήνα 1978.
- Τῆς ἰδίης: ἀρ. 3. Προβλήματα ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος (Αἰγαίος). 'Αθήνα 1978.

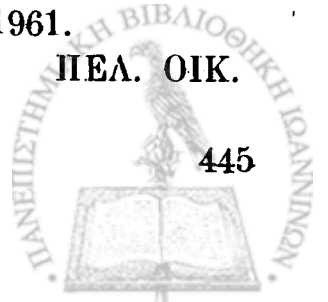
B) ΒΙΒΛΙΑ ΕΚ ΔΩΡΕΑΣ Ν. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ

- 1) Ἀναστασίου Ν. Γούβα. Βίοι παράλληλοι. Πολιτικοὶ ἄνδρες. Τόμ. Ζ', 'Αθήναι 1875.
- 2) Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη. Τὰ Βίβλια τοῦ Κιθαιρώνα. 'Αθήναι 1933.
- 3) Π. Μαζαράκη : Ἄνδρας Μεταξᾶς. Διάλεξις. (1921).
- 4) Ἐδουάρδου Ντριώ : Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος. 'Αθήναι 1930.

- 5) Ἡ Εἰκονογραφημένη τῆς Ἑλλάδος. Ὀκτώβριος 1924. 'Αθήναι.
- 6) Μήτρου Κασιόκη: Ἡμερολόγιον τὸ «Σκάνδαλον». Σατυρικὸν καὶ γελοιογραφικὸν τοῦ 1917. Θεσ)νίκη 1917.
- 7) Ἑλπινίκης Μ. Μαυρογορδάτου: «Ἡ Ἡπειρος» λειψύωμα εἰκονογραφημένον ἔτος Γ'. Ἐν Κοιν) πόλει 1912.
- 8) Χ. Χρηστοδασίλη: Ἀγῶνες τοῦ Σουλίου γιὰ τὴν πατρίδα. Ἐκδόσει 3. 'Αθήνα 1901.
- 9) Ἀλεξάνδρου Ν. Διομήδους: Ἡ πολιτικὴ τῆς Σταθεροποιήσεως καὶ ὁ κ. Βενιζέλος. 'Αθήναι 1932.
- 10) Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη: Ἡπειρωτικὴ Λαϊκὴ Τέχνη. Ἐν Ἰωαννίνοις 1930.
- 11) Νεοφύτου Δούκα: Ἐπιστομὴ Φυσικῆς εἰς διδία τρία. Ἐν Αἰγίνῃ 1834.
- 12) Δημ. Λουκοπούλου : Πῶς ὑφαίνουσι καὶ γύνονταί οἱ Αἰτωλοί. ('Αθήναι 1927).
- 13) Μιλτιάδου Ἄγγελου Καβαλιεράτου : Ἀγορεύσεις ἐπὶ τῶν Ἐκπαιδευτικῶν Νομοσχεδίων. (Τὸ Γλωσσικὸν ζήτημα). 1918—1924. Ἐν Ἀθήναις 1924.
- 14) Κ. Χ. ΣΚΕΝΔΕΡΗ: Ἐγκυκλοπαιδικὸν Ἡμερολόγιον «Πελασγοῦ». Ἐτος 1937. Ἐβδομον.
- 15) Βασίλη Χ. Φανίτσιο: Τὰ καλοῖδιμας. 'Αθήνα 1940.
- 16) Β. Δ. ΖΩΤΟΥ ΜΟΛΟΤΤΟΥ: Δρομολόγιον τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου. Ἐν Ἀθήναις 1903.
- 17) Ἀποστόλου Ἀρσάκη: Τὰ εἰς τὴν Φιλεκαπαιδευτικὴν Ἐταιρείαν ἀφιέρωματα καὶ κληροδοτήματα (1867).
- 18) Παντελῆ Γ. Τσάλλη: Τὸ δοξασιμένο μοναστήρι. Θεσσαλονίκη 1932.
- 19) Τηλεμάχου Ἀγγέλου : Μεγάροβον καὶ Τύρνοβον. Θεσσαλονίκη 154.

- 20) Μαρόλη Α. Τριανταφυλλίδη: Παροιμιακές φράσεις από την Ιστορία και τη λογοτεχνία. Ἀθήνα 1947.
- 21) Θεοδώρου Ν. Κόντερη: Ὁδηγὸς ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν εἰς τὴν Βοιωτίαν. Ἀθήνα: 1939.
- 22) Γ. Κοτζιούλα: Σιγανή φωτιά. Ποιήματα. Ἀθήνα 1938.
- 23) Χρισπίνης Ν. Κωστή: Ἀναμνήσεις ἐκ τῆς Αὐλῆς Γεωργίου τοῦ Α'. Ἀθήνα: 1949.
- 24) Γιώργου Ι. Καραμάνου: Εὐθυμες Ἱστορίες τοῦ χωριοῦ. Ἀθήνα 1955.
- 25) Α. Ι. Σβώλου: Γὰ τὴ Μακεδονία καὶ τὴ Θράκη Ἀθήνα: 1945.
- 26) Παναηπειρωτικῆς Ἀδελφότητος Ἀθηναίων: Παναηπειρωτικὸς Ὁδηγὸς Ἀθηναίων — Πειραιῶς. Ἀθήνα: 1938.
- 27) Γ. Λαμπρινοῦ: Μορφές τοῦ Εἰκοσιένα: Ἀθήνα 1956.
- 28) Φιλεκπαιδευτικὴ Ἐταιρεία. Ἀρσάκειον Πατρῶν: Περσεφόνη Παπαδοπούλου. (Γενικὴ διευθύντρια τῶν Σχολείων 1935—1948). Πάτρα 1950.
- 29) Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων: Μεσσηνιακὸν ἔτος 1938. Καλαμάτα.
- 30) Στέλιου Χιλιωδάκη: Ἡ Ὀμηρικὴ Φιλοξενία καὶ ὁ Τουρισμὸς στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα. Ἀθήνα 1948.
- 31) Ἀγγελικῆς Β. Μεταλλινού: Ἡ μυρτυρικὴ Μακεδονία μας. Τὸ «OXI» τῶν Μακεδόνων τοῦ 1903. Θεσσαλονίκη 1948.
- 32) Κων. Σκενδέρη: Λεύκιμα Ἀγωνιστῶν Αὐτονομίου Ἠπείρου 1914. Ἀθήνα.
- 33) Τὰ κατὰ τὰς ἀρχιεπισκοπὰς Ἀχρῖδων καὶ Πέκιου. Κων)πολις 1869.
- 34) Τὰ κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς ἑκατονταετηρίδος τῆς ἐν Ἀθήναις Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας. Ἀθήνα: 1937.
- 35) Ἡ ἑκατονταετηρὶς τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας (1836—1936). Ἀθήνα 1936.
- 36) Κώστα Μητροπούλου: Περὶ ἀνέμων καὶ ὑδάτων. Γελοιογραφεῖες ἀπὸ τὸν Ταχυδρόμο. Ἀθήνα 1964.
- 37) Βασίλη Φανίτσιου: Τὰ Γιάννινα τοῦ Λαμπρόδη. (Ἰωάννου Λαμπρόδη. Περιγραφή τῆς πόλεως Ἰωαννίνων. Ἀθήνα: 1887).
- 38) Γεωργίου Ι. Κουρμούλη: Τὸ πρόβλημα τῆς Γλώσσης τῆς Ἐθνικῆς μας Παιδείας. Ἀθήνα: 1957.
- 39) Κ. Στούργα: Ἑλληνικὰ Βουνά. Ἀθήνα 1938.
- 40) Μανουὴλ Ἰω. Γεδεών: Παλαιὰς Εὐωρίας Θρακῶα Κέντρα. Ἀθήνα: 1936
- 41) Φάνη Μεγαλόπουλου: Ἑλληνες Ταξιδιῶτες. 1453—1821. Ἀθήνα 1940.
- 42) Νικολάου Θ. Γούζαλη (Νικίου Μαίναλου): «Βαθειὲς καὶ ἀνάλαφρες πνοαὲς». Ἀθήνα: 1947.
- 43) Ἐθνικὴ Ἐνωσις τῶν Βορείων Ἑλλήνων: Πρόγραμμα καὶ Σκοποὶ τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως τῶν Βορείων Ἑλλήνων. Ἀθήνα: 1946.
- 44) Ἐκδόσεις τῆς «Ἐφημερίδος τῶν Νόμων»: Περὶ Σοματείων. Ἀθήνα: 1932.
- 45) FRED. BOISSONNAS: LE TOURISME EN GRECE. GENEVE 1930
- 46) VUES DE CONSTANTINOPOLE 1911.
- 47) Κώστα Η. Λαζαρίδη — Μήτσου Κ. Μαρτῆ (Σαμαρινιώτη). Ἀχιλλεὺς Βάντζιος. Γιάννινα 1961.
- 48) Ἀλίκης Καφετζοπούλου: Κάτω ἀπ' τ' ἄστρο. Ἀθήνα: 1961.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ»

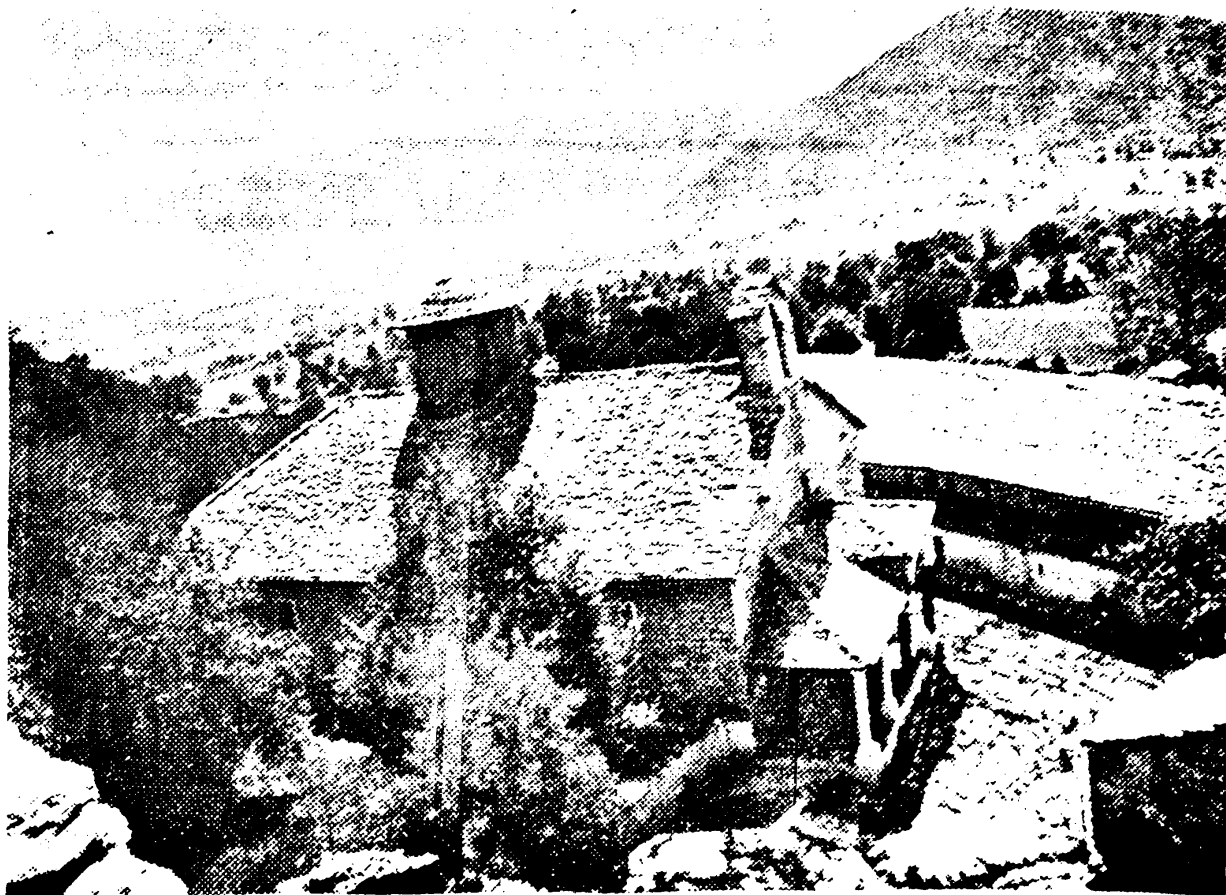
1. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ: Σπυρίδων Λάμπρος, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδοσις 1967.
2. ΣΠΥΡ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ — ΑΛ. ΒΑΜΒΕΤΣΟΥ — ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ — Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Σπυρίδων Βλάχος, ό από 'Ιωαννίνων 1961, Β' έκδοσις 1970.
3. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ: Δημήτριος Σ. Μπαλάνος, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδοσις 1963.
4. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Η συμβολή τής 'Ηπείρου εις τούς άγώνας ύπέρ τής 'Ελευθερίας, 1963, Β' έκδοσις 1970.
5. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: 'Ο μύθος τής άλβανικής συμβολής εις τήν άνεξαρτησίαν τής 'Ελλάδος, 1963.
6. ΙΩΑΝ. ΕΞΑΡΧΟΥ : 'Ο οικονομικός προγραμματισμός του ήπειρωτικού χώρου, 1963.
7. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Γεώργιος Χατζής - Πελλερέν, ό 'Ηπειρώτης άγωνιστής, ό δημοσιογράφος, ό ποιητής, 1964.
8. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Χρ. Χρηστοβασίλης, ό διηγηματογράφος, ό λαογράφος, ό πατριώτης, 1965.
9. ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ Ι. ΚΑΚΟΥΡΗ: Θάνατος - 'Ανάστασις σέ μαγικο - θρησκευτικά «δρώμενα» τής λαϊκής λατρείας τής 'Ηπείρου, 1965.
10. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ιωάννης Κωλέττης, ό 'Ηπειρώτης Πρωθυπουργός, 1966.
11. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: 'Η ξενιτειά και τό δημοτικό τραγούδι, 1966, Β' έκδοσις, 1970.
12. ΝΙΚΟΛ. ΤΣΑΚΑ: Πάργα, 1966.
13. ΚΩΝ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ: Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, 1966.
14. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Δροσουλίτες, 'Ηπειρος, Κρήτη, 1967.
15. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ο Γεώργιος Σταύρου και ή 'Εθνική Τράπεζα, 1967.
16. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: 'Αγγελική Χατζημιγάλη και ή 'Ηπειρωτική λαϊκή τέχνη, 1967.
17. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ: 'Ηπειρώται εις τήν Ρουμανίαν (Α' και Β') 1967.
18. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Σχολεία και Διδάσκαλοι του 'Αλυτρώτου 'Ελληνισμού, 1967.
19. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ο 'Αλή πασάς από τήν άλλη πλευρά, 1968.
20. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Γ. Καστριώτης (Σκεντέρμπεης) 1968.
21. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: 'Ηπειρος και Λακωνία. ('Από τήν Σπλάντζα έως τόν Αύτονομιακόν 'Αγώνα 1914), 1968.
22. ΠΑΝΑΓ. ΓΡ. ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΥ: Τά 'Εθνικά Κληροδοτήματα και αί προς αυτά ύποχρεώσεις τής Πολιτείας, 1968.
23. ΜΙΧ. ΠΕΡΑΝΘΗ : Λορέντζος Μαβίλης, ό ήρωας του Δρίσκου, 1969.
24. ΔΗΜ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: 'Η 'Απελευθέρωσις των 'Ιωαννίνων, 1969.
25. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ιωάννης Βηλαράς, ό 'Ηπειρώτης Ιατροφιλόσοφος, ποιητής και λόγιος, 1969.
26. ΖΗΣΗ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ : Σπύρος Χασιώτης, ό 'Ηπειρώτης πατήρ τής Γεωργίας, 1969.
27. ΒΑΣΙΛΗ ΚΡΑΨΙΤΗ: Τό νόημα του Σουλίου, 1969.
28. ΒΙΒΗΣ ΔΗΜ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ : 'Η Κοινωνική Πολιτική και οι 'Ηπειρώται 'Εθνικοί Εϋεργέται, 1970.
29. Κ. Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ: Αί 'Ηπειρώτισσαι εις τούς έθνικούς άγώνας, 1970.
30. ΙΩΑΝ. ΒΟΓΑ: 'Η θέσις του Βορειοηπειρωτικού ζητήματος, 1970.
31. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ: 'Ηπειρώται δημοσιογράφοι στη Ρουμανία, Θωμάς Πασχίδης, 1970.
32. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Από-

- στολος Ἀρσάκης καὶ ἡ Φιλεκπαιδευτική Ἑταιρεία, 1970.
33. ΙΩΑΝ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ: Ἡ πνευματικὴ κατάστασις στὰ Γιάννινα στὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰῶνος, ὅπως τὴν εἶδαν οἱ ξένοι περιηγηταί, 1971.
 34. ΑΘΑΝ. ΣΟΥΡΑ: Ἡ συμβολὴ τῶν Ἀδελφῶν Ριζάρη εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, 1972.
 35. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Κομπογιαννίτες, Ματσουκάδες, οἱ ξακουσμένοι αὐτοδίδακτοι γιατροὶ ἀπ' τὸ Ζαγόρι τῆς Ἠπείρου, 1972.
 36. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ: Ἠπειρῶται δημοσιογράφοι στὴ Ρουμανία, Σπ. Σίμος - Ζαχ. Σαρδέλλης κλπ., 1973.
 37. ΓΡΗΓ. ΓΚΙΖΕΛΗ: Ἡ λειτουργία τῶν Βορειοηπειρωτικῶν τραγουδιῶν τῆς ἀγάπης, 1973.
 38. Γ. Θ. ΜΑΡΑΖΙΩΤΗ: Ὁ Ἠπειρώτης Ἐθναπόστολος Πέτρος Ἠπίτης, 1973.
 39. Β. Γ. ΒΕΤΣΟΠΟΥΛΟΥ: Ὁ γάμος στὴν Πυρσόγιαννη τὰ παλιὰ τὰ χρόνια, 1973.
 40. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Λαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ. Ἠπειρῶτες μαστόροι καὶ γεφύρια, 1973.
 41. ΔΗΜ. Τ. ΝΟΤΗ ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Ἀγῶνες ἐλευθερίας, 1973.
 42. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Χριστόδουλος Κλονάρης, Ζαγορίτης, 1975.
 43. ΕΥΑΓΓ. Κ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ: Παραλειπόμενα καὶ κατάλοιπα τοῦ παναρχαίου πρώτου ἐν Ἠπείρῳ Μαντείου Δωδώνη, 1975.
 44. ΕΜΜ. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ: Ἡ Ἠπειρος καὶ τὸ Εἰκοσιέννα, 1975.
 45. ΔΗΜ. Σ. ΛΟΥΚΑΤΟΥ: Ὁ Παροιμιακὸς λόγος τῶν Ἠπειρωτῶν, 1976.
 46. ΠΑΥΛΟΥ Γ. ΔΕΛΑΠΟΡΤΑ: Μνήμη Γεωργίου Γκάλγκου, 1977.
 47. ΑΘΑΝΑΣ. ΚΙΤΣΟΥ: Θεσπρωτικὴ Γῆ, 1977.
 48. ΑΛΕΞ. Σ. ΤΣΟΥΚΑΝΕΛΗ: Χαράλαμπος Κατσιμήτρος, Πρόμαχος τῆς Ἠπείρου, 1978.
 49. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Ἰωάννης Λαμπρίδης, 1979.
 50. ΑΘΑΝ. Δ. ΤΣΕΚΟΥΡΑ: Ἀπὸ τοῦ 98ου ὑψώματος. Ἀναμνήσεις Ἠπειρώτου Ἀγωνιστοῦ, 1979.
 51. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΔΑΒΑΛΑ: Μία σκιαγραφία τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ τοῦ Κράτους του, 1980.
 52. ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ ΚΙΤΣΟΥ - ΠΙΤΟΥΛΗ: Ἐκδότες καὶ Τυπογράφοι τῆς Τουρκρατίας, 1980.
 53. Ε. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ: Σούλι - Σουλιῶται, 1983.
 54. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Κώστας Γκράτζιος, 1983.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ: ΑΘΗΝΑΙ. Μαυρομιχάλη 7, Τ.Τ. 143.
 Τηλ. 36.21.651 - 65.99.783

Ἱερά Μονή Εὐαγγελιστρίας Πάνω Σουδενῶν.

(Ἀρχεῖο Πέτρου Γεωργιάδη)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.		Σελ.
Πρόσκληση σέ ὁμιλία	401	Νικολ. Θ. Ματσοπούλου. Γεώργιος	
Βιογραφικά τοῦ Ὁμιλητῆ	402	Βούρης	429
Χριστοφ. Λάζαρη. Ἡ Α. Ἐξοχό-		Τῆς Συντάξεως. Φιλολογικά καί	
της ἡ Διοίκησις	403	Καλλιτεχνικά Πορτραῖτα	431
Λέοντ. Ι. Μελά. Τά Γιάννινα τῆς		Τῆς Συντάξεως. Ἡπειρωτική Πνευ-	
ζωντάνιας καί τῆς παρακμῆς	408	ματική Ζωή καί Κίνησις	436
Αλεξ. Χ. Μαιμμοπούλου. Λαϊκές		Τῆς Συντάξεως. Ἐσωτερική Ζωή	
Φορεσιές	412	καί Κίνησις	439
Αναστ. Παπαγγέλη. Ἡ καρσε-			
λοπούλα καί τὰ τσαρούχια	416		
Γεωργ. Ἀριστ. Χρησιδῆ. Ὁ ὑ-			
πουργός Γεν. Διοικητῆς Ἡπείρου	419		
Γιάννη Παπαδάτου. Ὁ Δεσπότης	421		
Πέτρ. Σκουτέλα. Οἱ νεροτριβές			
καί τὰ μαντάνια	426		

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Φορεσιά Λιούντζης Βορ. Ἡπείρου.
(Ἡθοποιός Ἄννα Ἰωαννίδου).
Βλέπετε λήμματα. Τεύχη 49 καί 80
τοῦ Δελτίου.

Ἐπεύθυνος σύμφωνα μέ τὸ Νόμο: ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ἄγία Παρασκευὴ Ἀττικῆς — Τερψιθέας 64 — Τηλ. 6599.783

υπογραφεῖον: Γ. ΜΠΡΟΥΖΙΩΤΗΣ — Γ. ΚΑΤΣΑΡΟΣ, Κωλέττη 4, Τηλ. 360.38.20

